

Hallituksen esitys Eduskunnalle Bulgarian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen ja pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Brysselissä 8 päivänä maaliskuuta 1993 tehdyn Eurooppa-sopimuksen Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian välisestä assosiaatiosta sekä siihen Suomen, Ruotsin ja Itävallan liittymisestä aiheutuvista tarpeellisista mukautuksista tehdyn pöytäkirjan.

Eurooppa-sopimus kattaa vapaakaupan ohella poliittisen vuoropuhelun Bulgarian ja Euroopan unionin välillä. Se sisältää myös määräyksiä muun muassa työvoiman liikkuvuudesta, yritysten perustamisesta, palvelujen kaupasta, maksuista ja pääomista.

Sopimus sisältää edelleen määräyksiä, jotka liittyvät yhteistoimintaan eri aloilla ja niihin liittyvien säännösten kehittämiseen ja parantamiseen. Johtavana periaatteena on pyrkimys Bulgarian lainsäädännön yhdenmukaistamiseen Euroopan yhteisöjen säännösten mukaiseksi. Tavoitteena on parantaa asteittain Bulgarian liittymisvalmiuksia unioniin. Sopimuksen johdannossa sopimuspuolet tunnustavat, että Bulgarian lopullisena tavoitteena on jäsenyys Euroopan unionissa.

Suomi on liittymissopimuksen 102 artiklan mukaan sitoutunut soveltamaan 1 päivästä tammikuuta 1995 liittymissopimuksen 103 artiklan 1 kohdassa mainittujen sopimusten määräyksiä. Näitä ovat muun muassa Euroo-

pan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden Bulgarian, Puolan, Romanian, Slovakian, Tshekin ja Unkarin kanssa tekemät Eurooppa-sopimukset. Näihin sopimukseen Suomen ja muiden uusien jäsenvaltioiden liittymisestä aiheutuvista tarpeellisista mukautuksista on laadittu erilliset pöytäkirjat, jotka Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 10 päivänä toukokuuta 1999 ja jotka Bulgarian osalta allekirjoitettiin Brysselissä 30 päivänä kesäkuuta 1999. Vasta mukautuspöytäkirjan valmistuttua sopimus voidaan tuoda muodollisesti hyväksyttäväksi.

Asiallisesti pöytäkirjat merkitsevät Suomen liittymissopimuksen 102 artiklassa olevan sopimusmääräyksen toimeenpanoa. Pöytäkirjoilla ei siten tehdä tosiasiallisia muutoksia mainittuihin kuuteen Eurooppa-sopimukseen, vaan tilanne säilyy samana kuin Suomen liittymissopimuksen allekirjoitushetkellä.

Esitys ei liity valtion talousarvioesitykseen. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen ja pöytäkirjan määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus ja pöytäkirja tulevat voimaan, kun kaikki sopimuspuolet ovat ne hyväksyneet omien menettelyjensä mukaisesti. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimus ja pöytäkirja tulevat voimaan.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

1.1. Sopimuksen tausta

Euroopan yhteisö on tehnyt kymmenen Keski-Euroopan maan (Bulgaria, Latvia, Liettua, Puola, Romania, Slovakia, Slovenia, Tshekki, Unkari ja Viro) kanssa Eurooppa-sopimukset. Ne ovat laaja-alaisia jaetun toimivallan sopimuksia, jotka kattavat vapaa-kaupan lisäksi poliittisen vuoropuhelun ja määräyksiä yhteistyön kehittämiseksi useilla eri aloilla. Ne eivät kuitenkaan laajuudeltaan ja kattavuudeltaan ole ETA-sopimuksen veroisia. Kaikkien Eurooppa-sopimusten johdantoon sisältyy maininta Euroopan unionin jäsenyydestä lopullisena tavoitteena.

Eurooppa-sopimukset ovat EY:n perustamissopimuksen 238 artiklan (nykyinen EY 310 artikla) nojalla tehtyjä assosiaatiosopimuksia. Ne ovat jaetun toimivallan sopimuksia, jotka sisältävät sekä yhteisön että jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Eurooppa-sopimusten kauppapoliittisten määräysten osalta yhteisön toimivalta on yksinomainen. Useimmat muut sopimusten kattamat yhteistyöalat sen sijaan sisältävät myös jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia asioita. Sopimukset edellyttävät siksi sekä yhteisön että jäsenmaiden hyväksymistä. Sopimukset ovat pääperiaatteiltaan samantyyppisiä, mutta ne sisältävät tiettyjä maakohtaisia eroja.

Bulgarian Eurooppa-sopimus allekirjoitettiin Brysselissä 8 päivänä maaliskuuta 1993 ja se tuli voimaan 1 päivänä helmikuuta 1995. Suomi sitoutui liittymissopimuksen 102 artiklan mukaan soveltamaan sitä 1 päivästä tammikuuta 1995 liittymissopimuksen 103 artiklan 1 kohdan perusteella.

1.2. Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Eurooppa-sopimukset kattavat vapaakaupan ohella poliittisen vuoropuhelun sekä määräyksiä muun muassa työvoiman liikkuvuudesta, yritysten perustamisesta, palvelujen kaupasta, maksuista ja pääomista.

Sopimukset sisältävät lisäksi määräyksiä

yhteistoiminnasta eri aloilla ja vastaavien säännösten kehittamisestä ja parantamisesta. Johtavana periaatteena on pyrkimys Bulgarian lainsäädännön yhdenmukaistamiseen Euroopan yhteisöjen säännösten kanssa sopimuksen sisältämällä yhteistyöaloilla. Yhdenmukaistamisella pyritään asteittain parantamaan Bulgarian mahdollisuuksia liittyä Euroopan unioniin. Yhteistyöaloja koskevat määräykset ovat varsin väljiä, ja niillä pyritään osaltaan tukemaan kyseisten alojen instituutioiden luomista ja toimintaa. Tarvittaessa assosiaationeuvosto ja assosiaatiokomitea määrittelevät asianmukaiset menettelyt yhteistyön kehittämiseksi.

Eurooppa-sopimuksia hallinnoivat assosiaationeuvostot, jotka kokoontuvat vähintään kerran vuodessa ministeritasolla. Assosiaationeuvostot seuraavat sopimusten toteutusta ja tekevät tarvittaessa suosituksia niiden muuttamiseksi tai täydentämiseksi. Assosiaatiokomiteoissa käsitellään sopimukseen liittyviä kysymyksiä virkamiestasolla.

1.3. Sopimuksen poliittinen merkitys

Eurooppa-sopimuksella perustetaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian välinen assosiaatio. Sen eräänä tavoitteena on luoda puitteet sopimuspuolten väliselle vuoropuhelulle, jotta mahdollistettaisiin tiiviiden poliittisten suhteiden kehittäminen. Suhteiden kehittämiseen liittyvät säännölliset korkeimman tason poliittiset tapaamiset. Niissä voidaan käsitellä kaikkia molempia sopimuspuolia kiinnostavia kysymyksiä muutosprosessin tukemiseksi ja ulkopoliittikkaa koskevien kannanottojen yhdenmukaistamiseksi. Unioni ja sen jäsenmaat käyvät Bulgarian kanssa tätä poliittista vuoropuhelua vahvistettujen muotojen mukaisesti. Ministeritasolla kahdenvälistä poliittista vuoropuhelua käydään assosiaationeuvostossa. Sopimus luo entistä paremmat monenväliset institutionaaliset puitteet poliittisten suhteiden kehittämiseksi. Sopimus sisältää myös määräyksiä parlamentaarisen tason vuoropuhelusta.

Suomen kahdenväliset poliittiset suhteet

Bulgarian kanssa ovat kehittyneet suotuisasti. On huomattava, että Eurooppa-sopimus ei korvaa kahdenvälisiä suhteita vaan toimii niitä täydentäen.

1.4. Sopimuksen kauppapoliittinen merkitys

Sopimuksella on myönteisiä vaikutuksia aikaisempaan tilanteeseen verrattuna. Tämä johtuu siitä, että Suomen ja Bulgarian väliset kahdenväliset kaupalliset sopimukset ennen Suomen EU-jäsenyyttä eivät olleet yhtä kattavia kuin Eurooppa-sopimus. Suomen EU-jäsenyyden myötä kahdenväliset kaupalliset sopimukset irtisanottiin.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Sopimuksella on EU:n ja Bulgarian kaupavaihdon kehitykselle suuri merkitys sen perustaessa sopimuspuolten välille vapaa-kauppa-alueen. Sopimuksessa annetut molempipuoliset myönnytykset ovat kuitenkin luonteeltaan asymmetrisiä siten, että EU:n antamat etuisuudet ovat olennaisesti Bulgarian antamia myönnytyksiä suuremmat ja EU:n soveltamat siirtymäajat olennaisesti Bulgarian siirtymäaikoja lyhyemmät. Teollisuustuotteiden osalta EU poistaa tullit valtaosin lähes välittömästi ja herkiltäkin aloilta viiden vuoden kuluessa Bulgarian saadessa eri sektoreille kolmesta yhdeksään vuoteen kestävän siirtymäajan. Maataloustuotteiden ja jalostettujen maataloustuotteiden osalta sopimuspuolet antavat toisilleen vastavuoroisia myönnytyksiä, joista neuvotellaan vuosittain edelleen.

Eurooppa-sopimus tarjoaa taloudellisen yhteistyön ja kaupan osalta myös Suomelle ja suomalaisille yrityksille entistä paremmat yhteistyö- ja vientimahdollisuudet kolmansii maihin verrattuna. Uudentyyppiseen yhteistyöhön liittyvien toimintojen taloudellisia vaikutuksia ei tässä yhteydessä ole mahdollista arvioida. Niitä koskeva päätöksenteko toteutetaan valtion tulo- ja menoarvion puitteissa.

2.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatioon tai henkilöstöön kohdistuvia vaikutuksia. Sopimuksen hallinnointiin liittyvät assosiaationeuvostojen ja -komiteoiden kokoukset voidaan hoitaa tavanomaisen käytännön edellyttämällä tavalla nykyisellä henkilöstöllä.

2.3. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Sen tavoitteena on kuitenkin parantaa ydinenergian käytön turvallisuutta (80 artikla) sekä kehittää ja vahvistaa yhteistyötä ympäristön ja ihmisten terveyden suojelussa. Sopimus sisältää lukuisia ympäristönsuojelua koskevia yhteistyöaloja (81 artikla). Sopimuksen voidaan olettaa omalta osaltaan edesauttavan Bulgarian ympäristölainsäädännön yhdenmukaistamista EY:n vastaavan lainsäädännön kanssa.

2.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksellä pyritään osaltaan siihen, että laillisesti maassa oleskelevien sopimusvaltioiden kansalaisten oikeusturva ja tasa-arvo työ- ja sosiaalilainsäädännössä paranee. Sopimus edellyttää muun muassa sitä, ettei assosiaatiomaan kansalaisia saa syrjiä esimerkiksi työolojen, palkan tai irtisanomismääräysten osalta. Myös eläke-etuudet pyritään huomioimaan ja yhteensovittamaan työskentelymaasta riippumatta. Sopimus ei vaikuta jäsenvaltioissa voimassaoleviin maahantuloa koskeviin säännöksiin.

3. Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä virkatyönä. Sopimuksesta on pyydetty lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, opetusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja ympäristöministeriöltä sekä Suomen

Pankilta, kilpailuvirastolta ja tullihallitukselta.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Ottaen huomioon Eurooppa-sopimusten laajuuden ja sen, että Bulgarian Eurooppa-sopimus on julkaistu kokonaisuudessaan Eu-

roopan yhteisöjen virallisen lehden suomenkielisen laitoksen erityispainoksessa 1994 (11. luku: Ulkosuhteet, nide 39, EYVL L 358, s. 1), tämän hallituksen esityksen liitteeksi on otettu varsinaisen sopimustekstin lisäksi vain ne sopimuksen liitteet ja pöytäkirjat, joilla on merkitystä eduskunnan hyväksymisen kannalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimuksen sisältö

Sopimuksen johdannossa todetaan, että Bulgarian lopullinen tavoite on jäsenyys yhteisössä ja että assosiaatio auttaa Bulgariata tämän tavoitteen saavuttamisessa.

1 artiklassa perustetaan EU:n ja Bulgarian välille assosiaatio ja luetellaan assosiaation tavoitteet.

I OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU

2—5 artiklassa selostetaan poliittista vuoropuhelua. Poliittinen vuoropuhelu on merkittävä osa sopimusta ja kuuluu EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaan. 2 artiklassa todetaan sopimuspuolten aloittavan säännöllisen vuoropuhelun, joka muun muassa edistää Bulgarian täysimääräistä yhdentymistä demokraattisten valtioiden yhteisöön ja sopimuspuolten näkökantojen lähestymistä turvallisuuskysymyksissä. 3 artiklassa todetaan, että tarvittaessa järjestetään kokouksia Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ja komission puheenjohtajan sekä Bulgarian presidentin välillä. Ministeritasolla poliittista vuoropuhelua käydään assosiaationeuvostossa. 4 artiklassa luetellaan muita tapoja ja menettelyjä poliittisen vuoropuhelun käymiseksi. 5 artiklan mukaan parlamentaarisisella tasolla vuoropuhelua käydään parlamentaarisisessa assosiaatiokomiteassa.

II OSASTO

YLEISET PERIAATTEET

6 ja 7 artikla sisältää sopimuksen yleiset periaatteet. 6 artiklassa on viittaukset ETY-Kin Helsingin ja Pariisin päätössiakirjoihin koskien demokraattisia periaatteita ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä markkinatalouden periaatteita. 7 artiklan mukaan assosiaatioon kuuluu enintään kymmenen vuoden siirtymäkausi, joka koostuu kahdesta peräk-

käisestä viisivuotisesta vaiheesta. Assosiaationeuvosto tarkastelee säännöllisesti sopimuksen soveltamista ja Bulgarian taloudellisten uudistusten toteuttamista.

III OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS

8 artikla sisältää määräyksen vapaakauppa-alueen perustamisesta siirtymäaikoinen. Perustulli, jonka perusteella peräkkäiset alennukset on toteutettava, muodostuu jokaisen tuotteen osalta sopimuksen allekirjoittamista edeltävänä päivänä tosiasiallisesti sovellettavasta kaikkia koskevasta tullista.

I LUKU

Teollisuustuotteet

9—18 artiklassa todetaan asiallisesti se, että Bulgarian teollisuustuotteilla on tulliton ja kiintiötön markkinoillepääsy EU:n alueelle arkoja tuotteita lukuunottamatta, joilla on kolmen vuoden siirtymäaika. Yhteisö saa vastaavasti osalle tuotteistaan tullittoman ja kiintiöttömän markkinoillepääsyn Bulgariaan sopimuksen voimaantullessa. Eri alojen aroille tuotteille on voimaantulopäivästä kolmesta yhdeksään vuoteen kestävä siirtymäaika. 16 artikla käsittelee tekstiilituotteisiin sovellettavaa järjestelmää (pöytäkirja nro 1). 17 artikla käsittelee hiili- ja terästuotteisiin sovellettavaa järjestelmää (pöytäkirja nro 2).

II LUKU

Maatalous

19—22 artiklassa todetaan maataloutta koskevat järjestelyt. Käytännössä ratkaisu (liitteet I, XI, XIIa, XIIb, XIII ja XIV) on perustuotteiden osalta kolmiosainen ja perustuu suosituimmuusetujen konsolidointiin lisättyinä niillä tuotteilla, joiden osalta ei yhteisön

maatalouspolitiikan mukaan sovelleta tuontimaksuja vaan ainoastaan tulleja. Naudan- ja siipikarjanlihalle, muille lihavalmisteille, hedelmille ja vihanneksille sekä mehuille yhteisö antaa kiintiöt, joiden rajoissa sovelletaan alennettuja tulleja/tuontimaksuja. Jalostettujen tuotteiden kauppaan (pöytäkirja nro 3) sovelletaan niinkään eräitä tariffimyönnytyksiä. 22 artiklassa todetaan, että maataloustuotteiden kauppaan sovelletaan suojalauseketta (31 artikla), joka mahdollistaa yksipuoliset suojatoimet tarvittaessa.

III LUKU

Kalastus

23 ja 24 artikla sisältää kalastustuotteita koskevia määräyksiä.

IV LUKU

Yhteiset määräykset

25—37 artikla sisältää sopimuspuolten välistä kauppaa koskevia yhteisiä määräyksiä. 26 artiklassa todetaan, että uusia tuonti- tai vientitulleja tai määrällisiä rajoituksia ei saateta voimaan. Sopimuspuolten tuotteiden verotuksellisesta samanarvoisuudesta on määräyksiä 27 artiklassa. 28 artiklan mukaan sopimus ei estä tulliliittojen perustamista. 29 artiklassa on määräyksiä poikkeuksellisista toimenpiteistä. 30 artiklassa määrätään polkumyynnistä. 31 artiklassa on määräyksiä tuontihäiriöistä. 32 artikla sisältää lausekkeen riittämättömästä tarjonnasta.

33 artikla koskee valtion monopoleja, jotka on mukautettava niin, ettei viidennen vuoden loppuun mennessä sopimuksen voimaantulosta esiinny syrjintää sopimuspuolten välillä. 34 artiklassa määrätään suojatoimista. 35 artiklassa on määräys alkuperäsäännöistä (pöytäkirja nro 4). 36 artiklassa on lueteltu kauppaa koskevia poikkeuksia, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden takia. 37 artikla koskee Bulgarian sekä Espanjan ja Portugalin väliseen kauppaan liittyviä erityismääräyksiä (pöytäkirja nro 5).

IV OSASTO

TYÖNTEKIJÖIDEN LIKKUVUUS, SIJOITTAUTUMISOIKEUS, PALVELUJEN TARJONTA

I LUKU

Työntekijöiden liikkuvuus

38 artiklan mukaan jonkin jäsenvaltion alueella laillisesti työskenteleviä Bulgarian kansalaisia ei saa syrjiä kansalaisuutensa tai irtisanomisessa. Myös työntekijän aviopuolisolla ja lapsilla on pääsy jäsenvaltion työmarkkinoille edellä mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan. Poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 42 artiklassa tarkoitettujen kahdenvälisen sopimusten perusteella saapuneet työntekijät. Tämä ei silti estä jäsenvaltiota soveltamasta 42 artiklan mukaiseen kahdenväliseen sopimukseen mahdollisesti sisältyvää, työntekijän perheenjäsenelle edullisempaa määräystä. 38 artiklan 2 kohdan mukaan Bulgarian on taattava vastaavat oikeudet siellä laillisesti työtä tekeville jäsenvaltioiden kansalaisille sekä heidän Bulgarian laillisesti oleskeleville puolisolleen ja lapsilleen, jollei sovellettavista määräyksistä muuta johdu.

59 artiklan mukaan sopimuksen määräyksillä ei ole tarkoitus vapauttaa työvoiman liikkuvuutta, vaan kukin yksittäinen jäsenvaltio voi säädellä assosiaatiomaan kansalaisten maahantuloa oleskelu- ja työluvilla kansallisten säännöstensä mukaisesti. Suomessa tehtävään työhön sovelletaan Suomen työlainsäädäntöä. Lisäksi työluvan myöntämisen eräs edellytys on, että ulkomaalaisen palkka- ja työehdot ovat voimassaolevien työehtosopimusten mukaiset.

Ulkomaalaisen maahantulosta, oleskelusta ja työnteosta säädetään ulkomaalaislaissa (378/1991). Työlupaa koskevien säännösten soveltamisesta säädetään ulkomaalaisasetuksessa (142/1994) sekä työministeriön asetuksen nojalla antamassa määräyksessä (M 2/1999). Työntekijän perheenjäsenille työluvat myönnetään työvoimapolitiista harkintaa soveltamatta ajaksi, joka määräytyy perheen maassaoleskelun perusteena olevan oleskelu-

luvan mukaan. Pysyvä oleskelulupa myönnetään kahden vuoden maassaoleskelun jälkeen. Pysyvän oleskeluluvan saanut henkilö ja hänen perheenjäsenensä voivat tehdä työtä ilman työlupaa.

39 artikla sisältää määräyksiä sosiaaliturvan yhteensovittamisesta. Niiden mukaan Euroopan unionin jäsenvaltioissa työskentelevien bulgarialaisten työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä siellä täyttämät vaakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet lasketaan yhteen muun muassa eläkkeitä varten. Artiklan toisen alakohdan mukaan siinä määritellyt eläkkeet voidaan vapaasti siirtää maksavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Kolmanneksi bulgarialaiset työntekijät saavat perhevastuudet jäsenmaan alueella olevia perheenjäseniään varten. Bulgaria myöntää puolestaan edellä mainituissa toisessa ja kolmannessa alakohdassa tarkoitettua kohtelua vastaavan kohtelun alueellaan oleville jäsenmaiden kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen.

40 artiklan mukaan edellisessä artiklassa esitetyn tavoitteen saavuttamiseksi assosiaationeuvosto antaa päätöksellään asianmukaiset määräykset sekä hallinnolliset säännöt. Neuvoston antamat määräykset eivät kuitenkaan saa vaikuttaa 41 artiklan mukaan jäsenvaltioiden ja Bulgarian kahdenvälisistä sopimuksista aiheutuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jos niissä annetaan Bulgarian ja jäsenvaltioiden kansalaisille edullisempi kohtelu.

Edellä mainituilla sopimusmääräyksillä ei ole vaikutusta nykyiseen tilanteeseen yhteensovittaessa Suomen ja Bulgarian sosiaaliturvalainsäädäntöä. 39 artiklaan on kirjattu tavoite, jonka toteuttaminen tapahtuu aikanaan assosiaationeuvoston päätöksellä.

42 artiklassa todetaan, että bulgarialaisten työntekijöiden työnsaantimahdollisuudet, jotka jäsenvaltiot antavat heille kahdenvälisen sopimusten nojalla, olisi säilytettävä tai niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava. Assosiaationeuvosto tarkastelee muiden parannusten myöntämistä.

43 artiklan mukaan assosiaationeuvosto tarkastelee 7 artiklassa tarkoitettujen toisen vaiheen aikana tai aikaisemminkin muita keinoja työntekijöiden liikkuvuuden parantamiseksi ja antaa tästä suosituksia.

44 artiklan mukaan EY antaa Bulgarialle teknistä apua sosiaaliturvajärjestelmän rakentamisessa edistääkseen työvoiman uudelleen suuntautumista rakennemuutoksen yhteydessä.

II LUKU

Sijoittautuminen

45—55 artikla koskee sijoittautumista. Sopimuspuolet takaavat toistensa alueille sijoittautuneille yhtiöilleen, tytäryhtiöilleen ja sivuliikkeille tasapuolisen kohtelun. Lähtökohdaksi on syrjinnän poistaminen mahdollisimman pitkälle.

46 ja 50 artikla sisältää määräyksiä rahoituspalveluista. 51 artiklassa selostetaan sijoittautumista koskevia poikkeusedellytyksiä (esimerkiksi jonkin alan rakennemuutos). Poikkeusten takaraja on seitsemän vuotta sopimuksen voimaantulosta.

III LUKU

Palvelujen tarjonta yhteisön ja Bulgarian välillä

56—58 artikla säätelee palvelujen tarjontaa. 56 artiklan 1 kohdassa todetaan, että palvelujen osalta sitoudutaan siihen, että myös sellaiset yritykset, jotka eivät toimi toisen sopimuspuolen alueella, saavat vähitellen tarjota palvelujaan.

56 artiklan 2 kohdassa todetaan, että johonkin jäsenvaltioon sijoittuvalla bulgarialaisella yhtiöllä on oikeus tietyin edellytyksin siirtää yhtiön sisäisesti työntekijöitä jäsenvaltioon ja vastaavasti palvelujen tarjoamiseen liittyviin johto- ja erityistehtäviin lähetettävälle tulee tietyin edellytyksin sallia maahan-tulo. Sopimuksessa määriteltyjen ehtojen täyttyessä voidaan Suomessa voimassa olevien säännösten ja määräysten mukaan kyseiset oleskelu- ja työluvat myöntää, mikäli oleskelun luonne edellyttää työlupaa.

57 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat noudattamaan kansainvälisen meriliikenteen osalta tehokkaasti periaatetta kaupallisiin perusteisiin tapahtuvasta vapaasta pääsystä markkinoille ja liikenteeseen. Lento- ja maaliikenteessä molemminpuolisesta markkinoille-

pääsystä sovitaan myöhemmin tehtävissä erityisissä liikennesopimuksissa.

IV LUKU

Yleiset määräykset

59 artiklan sisältöä on käsitelty edellä 38 artiklan yhteydessä. 59 artiklassa todetaan lisäksi, että IV osaston II, III ja IV luvun määräyksiä mukautetaan asteittain palvelujen kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATS) mukaiseksi.

V OSASTO

MAKSUT, PÄÄOMAT, KILPAILU JA MUUT TALOUDELLISET MÄÄRÄYKSET, LAINSÄÄDÄNTÖJEN LÄHENTÄMINEN

I LUKU

Juoksevat maksut ja pääomien liikkuvuus

60 artiklan mukaan sopimuspuolet sitoutuvat hyväksymään kaikki vapaissa valuutoissa suoritettavat maksut, jos niihin liittyvät liiketoimet koskevat sopimuksen mukaisesti vapautettua tavaroiden, palvelujen tai henkilöiden liikkuvuutta sopimuspuolten välillä.

61 artiklan mukaan sopimuspuolet varmistavat pääoman vapaan liikkuvuuden niiden yhtiöiden suorissa investoinneissa, jotka on perustettu isäntämaan lainsäädännön mukaisesti, sekä voittojen kotiuttamisen. Pääoman vapaa liikkuvuus ja voittojen kotiuttaminen varmistetaan viiden vuoden kuluessa niiden investointien osalta, jotka liittyvät Bulgariassa itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivien yhteisön kansalaisten sijoittautumiseen.

62 artiklan mukaan sopimuspuolet toteuttavat viiden vuoden kuluessa toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset sille, että pääomien vapaata liikkuvuutta koskevia yhteisön sääntöjä voidaan myöhemmin ryhtyä soveltamaan.

63 artikla antaa Bulgarialle, mikäli Bulgarian valuutan täydellistä vaihdettavuutta ei ole toteutettu, mahdollisuuden poikkeukselli-

sissä olosuhteissa soveltaa luottojen myöntämiseen ja saamiseen liittyviä valuuttarajoituksia Kansainvälisen valuuttarahaston sallimissa puitteissa.

II LUKU

Kilpailu ja muut taloutta koskevat määräykset

64 artiklan mukaan yritysten väliset sopimukset kilpailun rajoittamiseksi, määräävän markkina-aseman väärinkäyttö ja kilpailua vääristävät valtion tuet ovat yhteensopimattomia sopimuksen kanssa. Tämä vastaa EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (nykyinen EY 81 artikla) 1 kohtaa, joka on eräs yhteisön keskeisimmistä kilpailusäännöistä, sekä 86 artiklaa (nykyinen EY 82 artikla; määräävä markkina-asema) ja 92 artiklaa (nykyinen EY 87 artikla; valtion tuet). Bulgarian valtion tukia koskevista poikkeuksista on säädetty 64 artiklan kohdissa 4, 5, 6 ja 8.

65 artiklan mukaan maksutasesyistä toteutettavia tuontirajoituksia pyritään välttämään ja ilmoittamaan niistä hyvissä ajoin.

66 artiklassa todetaan assosiaationeuvoston varmistavan julkisten yritysten osalta ja niiden yritysten osalta, joille on myönnetty erityisoikeuksia, että Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 90 artiklan (nykyinen EY 86 artikla) periaatteita noudatetaan.

67 artiklassa Bulgaria vahvistaa jatkavansa henkisen, teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelun parantamista. Bulgaria liittyy samalla näitä koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin.

68 artiklan mukaan pääsyä julkisiin hankintoihin pidetään vastavuoroisesti suotavana ja ketään syrjimättä.

III LUKU

Lainsäädäntöjen lähentäminen

69 artiklassa sopimuspuolet tunnustavat, että Bulgarian taloudellinen yhdentymisen yhteisöön riippuu ratkaisevasti lainsäädäntöjen lähentämisestä. 70 artiklassa luetellaan

ne alat, joilla lähentyminen on erityisen tärkeää (muun muassa tullilainsäädäntö, yhtiöoikeus, pankkioikeus, yritysten kirjanpito ja verotus). 71 artiklan mukaan EY antaa Bulgarialle edellä mainittujen toimien toteuttamiseksi teknistä apua.

VI OSASTO

YHTEISTYÖ TALOUDEN ALALLA

72—97 artiklassa käsitellään yhteistyötä talouden eri aloilla. Menettelyt ja toimet suunnitellaan siten, että niillä edistetään Bulgarian taloudellista kehitystä.

Yhteistyöaloja ovat: yhteistyö teollisuuden alalla (73 artikla), investointien edistäminen ja turvaaminen (74 artikla), maatalous- ja teollisuusstandardit sekä vaatimustenmukaisuuden arviointi (75 artikla), yhteistyö tieteen ja teknologian alalla (76 artikla), opetus ja koulutus (77 artikla), maatalous ja siihen liittyvä teollisuus (78 artikla), energia (79 artikla), ydinturvallisuus (80 artikla), ympäristö (81 artikla), liikenne (82 artikla), televiestintä ja postipalvelut (83 artikla), pankki-, vakuutus- ja muut rahoituspalvelut (84 artikla), yhteistyö tilintarkastuksen ja rahoitusvalvonnan alalla (85 artikla), rahapolitiikka (86 artikla), rahanpesu (87 artikla), alueiden kehittäminen (88 artikla), sosiaalialan yhteistyö (89 artikla), matkailu (90 artikla), pienet ja keskisuuret yritykset (91 artikla), tiedotus ja audiovisuaalinen ala (92 artikla), kuluttajansuoja (93 artikla), tulli (94 artikla), tilastoalan yhteistyö (95 artikla), taloustieteet (96 artikla) ja huumausaineet (97 artikla). Edellä mainittujen alojen yhteistyötä koskevat määräykset ovat pääsääntöisesti väljiä ja luonteeltaan tavoitteellisia.

VII OSASTO

KULTTUURIYHTEISTYÖ

98 artiklassa luetellaan kulttuuriyhteistyön eri alat.

VIII OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

99—104 artiklassa mainitaan rahoitusavun lähteet kuten Euroopan investointipankki, PHARE-ohjelma ja G-24 rahoitusapu. 101 artiklassa todetaan, että yhteisön rahoitusapu tavoitteineen määritellään maaohjelmassa, mistä on informoitava assosiaationeuvostoa. 102 artiklassa todetaan G-24 rahoitusavun tarkoituksena olevan muun muassa saada Bulgaria siirtymään vaihdettavaan valuuttaan. 103 artiklassa todetaan, että rahoitusapu arvioidaan Bulgarian kehityksen tarpeiden ja tason perusteella ottaen huomioon sen vastaanottokyky. 104 artiklassa todetaan, että yhteisön avustukset sovitetaan yhteen muista lähteistä tulevien avustusten kanssa.

IX OSASTO

INSTITUTIONAALISET, YLEISET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

105—110 artiklassa annetaan assosiaationeuvostoa koskevia määräyksiä. Assosiaationeuvosto valvoo sopimuksen täytäntönpäytäntöä. Se kokoontuu ministeritasolla kerran vuodessa tai tarpeen vaatiessa. Neuvosto tarkastelee tärkeimpiä sopimukseen liittyviä kysymyksiä sekä sopimuspuolien edun kannalta merkityksellisiä kansainvälisiä kysymyksiä.

Assosiaationeuvosto muodostuu unionin neuvoston ja komission jäsenistä sekä Bulgarian hallituksen nimeämistä jäsenistä. Sen puheenjohtajana toimivat vuorotellen Euroopan unionin neuvoston jäsen ja Bulgarian hallituksen jäsen työjärjestyksen sääntöjen mukaisesti. Neuvostossa voidaan edustautua myös sijaistasolla.

Assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehdyt päätökset sitovat sopimuspuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntönpäytäntöä tarvittavat toimenpiteet. Neuvosto voi antaa myös suosituksia.

Assosiaationeuvosto tekee päätökset ja antaa suositukset sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella.

Kumpikin sopimuspuoli voi saattaa sopi-

muksen soveltamista tai tulkintaa koskevan riidan neuvoston käsiteltäväksi, ja se voi ratkaista riidan päätöksellään. Jos assosiaationeuvosto ei kykene ratkaisemaan erimielisyyttä, käytetään välimiesmenettelyä.

Assosiaationeuvostoa avustaa assosiaatiokomitea, joka muodostuu unionin neuvoston ja Euroopan komission jäsenten edustajista sekä Bulgarian hallituksen, tavallisesti korkean tason virkamiesedustajista. Neuvosto määrää työjärjestyksessään assosiaatiokomitean tehtävät, joihin sisältyvät erityisesti assosiaationeuvoston kokousten valmistelu ja kyseisen komitean toiminnan varmistaminen. Neuvosto voi siirtää toimivaltaansa assosiaatiokomitealle.

111—113 artikla sisältää parlamentaarista assosiaatiokomiteaa koskevat määräykset. Niiden mukaisesti perustetaan parlamentaarinen komitea, joka muodostaa puitteet Bulgarian parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenen kokoontumiselle ja mielipiteiden vaihdolle. Se kokoontuu säännöllisin itse määräämnsä väliajoin.

114 artiklassa sitoudutaan varmistamaan sopimuspuolten kansalaisten pääsy toimivaltaisiin tuomioistuimiin. *115 artikla* sisältää sopimuksen sallitut poikkeusmääräykset. *116 artiklassa* selvitetään sopimuksen soveltamisalan syrjintämääräykset.

117 artiklassa todetaan, ettei Bulgariasta peräisin oleviin tuotteisiin sovelleta niitä yhteisöön tuotaessa jäsenmaiden keskenään soveltamia järjestelyjä edullisempia järjestelyjä sekä että Bulgariaan IV osaston ja V osaston I luvun mukaan sovellettu järjestely ei ole edullisempi kuin jäsenvaltioiden keskenään soveltama järjestely.

118—123 artiklassa annetaan sopimuksen toimeenpanoon ja voimaantuloon liittyviä tarkempia määräyksiä.

124 artiklan 3 kohdan mukaan sopimus korvaa voimaan tultuaan Brysselissä 8 päivänä toukokuuta 1990 allekirjoitetun Euroopan talousyhteisön, Euroopan atomienergiayhteisön sekä Bulgarian välisen kauppaa ja taloudellista yhteistyötä koskevan sopimuksen.

125 artiklassa annetaan tarkentavia määräyksiä siitä, mitä tarkoitetaan "tämän sopimuksen voimaantulopäivällä".

2. Mukautuspöytäkirjan sisältö

2.1. Yleistä

Suomi on liittymissopimuksen 102 artiklan mukaan sitoutunut soveltamaan 1 päivästä tammikuuta 1995 liittymissopimuksen 103 artiklan 1 kohdassa mainittujen sopimusten määräyksiä. Näitä ovat muun muassa Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden Bulgarian, Puolan, Romanian, Slovakian, Tshekin ja Unkarin kanssa tekemät Eurooppa-sopimukset. Näihin sopimukseen Suomen ja muiden uusien jäsenvaltioiden (Ruotsi ja Itävalta) liittymisestä aiheutuvista mukautuksista on laadittu erilliset pöytäkirjat, jotka Bulgarian ja EU:n jäsenvaltioiden osalta allekirjoitettiin Brysselissä 30 päivänä kesäkuuta 1999.

Asiallisesti pöytäkirja Bulgarian osalta merkitsee Suomen liittymissopimuksen 102 artiklassa olevan sopimusmääräyksen täytäntönnäköä. Pöytäkirjalla ei siten tehdä tosiasiallisia muutoksia Bulgarian Eurooppa-sopimukseen, vaan tilanne säilyy samana kuin Suomen liittymissopimuksen allekirjoitushetkellä. Pöytäkirja ei aiheuta taloudellisia tai poliittisia muutoksia nykytilaan verrattuna, koska Suomi on noudattanut Bulgarian Eurooppa-sopimuksen määräyksiä 1 päivästä tammikuuta 1995 lukien.

Pöytäkirjat tulevat voimaan, kun kaikki kyseisten kuuden Eurooppa-sopimuksen sopimuspuolet sekä myös Suomi, Ruotsi ja Itävalta ovat ne hyväksyneet.

2.2. Pöytäkirjan sisältö

Pöytäkirjan ensimmäinen artikla sisältää määräyksen Suomen, Ruotsin ja Itävallan tulemisesta Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian Eurooppa-sopimuksen sopimuspuoliksi.

Toisen artiklan mukaan suomen ja ruotsin kielellä laadittu Eurooppa-sopimus liitteineen ja pöytäkirjoineen sekä julistuksineen tulee yhtä todistusvoimaiseksi alkuperäisten tekstien kanssa.

Kolmannessa artiklassa määrätään, että Eurooppa-sopimuksen erottamattomaksi osaksi tulevan mukautuspöytäkirjan hyväksyminen

tapahtuu sopimuspuolten omien menettelyjen mukaisesti.

Neljännän artiklan mukaan pöytäkirja tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuspuolet ovat ilmoittaneet kyseisten menettelyjen päätökseen saattamisesta 3 artiklan mukaisesti.

Viidennen artiklan mukaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristö on pöytäkirjan tallettaja.

Kuudennen artiklan mukaan pöytäkirja laaditaan kahtena kappaleena 12 kielellä ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

3. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain 1 § sisältää säännöksen, jolla saatetaan voimaan lailla ne Bulgarian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan.

2 §. Lain 2 § sisältää säännöksen, jonka mukaan lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä tasavallan presidentin asetuksella.

3 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus ja sen mukautuspöytäkirja tulevat Suomen osalta voimaan.

4. Voimaantulo

Sopimuksen 124 artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolet hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus ja mukautuspöytäkirja tulevat voimaan sitä päivää, jona sopimuspuolet ilmoittavat toisilleen hyväksymismenettelyjen täytäntöönpanosta, seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä. Hyväksymisestään ovat hallituksen esityksen antamisajankohtaan mennessä ilmoittaneet Alankomaat, Italia, Irlanti, Luxemburg, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa ja Tanska. Esitykseen sisältyvä laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus ja sen mukautuspöytäkirja tulevat Suomen osalta voimaan.

Bulgarian Eurooppa-sopimus ja sen mukautuspöytäkirja sisältävät määräyksiä, jotka

kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Esitykseen liittyvän voimaansaattamislain voimaantulemiselle on siten saatava itsehallintolain 59 § 2 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyminen.

5. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Bulgarian Eurooppa-sopimus on niin sanottu jaetun toimivallan sopimus, jonka määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltion ja osittain yhteisön toimivaltaan. Suomi hyväksyy siten sopimuksen ja sen mukautuspöytäkirjan perustuslain 93 §:n 1 momentin ja 94 §:n mukaisesti niiltä osin kuin sopimuksen määräykset kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan. Sopimuksen kauppapoliittisten määräysten osalta yhteisön toimivalta on yksinomainen. Useat muut sopimuksen kattamat yhteistyöalat sisältävät sen sijaan myös jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, koska yhteisöllä on yhteisön oikeuden nykyisessä kehitysvaiheessa verrattain rajoitettu toimivalta kolmansien valtioiden kansalaisten liikkuvuutta koskevissa asioissa. Tällaisia aloja sisältyy erityisesti työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, sijoittautumis-oikeutta ja palvelujen tarjontaa koskeviin määräyksiin. Nizzan sopimuksen voimaantullessa palvelut sisällytetään yhteisen kauppapolitiikan alaan, vaikkakin jäsenvaltioilla säilyy myös oikeus ylläpitää ja tehdä niitä koskevia sopimuksia kolmansien osapuolten kanssa. Yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallan raja ei ole assosiaatiosopimuksessa selväpiirteinen, eikä sopimus sisällä määräystä, joka osoittaisi toimivallan jakautumisen. Kun sopimuksen hyväksymistä koskeva päätös Euroopan unionissa on tehty EY:n perustamissopimuksen 238 artiklan (nykyinen EY 310 artikla) nojalla, ei myöskään käytetystä oikeusperustasta ole johdettavissa yksityiskohtaista toimivallanjakoa. Seuraavassa käsitellään lainsäädännön alaan kuuluvia sopimuksen artikloja niiltä osin kuin ne hallituksen käsityksen mukaan kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset

valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräykset tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla 4) taikka jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä 5) tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp).

Sopimuksen IV osasto ja IX osasto sisältävät lukuisia lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, kuten seuraavassa on esitetty, ja edellyttävät siten eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 38 artiklan syrjimättömyysperiaatteen toteuttamiseen liittyvät Suomessa muun muassa perustuslain (731/1999) 6 §, työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 § ja rikoslain (39/1889) 47 luvun 3 §. Sopimuksen 38 artiklan oleskeluoikeutta ja työntekoa koskevien määräysten täytäntöönpanoa koskevat ulkomaalaislain ja -asetuksen säännökset. Sopimuksen 38 artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, koska ne sisältävät yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevia seikkoja ja koska niistä on Suomessa voimassa laintasoista sääntelyä, vaikka ne eivät edellytäkään olemassa olevien lakien muuttamista.

Sopimuksen 39 artiklan määräykset sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta koskevat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia. Niillä on yhteys perustuslain 19 §:ssä tarkoitettujen sosiaaliturvaa koskevien oikeuksien toteuttamiseen julkisen vallan toiminnassa ja ne kuuluvat siten lainsäädännön alaan.

Yhteisön sijoittautumisoikeutta koskevat säännökset eivät lähtökohtaisesti ulotu kolmansista valtioista oleviin henkilöihin tai yh-

tiöihin. Kun kolmansista maista tuleva henkilö haluaa aloittaa ammatinharjoittamisen tai perustaa yhtiön jossakin jäsenvaltiossa, häneen sovelletaan kyseisen jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä. Sopimuksen II luvun sijoittautumisoikeutta koskevat määräykset liittyvät perustuslain 18 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisella on lain mukaan oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Kuten edellä on todettu palveluja koskevat määräykset siirtyvät Nizzan sopimuksen voimaantullessa yhteisen kauppapolitiikan alaan. Koska palvelujen tarjoamisesta on Suomessa voimassa laintasoista sääntelyä, kuuluvat assosiaatiosopimuksen III luvun määräykset tällä hetkellä lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 47 artiklan mukaan assosiaationeuvosto tarkastelee, mitkä määräykset ovat tarpeen tutkintojen kelpoisuuden molemminpuoliseksi tunnustamiseksi. Tutkintojen tunnustamisesta on Suomessa säännöksiä useissa laeissa, muun muassa laissa Euroopan yhteisön yleisen tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimaantulusta (1597/1992). Lakia voidaan soveltaa myös siten kuin kelpoisuudesta ja oikeudesta harjoittaa ammattia sovitaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden toisen osapuolen kanssa tekemässä sopimuksessa on sovittu. Määräys ei edellytä voimassaolevien lakien muuttamista, mutta kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 105 artiklassa tarkoitettu assosiaationeuvosto voi tehdä sopimuksen 107 artiklan mukaan suosituksia ja päätöksiä. Assosiaationeuvosto voi siirtää toimivaltaansa myös sopimuksen 109 artiklassa tarkoitettulle assosiaatiokomitealle. Päätökset sitovat osapuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Sopimuksen 108 artiklan mukaan assosiaationeuvostolla on myös valtuudet ratkaista sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat riidat. Assosiaationeuvoston tehtävistä ja toimivallasta on määräyksiä myös muun muassa sopimuksen 40—43 artiklassa. Sopimuksen sisältö huomioon ottaen voidaan arvioida, että assosiaationeuvoston ja -komitean toimivaltaa koskevat määräykset sisältävät verrattain vähäisenä pidettävän

mahdollisuuden siihen, että päätökset koskevat kysymyksiä, jotka kuuluvat jäsenvaltion toimivaltaan ja Suomen perustuslain kannalta Suomen lainsäädännön alaan. Koska assosiaationeuvostolla on kuitenkin sopimuspuolia sitovaa päätösvaltaa, sopimuksen määräysten on katsottava kuuluvan näiltä osin lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 108 artiklan riitojen ratkaisua koskevat määräykset sisältävät myös välimiesmenettelyn, jonka ratkaisut sitovat riidan osapuolia. Tällöin voi tulla sitovasti ratkaistuksi myös lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä koskevia kysymyksiä ja määräyksen on katsottava siten kuuluvaksi lainsäädännön alaan.

Mukautuspöytäkirjalla Eurooppa-sopimuksen määräykset, jotka sisältävät myös lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, tulevat Suomea sitoviksi. Mukautuspöytäkirjalla myös sopimuksen suomen- ja ruotsinkieliset toisinnot tulevat todistusvoimaisiksi. Mukautuspöytäkirjan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

6. Käsittelyjärjestys

Sopimuksen määräykset assosiaationeuvoston perustamisesta, tehtävistä ja toimivallasta kuuluvat edellä esitetyllä tavalla lainsäädännön alaan.

EY:n tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan assosiaationeuvosto voi tehdä sopimuksen soveltamisesta ja täytäntöönpanosta päätöksiä, jotka ovat jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta.

Jäsenvaltioilla voidaan katsoa olevan ainakin osittaista toimivaltaa työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumisoikeutta ja palvelujen tarjontaa koskevilta osin. Tämä koskee erityisesti maahan pääsyä ja maassa oleskelua, työskentelyä, työehtoja, luonnollisten henkilöiden sijoittautumista sekä palvelujen tarjontaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Näillä aloilla assosiaationeuvostolla on sopimuksen mukaan pääasiassa toimivaltaa antaa suosituksia ja tarkastella keinoja sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseksi. Eräissä asioissa assosiaationeuvosto voi myös antaa sitovia päätöksiä.

Tältääkään osin sopimuksen määräykset eivät estä sopimuspuolia soveltamasta maahan

pääsyä ja maassa oleskelua, työskentelyä, työehtoja, luonnollisten henkilöiden sijoittautumista sekä palvelujen tarjontaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä, rajoittamatta kuitenkaan sopimuksella jo määrättyjä etuja.

EU:n neuvosto osallistuu päätöksentekoon assosiaationeuvostossa, jossa päätökset tehdään yksimielisesti. Jäsenvaltio on assosiaationeuvostossa edustettuna ainoastaan EU:n neuvoston nimeämän edustajan kautta. Assosiaationeuvoston käsitellessä yhteisön toimivaltaan kuuluvia asioita pääperiaatteena on, että yhteisön sisäisessä päätöksenteossa noudatetaan vastaavia äänestysääntöjä kuin päätettäessä yhteisön säädöksestä vastaavalla alalla. Mikäli assosiaationeuvostossa tehtävä sitova päätös kuuluu jäsenvaltion toimivaltaan, tehdään asiaa koskeva päätös EU:n neuvostossa yksimielisesti.

Sikäli kuin assosiaationeuvosto käsittelee jäsenvaltion toimivaltaan kuuluvia asioita, on jäsenvaltiolla siten neuvoston kautta mahdollisuus vaikuttaa asian käsittelyyn. Kun myös assosiaationeuvosto tekee päätökset yksimielisesti, merkitsee tämä sitä, että jäsenvaltio ei käytännössä joudu hyväksymään vastustamaansa päätöstä.

Vaikka jäsenvaltio osallistuu päätöksentekoon itse assosiaationeuvostossa epäsuorasti neuvoston kautta, ei jäsenvaltion toimivaltaan tai jaettuun toimivaltaan kuuluvissakaan kysymyksissä toimivallan delegointi merkitse hallituksen käsityksen mukaan sellaista Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvan lainsäädäntövallan delegointia kansainväliselle toimielimelle, että itse assosiaatiosopimuksen hyväksyminen edellyttäisi supistetun perustuslainsäätämisenjärjestyksen käyttämistä. Tämäntyyppistä asetelmaa ei eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ole pidetty perustuslain kanssa ristiriidassa olevana (PeVL 20/1995 vp).

Sopimuksen 108 artiklan mukaan voidaan sopimuksen tulkintaa ja soveltamista koskeva sopimuspuolten välinen riitaisuus saattaa myös erillisessä välimiesmenettelyssä ratkaistavaksi. Tätä tarkoittavan ratkaisuvallan uskomista riippumattomalle kansainväliselle toimielimelle on eduskunnan perustuslakivaliokunta pitänyt kansainväliseen yhteistoimintaan luonnostaan kuuluvana seikkana (PeVL 10/1998 vp). Vaikkakin tätä koskeva

määräys on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan, sen ei ole katsottu olevan ristiriidassa nykyaikaisen täysivaltaisuuskäsityksen kanssa.

Bulgarian Eurooppa-sopimus on pitkälti samantyyppinen kuin Viron, Latvian, Liettuan ja Slovenian kanssa solmitut sopimukset.

Edellä olevan perusteella hallitus katsoo, että Bulgarian Eurooppa-sopimuksen ja sen mukautuspöytäkirjan hyväksymisestä voidaan päättää äänen enemmistöllä ja että esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksikössä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Brysselissä 8 päivänä maaliskuuta 1993 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenval-

tioiden sekä Bulgarian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian tasavallan välisestä assosiaatiosta tehdyn Eurooppa-sopimuksen institutionaalisten määräysten mukauttamisesta Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan Euroopan unioniin liittymisen huomioon ottamiseksi Brysselissä 30 päivänä kesäkuuta 1999 tehdyn pöytäkirjan niiltä osin kuin sopimus ja sen mukautuspöytäkirja kuuluvat Suomen toimivaltaan.

Koska sopimus ja sen mukautuspöytäkirja sisältävät määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Bulgarian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Brysselissä 8 päivänä maaliskuuta 1993 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian tasavallan välisestä assosiaatiosta tehdyn Eurooppa-sopimuksen institutionaalisten määräysten mukauttamisesta Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan Euroopan unioniin liittymisen huomioon ottamiseksi Brysselissä 30 päivänä kesäkuuta 1999 tehdyn pöytäkirjan

lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tasavallan presidentin asetuksella.

3 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

EUROOPPA-SOPIMUS**Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian tasavallan välisestä assosioinnista**

BELGIAN KUNINGASKUNTA,
TANSKAN KUNINGASKUNTA,
SAKSAN LIITTOTASAVALTA,
HELLEENIEN TASAVALTA,
ESPANJAN KUNINGASKUNTA,
RANSKAN TASAVALTA,
IRLANTI,
ITALIAN TASAVALTA,
LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,
ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,
PORTUGALIN TASAVALTA,
ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

EUROOPAN TALOUSYHTEISÖN perustamissopimuksen, EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖN perustamissopimuksen ja EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN perustamissopimuksen sopimuspuolet, jäljempänä "jäsenvaltiot", ja

EUROOPAN TALOUSYHTEISÖ, EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖ ja EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ, jäljempänä "yhteisö", sekä

BULGARIAN TASAVALTA, jäljempänä "Bulgaria", jotka

PITÄVÄT merkittävänä yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Bulgarian välisiä vakiintuneita yhteyksiä ja osapuolten yhteisiä arvoja,

TUNNUSTAVAT yhteisön ja Bulgarian haluavan lujittaa näitä yhteyksiä sekä vastavuoroisuuden ja yhteisten etujen pohjalta luoda tiiviit ja kestävät suhteet, jotta mahdollistettaisiin Bulgarian osallistuminen Euroopan yhdentymisprosessiin ja lujitettaisiin ja laajennettaisiin näin niitä suhteita, jotka on aikaisemmin luotu erityisesti 8 päivänä toukokuuta 1990 allekirjoitetulla kauppaa sekä taloudellista ja kaupallista yhteistyötä koskevalla sopimuksella,

KATSOVAT uuden demokratian syntymisen Bulgariaan avaavan mahdollisuuksia uudenlaisten suhteiden solmimiseen,

KATSOVAT yhteisön, sen jäsenvaltioiden ja Bulgarian sitoutumisen poliittisten ja taloudellisten vapauksien vahvistamiseen olevan itse assosioinnin perustan,

TUNNUSTAVAT Bulgariassa rauhanomaisesti tapahtuneiden niiden demokraattisten muutosten perustavanlaatuisen luonteen, joiden tarkoituksena on jatkaa yhteisön avustuksella sellaisen uuden poliittisen ja taloudellisen järjestelmän toteuttamista Bulgariassa, joka kunnioittaa oikeusvaltiota periaatteita, ihmisoikeuksia, poliittista pluralismia ja soveltaa monipuoluejärjestelmää, johon kuuluvat vapaat ja demokraattiset vaalit, ja luo markkinatalouteen siirtymiseksi tarvittavat taloudelliset ja lainsäädännölliset edellytykset,

KATSOVAT yhteisön, sen jäsenvaltioiden ja Bulgarian sitoutuneen tiukasti kunnioittamaan oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksia, mukaan lukien vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet, ja panemaan kokonaisuudessaan täytäntöön kaikki määräykset ja periaatteet, jotka sisältyvät Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen (ETYK) päätösasiakirjaan, Wienin ja Madridin kokousten päätösasiakirjoihin, uutta Eurooppaa koskevaan Pariisin peruskirjaan ja Euroopan energiaperuskirjaan,

HALUAVAT parantaa kansalaisten välisiä yhteyksiä sekä tietojen ja ideoiden vapaata liikkuvuutta ETYK-osapuolten sopimuksen mukaisesti,

OVAT TIETOISIA tämän sopimuksen merkityksestä sellaisen yhteistyöhön perustuvan vakaan järjestelmän luomiseksi ja vahvistamiseksi Euroopassa, jossa yhteisö muodostaa yhden kulmakivistä,

USKOVAT, että olisi saatava aikaan yhteys assosioinnin ja Bulgarian poliittisten, taloudellisten ja oikeudellisten uudistusten jatkamisen ja loppuun saattamisen välille sekä yhteistyötä varten tarvittavien tekijöiden käyttöönoton ja osapuolten järjestelmien lähentymisen välille, erityisesti Bonnin ETY-kokouksessa tehtyjen päätelmien perusteella,

HALUAVAT aloittaa säännöllisen poliittisen vuoropuhelun molempia osapuolia kiinnostavista kahdenvälisistä ja kansainvälisistä kysymyksistä assosioinnin vahvistamiseksi ja toteuttamiseksi,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA yhteisön haluun tukea päättäväisesti uudistuksen toteuttamista ja auttaa Bulgariaa selviytymään rakennemuutoksen taloudellisista ja yhteiskunnallisista seurauksista,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA lisäksi yhteisön haluun ottaa käyttöön kokonaisvaltaisuuden ja monivuotisuuden perustuvia välineitä yhteistyön toteuttamiseksi sekä taloudellisen ja teknisen avun sekä rahoitustuen antamiseksi,

KATSOVAT yhteisön ja Bulgarian sitoutuneen vapaaseen kauppaan ja erityisesti tullitariffeja ja kauppaa koskevassa yleissopimuksessa esitettyjen periaatteiden noudattamiseen,

PITÄVÄT MIELESSÄ yhteisön ja Bulgarian taloudelliset ja yhteiskunnalliset erot sekä tunnustavat näin, että tämän assosioinnin tavoitteet olisi saavutettava tämän sopimuksen asiaa koskevien määräysten avulla,

OVAT VAKUUTTUNEITA, että tällä sopimuksella luodaan uusi ilmapiiri taloudellisille suhteille ja erityisesti kaupan ja investointien, jotka ovat olennaisen tärkeitä Bulgarian taloudellisen rakennemuutoksen ja teknologian uudistamisen kannalta, kehittämiseksi,

HALUAVAT aloittaa yhteistyön kulttuurin alalla ja kehittää tiedonvaihtoa,

TUNNUSTAVAT, että Bulgarian lopullinen tavoite on jäsenyys yhteisössä ja että osapuolten mukaan tämä assosiointi auttaa Bulgariaa saavuttamaan kyseisen tavoitteen, ja

OVAT PÄÄTTÄNEET tehdä tämän sopimuksen ja tätä varten nimenneet täysivaltaisiksi edustajikseen:

BELGIAN KUNINGASKUNTA:

ulkomaankaupan ja Eurooppa-asioiden ministerin
Robert URBAINin,

TANSKAN KUNINGASKUNTA:

ulkoasiainministeriön valtiosihteerin
Jørgen ØSTRØM MØLLERin,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA:

ulkoasiainministeri
Klaus KINKELin,

HELLEENIEN TASAVALTA:

ulkoasiainministeri
Michel PAPAKONSTANTINOUn,

ESPANJAN KUNINGASKUNTA:

ulkoasiainministeri
Javier SOLANAn,

RANSKAN TASAVALTA:

Eurooppa-asioista vastuussa olevan ministerin
Élisabeth GUIGOUin,

IRLANTI:

ulkoasiainministeri
Dick SPRINGin,

ITALIAN TASAVALTA:

ulkoasiainministeriön valtiosihteerin
Valdo SPINIn,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA:

ulkoasiainministeri
Jacques POOSin,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA:

ulkoasiainministeri
P. KOOIJMANSin,

PORTUGALIN TASAVALTA:

ulkoasiainministeri
J. M. DURÃO BARROSOin,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA:

ulkoasiain- ja kansainyhteisönministeri
Douglas HURDin,

EUROOPAN TALOUSYHTEISÖ, EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ JA
EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖ:

Tanskan kuningaskunnan ulkoasiainministerin, Euroopan yhteisöjen neuvoston puheenjohtajan Niels HELVEG PETERSENin,

Euroopan yhteisöjen komission jäsenen
Leon BRITTANin,

Euroopan yhteisöjen komission jäsenen
Hans VAN DEN BROEKin,

BULGARIAN TASAVALTA:

pääministerin ja ulkoasiainministerin
Luben BEROVin,

JOTKA vaihdettuaan oikeiksi ja asianmukaisiksi todetut valtakirjansa,

OVAT SOPINEET SEURAAVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ:

1 artikla

1. Perustetaan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Bulgarian välinen assosiointi.

2. Tämän assosioinnin tavoitteena on:

- luoda asianmukainen perusta poliittiselle vuoropuhelulle, jotta mahdollistettaisiin tiiviiden poliittisten suhteiden kehittäminen osapuolten välille,
- kehittää asteittain yhteisön ja Bulgarian välille vapaakauppa-alue, joka kattaa olennaisesti kaiken niiden välisen kaupan,
- edistää kaupankäynnin laajenemista ja osapuolten välisiä sopusointuisia taloudellisia suhteita Bulgarian dynaamisen taloudellisen kehityksen ja hyvinvoinnin kannustamiseksi,
- luoda perusta talous-, rahoitus-, kulttuuri- ja sosiaalialan yhteistyölle sekä yhteisön Bulgarialle antamalle avulle,
- tukea Bulgariaa sen pyrkimyksissä kehittää talouttaan ja saattaa markkinatalouteen johtava siirtymäprosessi päätökseen,
- luoda asianmukainen perusta Bulgarian asteittaiselle yhdentymiselle yhteisöön. Tätä tarkoitusta varten pannaan täytäntöön markkinajärjestelyjen mukaisia uusia sääntöjä, toimintatapoja ja käytäntöjä ja Bulgaria pyrkii täyttämään tarvittavat edellytykset,
- perustaa tarvittavat toimielimet tämän assosioinnin toteuttamiseksi.

I OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU

2 artikla

Osapuolet aloittavat säännöllisen poliittisen

vuoropuhelun; ne pyrkivät kehittämään ja vahvistamaan sitä. Se edistää ja lujittaa yhteisön ja Bulgarian lähentymistä toisiinsa, tukee Bulgariassa tällä hetkellä tapahtuvia poliittisia ja taloudellisia muutoksia sekä edistää uusien yhteisvastuullisuuteen perustuvien yhteyksien avaamista ja osapuolten välisen yhteistyön uusia muotoja. Yhteisiin arvoihin ja pyrkimyksiin perustuva poliittinen vuoropuhelu ja yhteistyö:

- helpottaa Bulgarian täysimääräistä yhdentymistä demokraattisten valtioiden yhteisöön ja asteittaista lähentymistä yhteisöön. Tässä sopimuksessa tarkoitettuna taloudellisen lähentymisen seurauksena saavutetaan suurempi poliittinen lähentyminen,
- johtaa parempaan keskinäiseen ymmärrykseen ja näkökantojen lisääntyneeseen lähentymiseen kansainvälisissä kysymyksissä ja erityisesti kysymyksissä, jotka ovat omiaan vaikuttamaan huomattavasti osapuoliin,
- mahdollistaa sen, että kumpikin osapuoli voi ottaa huomioon toisen osapuolen näkökannan ja edut päätöksentekomenettelyssä,
- edistää osapuolten näkökantojen lähentymistä turvallisuuskysymyksissä ja vahvistaa turvallisuutta ja tasapainoa koko Euroopassa.

3 artikla

1. Kokouksia järjestetään tarvittaessa Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ja Euroopan yhteisöjen komission puheenjohtajan sekä Bulgarian tasavallan presidentin välillä.

2. Ministeritasolla poliittista vuoropuhelua käydään assosiointineuvostossa. Assosiointineuvostolla on yleinen toimivalta kaikissa niissä kysymyksissä, jotka osapuolet haluavat saattaa sen käsiteltäväksi.

4 artikla

Osapuolet käyttävät poliittisessa vuoropuhelussaan myös muita menettelyjä ja keinoja, joita ovat erityisesti:

- kokoukset Bulgarian korkeiden virkamiesten (poliittisten johtajien) sekä Euroopan yhteisöjen neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission puheenjohtajiston välillä,
- osapuolten välisten diplomaattisten yhteyksien täysimääräinen käyttö, mukaan lukien asianmukaiset yhteydet kahden- ja monenvälisellä tasolla, kuten kokoukset Yhdistyneissä Kansakunnissa (YK), ETYKissä ja muissa kansainvälisissä yhteyksissä,
- Bulgarian ottaminen mukaan sellaisten maiden ryhmään, jotka saavat säännöllisesti tietoa Euroopan poliittisesta yhteistyöstä ja jotka vaihtavat tietoja 2 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi,
- kaikki muut menettelyt, jotka voivat edistää tämän vuoropuhelun lujittamista, kehittämistä ja syventämistä.

5 artikla

Parlamentarisella tasolla poliittista vuoropuhelua käydään parlamentarisessa assosiointikomissiossa.

II OSASTO

YLEISET PERIAATTEET

6 artikla

Helsingin päätösasiakirjassa ja uutta Eurooppaa koskevassa Pariisin päätösasiakirjassa vahvistettujen demokraattisten periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen on osapuolten sisä- ja ulkopolitiikan lähtökohtana ja olennainen osa tätä assosiointia.

7 artikla

1. Assosiointiin kuuluu enintään kymmenen vuoden siirtymäkausi, joka koostuu kahdesta peräkkäisestä kestoltaan lähtökohtaisesti viisivuotisesta vaiheesta. Ensimmäinen vaihe alkaa tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Assosiointineuvosto, joka katsoo, että markkinatalouden periaatteet ovat olennaisen tärkeitä assosioinnin kannalta, tarkastelee säännöllisesti tämän sopimuksen soveltamista ja Bulgarian edistymistä markkinatalouden siirtymisessä johdanto-osassa vahvistettujen periaatteiden pohjalta.

3. Assosiointineuvosto kokoontuu ensimmäisen vaiheen päättymistä edeltävien kahdentoista kuukauden aikana päättääkseen siirtymisestä toiseen vaiheeseen sekä päättääkseen mahdollisista muutoksista toista vaihetta koskeviin määräyksiin. Tällöin se ottaa huomioon 2 kohdassa tarkoitettua tarkastelussa tehdyt päätelmät.

4. Edellä 1, 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua kahta vaihetta ei sovelleta III osastoon.

III OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIIKKUVUUS

8 artikla

1. Yhteisö ja Bulgaria perustavat tämän sopimuksen sekä tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT) määräysten mukaisesti asteittain vapaakauppa-alueen sellaisen siirtymäkauden aikana, joka kestää enintään kymmenen vuotta ja joka alkaa tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Yhteisöön tuotujen tavaroiden luokitteluun käytetään tavaroiden yhdistettyä nimikkeistöä. Bulgariaan tuotujen tavaroiden luokitteluun käytetään Bulgarian tullitariffia.

3. Perustulli, jonka perusteella tässä sopimuksessa määrätyt peräkkäiset alennukset on toteutettava, muodostuu jokaisen tuotteen

osalta sopimuksen allekirjoittamista edeltävänä päivänä tosiasiallisesti sovellettavasta kaikkia koskevasta tullista.

4. Jos tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen sovelletaan mitä tahansa kaikkia koskevaa tariffialennusta ja erityisesti GATTin Uruguayn kierroksen vuoksi tehdystä tariffisopimuksesta aiheutuva alennusta, tällaisella alennetulla tullilla korvataan 3 kohdassa tarkoitettu perustulli siitä päivästä, josta alkaen kyseistä alennusta sovelletaan.

5. Yhteisö ja Bulgaria ilmoittavat toisilleen perustullinsa.

ILUKU

Teollisuustuotteet

9 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan niihin yhteisöstä ja Bulgariasta peräisin oleviin tuotteisiin, joiden luettelo on yhdistetyn nimikkeistön 25—97 ryhmässä, lukuun ottamatta liitteessä I lueteltuja tuotteita.

2. Jäljempänä olevia 10—14 artiklan määräyksiä ei sovelleta 16 ja 17 artiklassa tarkoitettuihin tuotteisiin.

10 artikla

1. Bulgariasta peräisin olevien tuotteiden, joita ei luetella liitteissä IIa, IIb ja III, yhteisössä sovellettavat tuontitullit poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Liitteessä IIa lueteltujen Bulgariasta peräisin olevien tuotteiden yhteisössä sovellettavat tuontitullit poistetaan asteittain seuraavan aikataulun mukaisesti:

- tämän sopimuksen voimaantulopäivänä jokainen tulli alennetaan 50 prosenttiin perustullista,
- vuoden kuluttua tämän sopimuksen

voimaantulopäivästä jäljellä olevat tullit poistetaan.

Liitteessä IIb lueteltujen Bulgariasta peräisin olevien tavaroiden yhteisössä sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen vuosittain 20 prosentilla perustullista, jotta tullit saataisiin poistettua kokonaan neljännen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta.

3. Liitteessä III lueteltujen Bulgariasta peräisin olevien tuotteiden tuontitullit suspendoidaan yhteisön tariffikiintiöiden tai asteittain korotettavien vuotuisten tariffikattojen rajoissa mainitun liitteen edellytysten mukaisesti, jotta tuontitullit saataisiin täysin poistettua kyseisten tuotteiden osalta viimeistään viidennen vuoden loppuun mennessä.

Samanaikaisesti alennetaan asteittain tulleja, joita sovelletaan tuotaviin määriin kun kiintiöt ovat täyttyneet tai tullimaksut on palautettu tariffikaton soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden osalta, vuosittain 15 prosenttia perustullista tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen. Viidennen vuoden loppuun mennessä jäljellä olevat tullit poistetaan.

4. Yhteisössä sovellettavat tuonnin määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet poistetaan Bulgariasta peräisin olevien tuotteiden osalta tämän sopimuksen voimaantulopäivänä.

11 artikla

1. Liitteessä IV lueteltujen yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden Bulgariassa sovellettavat tuontitullit poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Liitteessä V lueteltujen yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden Bulgariassa sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain seuraavan aikataulun mukaisesti:

- vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jokainen tulli alennetaan 80 prosenttiin perustullista,

- kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jokainen tulli alennetaan 40 prosenttiin perustulusta,
 - viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jäljellä olevat tullit poistetaan.
3. Liitteessä VI lueteltujen yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden Bulgariassa sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain seuraavan aikataulun mukaisesti:
- kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jokainen tulli alennetaan 80 prosenttiin perustulusta,
 - viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jokainen tulli alennetaan 60 prosenttiin perustulusta,
 - kuuden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jokainen tulli alennetaan 45 prosenttiin perustulusta,
 - seitsemän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jokainen tulli alennetaan 30 prosenttiin perustullista,
 - kahdeksan vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jokainen tulli alennetaan 15 prosenttiin perustullista,
 - yhdeksän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta jäljellä olevat tullit poistetaan.

4. Yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden Bulgariassa sovellettavat tuonnin määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan, lukuun ottamatta liitteessä VII lueteltuja rajoituksia, joihin sovelletaan mainitussa liitteessä määrättyä aikataulua.

12 artikla

Tuontitullien poistamista koskevia määryksiä sovelletaan myös fiskaalisiin tulleihin.

13 artikla

1. Yhteisö poistaa Bulgariasta tulevan tuonnin osalta kaikki vaikutukseltaan tuontitulleja vastaavat maksut heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Bulgaria poistaa yhteisöstä tulevan tuonnin osalta kaikki vaikutukseltaan tuontitulleja vastaavat maksut heti tämän sopimuksen tultua voimaan, lukuun ottamatta liitteessä VIII lueteltuihin tavaroihin sovellettavia maksuja, jotka poistetaan siinä vahvistetun aikataulun mukaisesti.

14 artikla

1. Yhteisö ja Bulgaria poistavat keskinäiset vientitullinsa ja vaikutuksiltaan niitä vastaavat maksut asteittain viimeistään viidennen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta.

2. Yhteisö poistaa heti tämän sopimuksen tultua voimaan Bulgariaan suuntautuvaa vientiä koskevat määrälliset rajoituksensa ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet.

3. Bulgaria poistaa heti tämän sopimuksen tultua voimaan yhteisöön suuntautuvaa vientiä koskevat määrälliset rajoituksensa ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, lukuun ottamatta liitteessä IX lueteltuja rajoituksia, jotka poistetaan viimeistään viidennen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta.

15 artikla

Kumpikin osapuoli julistaa olevansa valmis alentamaan tullejaan toisen osapuolen suhteen 10 ja 11 artiklassa määrättyä nopeammassa tahdissa, jos yleinen taloudellinen tilanne ja kyseinen talouden ala sen sallivat.

Assosointineuvosto voi antaa molemmille osapuolille suosituksia tätä varten.

16 artikla

Pöytäkirjassa n:o 1 määrätään siinä tarkoitettuihin tekstiilituotteisiin sovellettavasta järjestelystä.

17 artikla

Pöytäkirjassa n:o 2 määrätään Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin sovellettavasta järjestelystä.

18 artikla

1. Tämän luvun määräykset eivät estä sitä, että yhteisö säilyttää maatalousosan liitteessä X lueteltuihin tavaroihin sovellettavissa tullessa Bulgariasta peräisin olevien tavaroiden osalta.

2. Tämän luvun määräykset eivät estä sitä, että Bulgaria sisällyttää maatalousosan liitteessä X lueteltuihin tavaroihin sovellettavissa tullessa yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden osalta.

II LUKU

Maatalous

19 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhteisöstä ja Bulgariasta peräisin oleviin maataloustuotteisiin.

2. "Maataloustuotteilla" tarkoitetaan tuotteita, joiden luettelo on yhdistetyn nimikkeistön ja Bulgarian tullitariffin 1—24 ryhmässä, ja liitteessä I lueteltuja tuotteita, lukuun ottamatta kuitenkaan kalastustuotteita sellaisena kuin ne määritellään kalastusalan tuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä annetussa asetuksessa (ETY) N:o 3687/91.

20 artikla

Pöytäkirjassa n:o 3 määrätään siinä lueteltuihin jalostettuihin maataloustuotteisiin sovellettavasta kauppajärjestelmästä.

21 artikla

1. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä Bulgariasta peräisin olevien maataloustuotteiden tuonnin määrälliset rajoitukset, joita on ylläpidetty neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3420/83, sellaisena kuin se oli tämän sopimuksen allekirjoituspäivänä, mukaisesti.

2. Liitteessä XI lueteltuihin Bulgariasta peräisin oleviin maataloustuotteisiin sovelletaan tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alennettuja tulleja ja maksuja yhteisön kiintiöiden rajoissa ja mainitussa liitteessä vahvistettujen edellytysten mukaisesti.

3. Bulgaria poistaa liitteessä XIIa lueteltujen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuonnin määrälliset rajoitukset.

Liitteessä XIIb lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin maataloustuotteisiin sovelletaan mainitussa liitteessä määrättyjä määrällisiä rajoituksia.

4. Yhteisö ja Bulgaria antavat toisilleen liitteissä XIII ja XIV määrätty myönnytykset yhdenmukaisesti ja vastavuoroisesti liitteissä mainituin edellytyksin.

5. Yhteisö ja Bulgaria tarkastelevat assosointineuvostossa tuote tuotteelta mahdollisuutta antaa toisilleen uusia myönnytyksiä yhdenmukaisesti ja vastavuoroisesti ottaen huomioon keskinäisen maataloustuotteiden kauppansa laajuuden, sen erityisen herkkyyden, yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan säännöt, Bulgarian maatalouspolitiikan säännöt, maatalouden aseman Bulgarian taloudessa ja tullitariffeja sekä kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT) monenvälisen kauppaneuvottelujen seuraukset.

22 artikla

Jos toisen osapuolen alkuperätuotteiden tuonti, johon sovelletaan 21 artiklan mukaisesti annettuja myönnytyksiä, aiheuttaa maatalousmarkkinoiden erityisen herkkyyden vuoksi vakavan häiriön toisen osapuolen markkinoilla, molemmat osapuolet aloittavat heti neuvottelut asianmukaisen ratkaisun saavuttamiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän sopimuksen muiden määräysten ja erityisesti sen 31 artiklan soveltamista.

Siihen asti kunnes tämä ratkaisu löytyy, kyseinen osapuoli voi toteuttaa tarvittavina pitämänsä toimenpiteet.

III LUKU

Kalastus

23 artikla

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhteisöstä ja Bulgariasta peräisin oleviin kalastustuotteisiin, jotka kuuluvat asetuksen (ETY) N:o 3687/91 soveltamisalaan.

24 artikla

Edellä olevia 21 artiklan 5 kohdan määräyksiä sovelletaan soveltuvin osin kalastustuotteisiin.

IV LUKU

Yhteiset määräykset

25 artikla

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan kaikkien tuotteiden kauppaan, jollei tässä luvussa tai pöytäkirjoissa n:o 1, 2 ja 3 toisin määrätä.

26 artikla

1. Yhteisön ja Bulgarian välisessä kaupassa ei tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen oteta käyttöön uusia tuonti- tai vienti-

tulleja tai vaikutuksiltaan vastaavia maksuja eikä jo sovellettavia tuonti- tai vientitulleja tai vaikutukseltaan vastaavia maksuja koroteta.

2. Yhteisön ja Bulgarian välisessä kaupassa ei tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen oteta käyttöön uusia tuonnin tai viennin määrällisiä rajoituksia tai vaikutuksiltaan vastaavia toimenpiteitä eikä jo sovellettavista rajoituksista tehdä rajoittavampia.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kohdan määräykset eivät missään tapauksessa saa rajoittaa Bulgarian ja yhteisön maatalouspolitiikan jatkamista eikä toimenpiteiden toteuttamista tämän politiikan osana, sanotun kuitenkin rajoittamatta 21 artiklan mukaisesti annettuja myönnytyksiä.

27 artikla

1. Osapuolet pidättyvät kaikkien sellaisten sisäisten verotuksen kaltaisten toimenpiteiden tai käytäntöjen soveltamisesta, jotka suoraan tai välillisesti saattavat toisen osapuolen tuotteet ja vastaavat toisen osapuolen alueelta peräisin olevat tuotteet keskenään eriarvoiseen asemaan.

2. Toisen osapuolen alueelle viedyille tuotteille ei saa antaa sisäisistä välillisistä veroista palautusta, joka ylittää niiden osalta välittömästi tai välillisesti kannetun veron.

28 artikla

1. Tämä sopimus ei ole este tulliliittojen, vapaakauppa-alueiden tai rajaliikennejärjestelyjen ylläpitämiselle tai perustamiselle siltä osin kuin ne eivät muuta tässä sopimuksessa määrättyä kauppajärjestelmää.

2. Osapuolet neuvottelevat assosiointineuvostossa tulliliittojen tai vapaakauppa-alueiden perustamista koskevista sopimuksista ja tarvittaessa kaikista osapuolten kolmansien maiden osalta soveltamaan kauppapolitiikkaan liittyvistä tärkeistä kysymyksistä. Erityisesti tapauksissa, joissa jokin kolmas

maa liittyy yhteisöön, näitä neuvotteluja järjestetään sen varmistamiseksi, että tässä sopimuksessa ilmaistut yhteisön ja Bulgarian yhteiset edut otetaan huomioon.

29 artikla

Bulgaria voi toteuttaa korotettujen tullien muodossa kestoltaan rajoitettuja poikkeuksellisia toimenpiteitä, jotka poikkeavat 11 artiklan ja 26 artiklan 1 kohdan määräyksistä.

Näitä toimenpiteitä saa soveltaa ainoastaan varhaisessa kehitysvaiheessa olevaan teollisuuteen tai tiettyihin aloihin, joilla on meneillään rakennemuutos tai joilla on vakavia vaikeuksia, erityisesti jos nämä vaikeudet aiheuttavat vakavia yhteiskunnallisia ongelmia.

Näiden toimenpiteiden mukaiset yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin Bulgariassa sovellettavat tuontitullit saavat olla enintään 25 prosenttia tullattavan tuotteen arvosta ja niistä huolimatta on säilytettävä yhteisöstä peräisin olevien tuotteiden etuuskohtelu. Näiden toimenpiteiden mukaisesti toteutetun tuotteiden tuonnin kokonaisarvo ei saa ylittää 15 prosenttia yhteisön teollisuustuotteiden, siten kuin ne määritellään I luvussa, kokonaisuonnista viimeisen sellaisen vuoden aikana, josta on saatavana tilastotietoja teollisuustuotteista.

Näitä toimenpiteitä sovelletaan enintään viiden vuoden ajan, jollei assosiointineuvosto salli pitempää ajanjaksoa. Niiden soveltaminen lopetetaan viimeistään siirtymäkauden päättyessä.

Näitä toimenpiteitä ei voida ottaa käyttöön tuotteen osalta, jos kaikkien kyseistä tuotetta koskevien tullien ja määrällisten rajoitusten tai vaikutuksiltaan vastaavien maksujen tai toimenpiteiden poistamisesta on kulunut yli kolme vuotta.

Bulgaria antaa assosiointineuvostolle tiedoksi kaikki poikkeukselliset toimenpiteet, joita se aikoo toteuttaa, ja yhteisön pyynnöstä assosiointineuvostossa käydään ennen toimenpiteiden soveltamista neuvotteluja näistä

toimenpiteistä ja niistä aloista, joilla niitä sovelletaan. Kun Bulgaria toteuttaa näitä toimenpiteitä, se esittää assosiointineuvostolle aikataulun tämän artiklan mukaisten tullien poistamisesta. Tässä aikataulussa määrätään näiden tullien asteittaisesta poistamisesta tasasuuruksina vuotuisina erinä viimeistään toisen vuoden loppuun mennessä niiden käytönottamisesta. Assosiointineuvosto voi päättää erilaisesta aikataulusta.

30 artikla

Jos toinen osapuolista toteaa, että sen ja toisen osapuolen välisessä kaupassa harjoitetaan tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen VI artiklassa tarkoitettua polkumyyntiä, se voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet tätä polkumyyntiä vastaan tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen VI artiklan täytäntöönpanoa koskevan sopimuksen ja oman asiaan liittyvän lainsäädäntönsä mukaisesti sekä 34 artiklassa määrättyjä edellytyksiä ja menettelyjä noudattaen.

31 artikla

Jos tiettyä tuotetta tuodaan sellaisina lisäantyneinä määrinä ja sellaisin edellytyksin, että se aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa:

- vakavaa haittaa kansallisille tuottajille, joiden tuotteet ovat samanlaisia tai suoraan kilpailuasemassa jommankumman sopimuspuolen alueella, tai
- vakavia häiriöitä jollakin talouden alalla tai vaikeuksia, jotka saattavat johtaa jonkin alueen taloudellisen tilanteen huomattavaan heikentymiseen,

yhteisö tai Bulgaria voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet 34 artiklassa määrättyjen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

32 artikla

Jos 14 ja 26 artiklan määräysten noudattaminen aiheuttaa:

- i) sellaisen tuotteen jälleenviennin kolmanteen maahan, johon viejänä oleva osapuoli soveltaa viennin määrällisiä rajoituksia, vientitulleja tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä tai maksuja,

tai

- ii) sellaisen tuotteen riittämättömän tarjonnan tai mahdollisen riittämättömän tarjonnan, joka on olennaisen tärkeä viejänä olevalle osapuolelle,

ja jos edellä esitetyt tilanteet aiheuttavat tai ovat omiaan aiheuttamaan huomattavia vaikeuksia viejänä olevalle osapuolelle, tämä voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet 34 artiklassa määrättyjen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti. Nämä toimenpiteet eivät saa olla syrjiviä, ja ne on poistettava, kun niiden ylläpitämisen edellytykset eivät enää täyty.

33 artikla

Jäsenvaltiot ja Bulgaria mukauttavat asteittain kaikki valtion kaupalliset monopolit varmistaakseen, että viidennen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta tavaroiden hankinnan ja kaupan pitämisen edellytyksissä ei enää esiinny syrjintää jäsenvaltioiden ja Bulgarian kansalaisten välillä. Assosiointineuvostolle ilmoitetaan tämän tavoitteen saavuttamiseksi toteutetuista toimenpiteistä.

34 artikla

1. Jos yhteisö tai Bulgaria soveltaa sellaisen tuotteiden tuontiin, jotka ovat omiaan aiheuttamaan 31 artiklassa tarkoitettuja vaikeuksia, hallinnollista menettelyä, jonka tarkoituksena on saada nopeasti tietoja kaupankäynnin kehityssuunnista, se ilmoittaa tästä toiselle osapuolelle.

2. Edellä 30, 31 ja 32 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa ennen niissä määrättyjen toimenpiteiden toteuttamista tai tapauksissa, joihin sovelletaan 3 kohdan d alakohtaa, yh-

teisö tai Bulgaria toimittaa assosiointineuvostolle mahdollisimman pian kaikki merkittävät tiedot kummankin osapuolen kannalta hyväksyttävissä olevan ratkaisun saavuttamiseksi.

Ensisijaisesti on valittava sellaisia toimenpiteitä, jotka aiheuttavat vähiten häiriötä tämän sopimuksen toiminnalle.

Suojatoimenpiteistä ilmoitetaan heti assosiointineuvostolle ja niistä neuvotellaan assosiointineuvostossa säännöllisesti, erityisesti aikataulun laatimiseksi niiden poistamista varten heti, kun olosuhteet sen sallivat.

3. Edellä olevan 2 kohdan täytäntöönpanemiseksi sovelletaan seuraavia määräyksiä:

- a) Edellä olevan 31 artiklan osalta mainitussa artiklassa tarkoitettua tilanteesta johtuvat vaikeudet annetaan tiedoksi tarkastelua varten assosiointineuvostolle, joka voi tehdä kaikki tarvittavat päätökset niiden poistamiseksi.

Jos assosiointineuvosto tai viejänä oleva osapuoli ei ole tehnyt päätöstä vaikeuksien poistamiseksi tai ei ole löytänyt muuta hyväksyttävää ratkaisua 30 päivän kuluessa, tuojana oleva osapuoli voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet ongelman ratkaisemiseksi. Nämä toimenpiteet eivät saa olla laajempia kuin on tarpeen ilmenneiden vaikeuksien poistamiseksi.

- b) Edellä olevan 30 artiklan osalta assosiointineuvostolle on annettava tieto polkumyynnin harjoittamisesta heti, kun tuojana olevan osapuolen viranomaiset ovat aloittaneet asian tutkimisen. Jos polkumyyntiä ei ole lopetettu tai jos muuta hyväksyttävää ratkaisua ei ole löydetty 30 päivän kuluessa asian saatamisesta assosiointineuvoston käsiteltäväksi, tuojana oleva osapuoli voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet.

- c) Edellä olevan 32 artiklan osalta mainitussa artiklassa tarkoitetuista tilanteista johtuvat vaikeudet ilmoitetaan tarkastelua varten assosiointineuvostolle.

Assosiointineuvosto voi tehdä kaikki tarvittavat päätökset vaikeuksien poistamiseksi. Jos se ei ole tehnyt päätöstä 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jona ongelma on saatettu sen käsitteleväksi, viejänä oleva osapuoli voi soveltaa kyseisen tuotteen vientiin aiheellisia toimenpiteitä.

- d) Jos poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi on tarpeen toimia heti ilman etukäteistä tietoa tai tarkastelua, yhteisö tai Bulgaria voi 30, 31 ja 32 artiklassa täsmennetyissä tilanteissa soveltaa viipymättä suoja-toimenpiteitä, jotka ovat ehdottomasti tarpeen tilanteessa, ja antaa assosiointineuvostolle viipymättä tiedon asiasta.

35 artikla

Pöytäkirjassa n:o 4 vahvistetaan alkuperäsäännöt tässä sopimuksessa määrätyn tullietuuskohtelun soveltamista varten.

36 artikla

Tämä sopimus ei estä sellaisten tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevien kieltojen tai rajoitusten soveltamista, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalien, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojelemiseksi, uusiutumattomien luonnonvarojen suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka henkisen omaisuuden, teollisoikeuden ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi tai kultaa ja hopeaa koskevien sääntöjen perusteella. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaisen syrjinnän harjoittamiseksi tai sopimuspuolten välisen kaupan peitellyksi rajoittamiseksi.

37 artikla

Pöytäkirjassa n:o 5 vahvistetaan erityiset määräykset, joita sovelletaan Bulgarian sekä Espanjan ja Portugalin väliseen kauppaan.

IV OSASTO

TYÖNTEKIJÖIDEN LIIKKUVUUS, SIJOITTAUTUMISOIKEUS, PALVELU- JEN TARJONTA

I LUKU

Työntekijöiden liikkuvuus

38 artikla

1. Jollei yksittäisissä jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu:

— kansalaisuudeltaan bulgarialaisia työntekijöitä, jotka laillisesti työskentelevät jonkin jäsenvaltion alueella, ei verrattuna kyseisen jäsenvaltion kansalaisiin saa syrjiä heidän kansalaisuutensa perusteella työoloissa, palkkauksessa tai irtisanomisessa,

— laillisesti jossakin jäsenvaltiossa työskentelevän työntekijän aviopuolisolla ja lapsilla, jotka asuvat siellä laillisesti, on pääsy tämän jäsenvaltion työmarkkinoille mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan; poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 42 artiklassa tarkoitettujen kahdenvälisen sopimusten perusteella saapuneet työntekijät, jollei mainituissa sopimuksissa toisin määrätä.

2. Bulgarian on myönnettävä 1 kohdassa tarkoitettu kohtelu alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä näiden aviopuolisolle ja lapsille, jotka asuvat sen alueella laillisesti, jollei Bulgariassa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu.

39 artikla

1. Jäsenvaltion alueella laillisesti työskenteleviin kansalaisuudeltaan bulgarialaisiin työntekijöihin ja heidän siellä laillisesti asu-

viin perheenjäseniinsä sovellettavien sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamiseksi:

- työntekijöiden vakuutus-, työskentely- tai oleskeluajat yksittäisissä jäsenvaltioissa lasketaan yhteen heidän itsensä ja heidän perheenjäsentensä vanhuuden, työkyvyttömyyden ja kuoleman perusteella maksettavaa eläkettä ja elinkorjoja sekä sairausvakuutusta varten,
- kaikki vanhuuden, kuoleman, työtapa- turman tai ammattitaudin taikka työtapa- tarmasta tai ammattitaudista aiheutu- neen työkyvyttömyyden perusteella maksettavat eläkkeet ja elinkorot, lu- kuun ottamatta maksuihin perustumat- tomia erityisetuksia, voidaan siirtää vapaasti velallisenä olevan jäsenvaltion tai velallisina olevien jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaisesti sovelletta- vaan kurssiin,
- kyseiset työntekijät saavat perheavus- tuksia edellä tarkoitetuille perheenjäse- nilleen, jollei jäsenvaltioissa sovelletta- vista edellytyksistä ja yksityiskohtaisis- ta säännöistä muuta johdu.

2. Bulgaria myöntää 1 kohdan toisessa ja kolmannessa alakohdassa tarkoitettun kohte- lun kaltaisen kohtelun alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä heidän siellä laillisesti asuville perheenjäsenilleen.

40 artikla

1. Assosiointineuvosto tekee päätökset määräyksistä, joilla varmistetaan 39 artiklas- sa esitetyn tavoitteen toteuttaminen.

2. Assosiointineuvosto päättää sellaista hal- linnollista yhteistyötä koskevista yksityis- kohtaisista säännöistä, joilla varmistetaan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten sovelta- miseksi tarvittavat hallintoon ja valvontaan liittyvät takeet.

41 artikla

Assosiointineuvoston 40 artiklan mukaises-

ti antamat määräykset eivät saa mitenkään vaikuttaa Bulgarian ja jäsenvaltioiden välillä tehdyistä kahdenvälisistä sopimuksista aiheu- tuviin oikeuksiin tai velvoitteisiin, jos näissä sopimuksissa määrätään Bulgarian ja jäsen- valtioiden kansalaisille edullisempi kohtelu.

42 artikla

1. Ottaen huomioon jäsenvaltioiden työ- markkinatilanteen, ja jollei mainitun jäsen- valtioon voimassa olevasta työntekijöiden liikkuvuutta koskevasta lainsäädännöstä ja säännöistä muuta johdu:

- bulgarialaisten työntekijöiden työn- saantimahdollisuudet, jotka jäsenvaltiot antavat heille kahdenvälisen sopimus- ten mukaan, olisi säilytettävä, ja niitä olisi mahdollisuuksien mukaan paran- nettava,
- muut jäsenvaltiot tarkastelevat mahdol- lisuutta tehdä samanlaisia sopimuksia.

2. Assosiointineuvosto tarkastelee muiden parannusten myöntämistä, mukaan lukien mahdollisuudet päästä ammattikoulutukseen, jäsenvaltioissa voimassa olevien sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti ja ottaen huomioon jäsenvaltioiden ja yhteisön työmarkkinatilan- teen.

43 artikla

Assosiointineuvosto tarkastelee 7 artiklassa tarkoitettun toisen vaiheen aikana tai aikai- semmin, jos niin on päätetty, muita keinoja työntekijöiden liikkuvuuden parantamiseksi ottaen huomioon erityisesti Bulgarian yhteis- kunnallisen ja taloudellisen tilanteen sekä yh- teisön työllisyystilanteen. Assosiointineuvos- to antaa tätä varten suosituksia.

44 artikla

Yhteisö antaa Bulgarialle 89 artiklan mu- kaisesti teknistä apua asianmukaisen sosiaali- turvajärjestelmän rakentamisessa edistääk- seen työvoiman uudelleen suuntautumista Bulgarian talouden rakennemuutoksen yh- teydessä.

II LUKU

Sijoittautuminen

45 artikla

1. Jäsenvaltiot takaavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen Bulgarian yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumiselle ja alueelleen sijoittautuneiden Bulgarian yhtiöiden ja kansalaisten toiminnalle kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin sen omille yhtiöilleen ja kansalaisilleen myöntämä kohtelu, lukuun ottamatta liitteessä XVa tarkoitettuja aloja.

2. Bulgaria:

- i) takaa tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen yhteisön yhtiöille ja kansalaisille sijoittautumisessa kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin Bulgarian omille kansalaisilleen ja yhtiöilleen myöntämä kohtelu, lukuun ottamatta liitteissä XVb ja XVc tarkoitettuja aloja, joille taataan mainittu kohtelu viimeistään 7 artiklassa tarkoitettua siirtymäkauden loppuun mennessä,
- ii) takaa tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen alueelleen sijoittautuneille yhteisön yhtiöille ja kansalaisille kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin sen omille yhtiöilleen ja kansalaisilleen myöntämä kohtelu.

3. Edellä olevan 2 kohdan määräyksiä ei sovelleta liitteessä XVd lueteltuihin aloihin.

4. Edellä olevan 2 kohdan i alakohdassa tarkoitettua siirtymäkauden aikana Bulgaria ei anna mitään uusia säännöksiä tai toteuta mitään uusia toimenpiteitä, joilla olisi syrjivä vaikutus yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumiseen sen alueelle Bulgarian omiin yhtiöihin ja kansalaisiin verrattuna.

5. Tässä sopimuksessa tarkoitetaan:

- a) "sijoittautumisella":
 - i) kansalaisten osalta oikeutta ryhtyä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ja

oikeutta perustaa yrityksiä, erityisesti yhtiöitä, jotka ovat heidän tosiasiallisessa valvonnassaan. Kansalaisten itsenäisenä ammatinharjoittajana ja liikeyrityksen johtajana toimimiseen ei sisälly oikeutta hakea tai vastaanottaa palkkatyötä toisen osapuolen työmarkkinoilla tai päästä toisen osapuolen työmarkkinoille. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta henkilöihin, jotka eivät ole täysin itsenäisiä ammatinharjoittajia,

ii) yhtiöiden osalta oikeutta ryhtyä harjoittamaan taloudellista toimintaa perustamalla ja johtamalla tytäryhtiöitä, sivuliikkeitä ja kauppaedustajan liikkeitä,

b) yhtiön "tytäryhtiöllä" ensin mainitun yhtiön tosiasiallisessa valvonnassa olevaa yhtiötä,

c) "taloudellisella toiminnalla" pääasiassa teollista, kaupallista ja ammatillista toimintaa sekä pienteollisuutta.

6. Assosointineuvosto tarkastelee säännöllisesti 2 kohdan i alakohdassa tarkoitettua siirtymäkauden aikana mahdollisuutta myöntää nopeammin kansallinen kohtelu liitteissä XVb ja XVc tarkoitettujen alojen osalta sekä sisällyttää nopeammin liitteessä XVd luetlut alat tai toiminnot tämän artiklan 2 kohdan i alakohdan määräysten soveltamisalaan kuuluviksi. Assosointineuvosto voi tehdä päätöksen näiden liitteiden muuttamisesta.

Edellä 2 kohdan i alakohdassa tarkoitettua siirtymäkauden päättyessä assosointineuvosto voi poikkeuksellisesti Bulgarian pyynnöstä ja tilanteen niin vaatiessa jatkaa liitteissä XVb ja XVc lueteltujen alojen tai toimintojen poissulkemista rajoitettuna ajanjaksona.

46 artikla

1. Jollei 45 artiklan määräysten soveltamisesta muuta johdu ja lukuun ottamatta liitteessä XVb esitettyjä rahoituspalveluja, jokainen sopimuspuoli voi säännellä yhtiöiden

ja kansalaisten sijoittautumista ja toimintaa alueellaan, jos tämä sääntely ei aiheuta toisen osapuolen yhtiöiden ja kansalaisten syrjintää verrattuna osapuolen omiin yhtiöihin ja kansalaisiin.

2. Liitteessä XVb esitettyjen rahoituspalvelujen osalta tämä sopimus ei rajoita osapuolten oikeutta toteuttaa tarvittavia vakavaraisuussääntöjen edellyttämiä toimenpiteitä, joihin sisältyy investoijien, tallettajien, vakuutusnottajien tai sellaisten henkilöiden, joille on taattava luottamuksenvaraisen sopimuksen perusteella velvoitteiden täyttäminen, suojelu tai oikeutta varmistaa rahoitusjärjestelmän yhtenäisyys ja vakaus. Nämä toimenpiteet eivät saa aiheuttaa toisen osapuolen yhtiöiden ja kansalaisten syrjintää kansallisuuden perusteella verrattuna osapuolen omiin yhtiöihin ja kansalaisiin.

47 artikla

Helpottaakseen yhteisön kansalaisten ja Bulgarian kansalaisten pääsyä säänneltyihin ammatteihin sekä helpottaakseen näiden ammattien harjoittamista Bulgariassa ja yhteisössä, assosointineuvosto tarkastelee mitkä määräykset ovat tarpeen tutkintojen kelpoisuuden molemminpuoliseksi tunnustamiseksi. Assosointineuvosto voi toteuttaa tätä varten kaikki tarvittavat toimenpiteet.

48 artikla

Edellä 46 artiklan määräykset eivät estä osapuolta soveltamasta erityisiä sääntöjä, jotka koskevat sellaisten toisen osapuolen yhtiöiden sivuliikkeiden ja kauppaedustajien liikkeiden sijoittautumista ja toimintaa sen alueella, joita ei ole perustettu ensin mainitun osapuolen alueella, jos nämä erityiset säännöt ovat perusteltuja sen vuoksi, että näissä sivuliikkeissä ja kauppaedustajien liikkeissä on oikeudellisia tai teknisiä eroja verrattuna sen omalla alueella perustettujen yhtiöiden sivuliikkeisiin ja kauppaedustajien liikkeisiin; rahoituspalvelujen osalta erityisiä sääntöjä voidaan soveltaa sen vuoksi, että se on vakavaraisuussääntöjen vuoksi perusteltua. Liitteessä XVb esitettyjen rahoituspalvelujen osalta kohtelun ero ei saa olla suurempi kuin mikä

on ehdottomasti tarpeen tällaisten oikeudellisten tai teknisten erojen vuoksi tai rahoituspalvelujen osalta vakavaraisuussääntöjen vuoksi.

49 artikla

1. Tässä sopimuksessa tarkoitetaan "yhteisön yhtiöllä" ja vastaavasti "Bulgarian yhtiöllä" yhtiötä, joka on jäsenvaltion tai Bulgarian lainsäädännön mukaisesti perustettu ja jolla on kotipaikka tai keskushallinto taikka pääasiallinen toimipaikka yhteisön tai Bulgarian alueella. Jos yhteisön tai Bulgarian lainsäädännön mukaisesti perustetulla yhtiöllä kuitenkin on ainoastaan kotipaikka yhteisön tai Bulgarian alueella, on sen toiminnan liityttävä tosiasiallisesti ja jatkuvasti jonkin jäsenvaltion tai Bulgarian talouteen.

2. Tämän luvun ja tämän osaston III luvun määräyksiä sovelletaan myös kansainvälisen meriliikenteen osalta niihin jäsenvaltioiden tai Bulgarian kansalaisiin ja laivanvarustamoihin, jotka ovat sijoittautuneet yhteisön tai Bulgariaan ulkopuolelle ja jotka ovat jonkin jäsenvaltion tai Bulgarian kansalaisten valvonnassa, jos niille kuuluvat alukset on rekisteröity tässä jäsenvaltiossa tai Bulgariassa niiden lainsäädännön mukaisesti.

3. Tässä sopimuksessa tarkoitetaan "yhteisön kansalaisella" ja "Bulgarian kansalaisella" luonnollista henkilöä, joka on jonkin jäsenvaltion tai Bulgarian kansalainen.

4. Tämän sopimuksen määräykset eivät rajoita kunkin osapuolen oikeutta toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet sen estämiseksi, että kyseisen osapuolen toteuttamia toimenpiteitä, jotka koskevat kolmansien maiden pääsyä sen markkinoille, kierrettäisiin tämän sopimuksen määräyksillä.

50 artikla

Tätä sopimusta sovellettaessa "rahoituspalveluilla" tarkoitetaan liitteessä XVb esitettyjä toimintoja. Assosointineuvosto voi laajentaa tai muuttaa mainitun liitteen soveltamisalaa.

51 artikla

Ensimmäisen viiden vuoden aikana tämän sopimuksen voimaantulopäivästä tai liitteissä XVb ja XVc tarkoitettujen alojen osalta 7 artiklassa tarkoitettua siirtymäkauden aikana Bulgaria voi toteuttaa tämän luvun määräyksistä poikkeavia toimenpiteitä yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumisen osalta, jos tietyllä teollisuuden alalla:

— on meneillään rakennemuutos,

tai

— ilmenee vakavia vaikeuksia, erityisesti jos ne aiheuttavat vakavia yhteiskunnallisia ongelmia Bulgariassa,

tai

— Bulgarian yhtiöt tai kansalaiset menettävät markkinaosuutensa tai kärsivät sen huomattavasta pienentymisestä tietyllä elinkeino- tai teollisuusalalla Bulgariassa,

tai

— Bulgariassa ollaan vasta uuden teollisuuden perustamisvaiheessa.

Tällaisiin toimenpiteisiin liittyy seuraavaa:

i) niiden soveltaminen päättyy viimeistään kaksi vuotta tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan viiden vuoden päättymisen jälkeen,

ii) ne ovat asianmukaisia ja tarpeen tilanteen korjaamiseksi,

ja

iii) ne liittyvät ainoastaan sijoittautumisiin, jotka tapahtuvat Bulgariassa näiden toimenpiteiden voimaantulon jälkeen, eivätkä aiheuta tiettyä toimenpidettä toteutettaessa Bulgariaan jo sijoittautuneisiin yhteisön yhtiöihin tai kansalaisiin kohdistuvaa syrjintää verrattuna Bulgarian yhtiöihin ja kansalaisiin.

Assosiointineuvosto voi poikkeuksellisesti Bulgarian pyynnöstä ja tarpeen vaatiessa päättää edellä i alakohdassa tarkoitettua ajanjakson pidentämisestä tietyllä alalla rajoitetuksi ajaksi, joka ei ole pidempi kuin 7 artiklassa tarkoitettu siirtymäkausi.

Suunnitellessaan ja soveltaessaan näitä toimenpiteitä Bulgaria myöntää, milloin mahdollista, yhteisön yhtiöille ja kansalaisille etuuskohtelun, joka ei missään tapauksessa saa olla epäedullisempi kuin kolmannen maan yhtiöille tai kansalaisille myönnetty kohtelu.

Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista Bulgaria neuvottelee asiasta assosiointineuvostossa ja soveltaa näitä toimenpiteitä aikaisintaan yhden kuukauden kuluttua siitä, kun se on ilmoittanut assosiointineuvostolle suunnittelemansa konkreettiset toimenpiteet edellyttäen, että mikään välittömiä toimenpiteitä vaativa korvaamaton vahinko ei uhkaa; tällaisessa tapauksessa Bulgaria neuvottelee assosiointineuvostossa heti näiden toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen.

Heti tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan viidennen vuoden päätyttyä tai liitteissä XVb ja XVc tarkoitettujen alojen osalta 7 artiklassa tarkoitettua siirtymäkauden päätyttyä Bulgaria voi toteuttaa tällaisia toimenpiteitä ainoastaan assosiointineuvoston suostumuksella ja sen määrittämin edellytyksin.

52 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta lentoliikenne-, sisävesiliikenne- ja merikabotaasiliikennepalveluihin.

2. Assosiointineuvosto voi antaa suosituksia sijoittautumisen ja toiminnan parantamiseksi 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

53 artikla

1. Poiketen siitä, mitä tämän osaston I luvussa määrätään, Bulgarian tai yhteisön myöntämän sijoittautumisoikeuden saaneilla

on vastaanottavan valtion voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti oikeus Bulgarian tai yhteisön alueella työllistää tai antaa tytäryhtiöidensä työllistää yhteisön jäsenvaltioiden ja Bulgarian kansalaisia, jos nämä henkilöt ovat tämän artiklan 2 kohdassa määriteltyjä keskeisissä tehtävissä työskenteleviä henkilöitä ja jos ainoastaan yhtiöt tai tytäryhtiöt työllistävät nämä henkilöt. Näiden työntekijöiden oleskelulupa ja työlupa koskevat ainoastaan kyseistä työskentelyjaksoa.

2. Sijoittautumisoikeuden saaneen yrityksen, jäljempänä "yritys" keskeisissä tehtävissä työskenteleviin henkilöihin kuuluvat:

- a) yrityksen johtavassa asemassa olevat henkilöt, jotka ensisijaisesti johtavat yritystä ja joita puolestaan yrityksen hallitus tai osakkeenomistajat valvovat tai johtavat ja joiden toimivaltaan kuuluu:

— johtaa yritystä tai sen osastoa taikka alaosastoa,

— valvoa ja tarkastaa muun valvontatai johtotehtävissä toimivan henkilöstön työskentelyä,

— toimivalta palkata tai irtisanoa työntekijöitä taikka antaa heidän palkkaamistaan tai irtisanomistaan koskevia suosituksia sekä toteuttaa muita henkilöstöä koskevia toimenpiteitä;

- b) yrityksessä työskentelevät henkilöt, joilla on:

— pätevyys teknistä erityisosaamista vaativiin töihin tai tehtäviin,

— erityistuntemusta, joka on yrityksen toiminnalle, tutkimusvälineistön käytölle, teknologialle tai hallinnolle välttämätöntä.

Näihin henkilöihin voi kuulua myös luvanvaraisten ammattien harjoittajia.

Yrityksen on palkattava edellä tarkoitettut

henkilöt vähintään yhtä vuotta ennen kuin se laittaa heidät edellä mainittuihin tehtäviin.

54 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan, jollei yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden tai kansanterveyden perusteella annetuista rajoituksista muuta johdu.

2. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta toimintaan, joka jommankumman osapuolen alueella liittyy edes tilapäisesti viranomaisten toimintaan.

55 artikla

Tämän luvun ja tämän osaston III luvun määräyksiä sovelletaan myös yhtiöihin, joita Bulgarian yhtiöt tai kansalaiset yhdessä yhteisön yhtiöiden tai kansalaisten kanssa valvovat tai jotka ovat näiden yksinomaisessa yhteisomistuksessa.

III LUKU

Palvelujen tarjonta yhteisön ja Bulgarian välillä

56 artikla

1. Osapuolet sitoutuvat tämän luvun määräysten mukaisesti toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet salliakseen asteittain, että yhteisön tai Bulgarian yhtiöt tai kansalaiset tarjoavat palveluja muun kuin sen osapuolen alueella, jolle palvelut on tarkoitettu ottaen huomioon molempien osapuolten palvelualueiden kehittymisen.

2. Samanaikaisesti 1 kohdassa tarkoitettun vapauttamisen kanssa ja jollei 59 artiklan 1 kohdan määräyksistä muuta johdu, osapuolet sallivat sellaisten luonnollisten henkilöiden tilapäisen liikkuvuuden, jotka tarjoavat palveluja tai jotka ovat keskeisissä tehtävissä palvelujen tarjoajan henkilöstössä 53 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla, mukaan lukien luonnolliset henkilöt, jotka edustavat yhteisön tai Bulgarian yhtiöitä tai kansalaisia ja jotka haluavat saapua tilapäisesti maahan

neuvotellakseen palvelujen myymisestä tai tehdäkseen palvelujen myymistä koskevia sopimuksia palvelujen tarjoajan puolesta edellyttäen, että nämä edustajat eivät itse työskentele välittömästi suurelle yleisölle suunnattavassa myynnissä eivätkä itse henkilökohtaisesti tarjoa palveluja.

3. Assosointineuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tämän artiklan 1 kohdan määräysten asteittaiseksi täytäntöönpanemiseksi.

57 artikla

Yhteisön ja Bulgarian välisen liikennepalvelujen tarjonnan osalta korvataan 56 artiklan määräykset seuraavilla määräyksillä:

- 1) Kansainvälisen meriliikenteen osalta osapuolet sitoutuvat noudattamaan tehokkaasti periaatetta kaupallisin perustein tapahtuvasta vapaasta pääsystä markkinoille ja liikenteeseen.
 - a) Edellä mainittu määräys ei rajoita oikeuksia eikä velvoitteita, jotka kuuluvat tämän sopimuksen jommankumman osapuolen soveltamien Yhdistyneiden Kansakuntien linjakonferenssien käyttäytymissääntöjen soveltamisalaan.

Linjakonferenssiin kuulumattomat varustamot saavat kilpailla konferenssiin kuuluvien varustamoiden kanssa edellyttäen, että ne noudattavat periaatetta kaupallisin perustein tapahtuvasta vilpittömästä kilpailusta.

 - b) Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa vapaaseen kilpailuun kuivan ja nestemäisen irtotavaran kaupassa.
- 2) Edellä olevan 1 kohdan periaatteiden mukaisesti:
 - a) osapuolet eivät jatkossa sisällytä kolmansien maiden kanssa tekemiinsä kahdenvälisiin sopimuksiin kuljetusosuuksia koskevaa sopimulauseketta, lukuun ottamatta poikkeuksellisia olosuhteita, joissa tä-

män sopimuksen jommankumman osapuolen laivanvarustamoilla ei olisi muutoin mahdollisuutta liikennöidä kyseiseen kolmanteen maahan ja pois sieltä,

- b) osapuolet kieltävät tulevilla kahdenvälisissä sopimuksissaan kuivan ja nestemäisen irtotavaran kuljetusosuuksia koskevat järjestelyt,
 - c) osapuolet poistavat tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki yksipuoliset toimenpiteet sekä hallinnolliset, tekniset ja muut esteet, joilla voi olla rajoittava tai syrjivä vaikutus palvelujen vapaaseen tarjontaan kansainvälisessä meriliikenteessä.
- 3) Jotta varmistettaisiin osapuolten välisen liikenteen yhteensovitettu kehitys ja asteittainen vapauttaminen, jotka on mukautettu niiden molemminpuolisiin kaupallisiin tarpeisiin, sovitaan molemminpuolista markkinoille pääsyä lento- ja maaliikenteessä koskevista edellytyksistä erityisissä sopimuksissa, joista osapuolet neuvottelevat tämän sopimuksen tultua voimaan.
 - 4) Ennen 3 kohdassa tarkoitettujen sopimusten tekemistä osapuolet eivät toteuta mitään toimenpiteitä eivätkä ryhdy mihinkään toimiin, jotka saattavat olla rajoittavampia tai syrjivämpiä tämän sopimuksen voimaantuloa edeltävään tilanteeseen verrattuna.
 - 5) Bulgaria mukauttaa siirtymäkauden aikana asteittain lainsäädäntönsä, mukaan lukien hallinnolliset, tekniset ja muut säännöt, yhteisössä sovellettavaan lento- ja maaliikennettä koskevaan lainsäädäntöön siinä määrin kuin se on tarpeen edistettäessä vapauttamista ja osapuolten molemminpuolista pääsyä markkinoille ja helpotettaessa matkustajien ja tavaroiden liikkuvuutta.
 - 6) Assosointineuvosto tarkastelee samanaikaisesti tämän luvun tavoitteiden toteuttamisessa saavutetun edistymisen

kanssa keinoja, joilla voidaan luoda tarpeelliset edellytykset palvelujen vapaan tarjonnan parantamiseksi lento- ja maaliikenteessä.

58 artikla

Tässä luvussa tarkoitettuihin seikkoihin sovelletaan 54 artiklan määräyksiä.

IV LUKU

Yleiset määräykset

59 artikla

1. Tämän sopimuksen IV osastoa sovellettaessa mitkään tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia soveltamasta maahan pääsyä ja maassa oleskelua, työskentelyä, työoloja, luonnollisten henkilöiden sijoittautumista sekä palvelujen tarjontaa koskevia lakejaan ja asetuksiaan, jos niillä ei mitätöidä tai heikennetä niitä etuja, jotka kuuluvat jollekin osapuolelle tämän sopimuksen tietyn määräyksen perusteella. Tämä määräys ei rajoita 54 artiklan soveltamista.

2. Tämän sopimuksen IV osaston II, III ja IV luvun määräykset mukautetaan assosointineuvoston päätöksellä GATTin Uruguayn kierroksen yhteydessä käytävien palvelujen tarjontaa koskevien neuvottelujen perusteella ja siten, ettei mikään tämän sopimuksen määräys edellytä kohtelua, joka olisi epäedullisempi kuin kohtelu, josta määrätään tulevassa palvelujen kauppaa koskevassa yleissopimuksessa (GATS).

Ennen Bulgarian liittymistä tulevaan GATS-sopimukseen ja rajoittamatta assosointineuvoston tekemiä päätöksiä:

- i) yhteisö takaa Bulgarian yhtiöille ja kansalaisille kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin tulevan GATS-sopimuksen määräysten mukaisesti osapuolten yhtiöille ja kansalaisille myönnettävä kohtelu,

- ii) Bulgaria takaa yhteisön yhtiöille ja kansalaisille kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin kohtelu, joka myönnetään kolmansien maiden yhtiöille ja kansalaisille.

3. Bulgariaan sijoittautuneiden yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten sulkemista IV osaston II luvun määräysten mukaisesti pois Bulgarian myöntämän opetuksen, terveydenhuollon, sosiaalipalveluiden ja kulttuurin alalla annettavan valtion tuen piiristä, pidetään 7 artiklassa tarkoitetun siirtymäkauden ajan IV osaston määräysten ja V osastossa tarkoitettujen kilpailusääntöjen mukaisina.

V OSASTO

MAKSUT, PÄÄOMAT, KILPAILU JA MUUT TALOUTTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET, LAINSÄÄDÄNTÖJEN LÄHENTÄMINEN

I LUKU

Juoksevat maksut ja pääomien liikkuvuus

60 artikla

Osapuolet sitoutuvat hyväksymään vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat, nykyiseen maksutaseeseen liittyvät maksut, jos niihin liittyvät kaupat koskevat tämän sopimuksen mukaisesti vapautettua tavaroiden, palvelujen tai henkilöiden liikkuvuutta osapuolten välillä.

61 artikla

1. Jäsenvaltiot ja Bulgaria varmistavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääomaa koskevien suoritusten osalta pääoman vapaan liikkuvuuden sellaisen yhtiöiden suorissa investoinneissa, jotka on perustettu isäntämaan lainsäädännön mukaisesti, ja investoinneissa, jotka on tehty IV osaston II luvun määräysten mukaisesti, sekä näiden investointien ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamisen ja kotiuttamisen.

Poiketen siitä, mitä edellä määrätään, mainittu vapaa liikkuvuus, rahaksi muuttaminen ja kotiuttaminen varmistetaan ennen 7 artiklassa tarkoitetun ensimmäisen vaiheen päättymistä kaikkien niiden investointien osalta, jotka liittyvät Bulgariassa itsenäisinä ammatinharjoittajina IV osaston II luvun mukaisesti toimivien yhteisön kansalaisten sijoittautumiseen.

2. Jäsenvaltiot eivät tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen eikä Bulgaria tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan viiden vuoden lopusta alkaen ota käyttöön uusia valuuttarajoituksia, jotka koskevat yhteisön ja Bulgarian kansalaisten välisiä pääomaliikkeitä ja niihin liittyviä juoksevia maksuja, eivätkä tiukenna olemassa olevia määräyksiä, sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 kohdan soveltamista.

3. Edellä olevat 1 ja 2 kohdan määräykset eivät estä Bulgariaa asettamasta rajoituksia Bulgarian yhtiöiden ja kansalaisten ulkomaille toteuttamille investoinneille. Bulgariassa toteutettujen investointien rahaksi muuttamiseen tai kotiuttamiseen tai niistä saatuihin voittoihin ei kuitenkaan saa vaikuttaa.

4. Osapuolet neuvottelevat keskenään helpottaakseen pääomien liikkuvuutta yhteisön ja Bulgarian välillä tämän sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi.

62 artikla

1. Sopimuspuolet toteuttavat tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavien viiden vuoden aikana toimenpiteet, joilla luodaan tarvittavat edellytykset sille, että pääomien vapaata liikkuvuutta koskevia yhteisön sääntöjä voidaan myöhemmin asteittain ryhtyä soveltamaan.

2. Assosointineuvosto tarkastelee tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan viiden vuoden loppuun mennessä keinoja soveltaa kokonaisuudessaan pääomien vapaata liikkuvuutta koskevia yhteisön sääntöjä.

63 artikla

Tämän luvun määräysten mukaisesti ja poiketen siitä, mitä 65 artiklassa määrätään, jos Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) VIII artiklassa tarkoitettua Bulgarian valuutan täydellistä vaihdettavuutta ei ole toteutettu, Bulgaria voi poikkeuksellisissa olosuhteissa soveltaa lyhyen ajan ja keskipitkän ajan luottojen myöntämiseen ja saamiseen liittyviä valuuttarajoituksia siltä osin, kuin nämä rajoitukset on asetettu sille näiden luottojen myöntämiseksi ja sen asema IMF:ssä sallii ne.

Bulgaria soveltaa näitä rajoituksia ketään syrjimättä ja huolehtii, että ne haittaavat mahdollisimman vähän tämän sopimuksen toimintaa. Bulgaria ilmoittaa nopeasti assosointineuvostolle näiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja niihin liittyvistä muutoksista.

II LUKU

Kilpailu ja muut taloutta koskevat määräykset

64 artikla

1. Seuraavat toimenpiteet ovat yhteensopimattomia tämän sopimuksen moitteettoman toiminnan kanssa, jos ne voivat vaikuttaa yhteisön ja Bulgarian väliseen kauppaan:

- i) yritysten väliset sopimukset, päätökset yritysten yhteenliittymistä sekä yritysten väliset yhdenmukaistetut käytännöt, joiden tarkoituksena tai vaikutuksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen,
- ii) yhden tai useamman yrityksen toimesta tapahtuva määräävän markkina-aseman väärinkäyttö kaikilla yhteisön tai Bulgarian alueilla tai merkittävällä osalla niistä,
- iii) valtion tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla tiettyjä yrityksiä tai tiettyjen tavaroiden tuotantoa.

2. Tämän artiklan vastaisia käytäntöjä arvioidaan Euroopan talousyhteisön perustamis-sopimuksen 85, 86 ja 92 artiklan sääntöjen soveltamisesta johtuvien arviointiperusteiden mukaisesti.

3. Assosiointineuvosto antaa kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantuloa tarvittavat säännöt 1 ja 2 kohdan soveltamiseksi.

4. a) Edellä olevan 1 kohdan iii alakohdan määräyksiä sovellettaessa osapuolet sopivat, että tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavien viiden ensimmäisen vuoden aikana Bulgarian myöntämää valtion tukea arvioidaan ottaen huomioon, että Bulgariaa pidetään samanlaisena alueena kuin Euroopan talousyhteisön perustamis-sopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitetut yhteisön alueet. Assosiointineuvosto päättää Bulgarian taloudellisen tilanteen huomioon ottaen, onko tätä ajanjaksoa jatkettava uudella viiden vuoden jaksolla.
- b) Kumpikin osapuoli varmistaa valtion tuen avoimuuden ja ilmoittaa muun muassa vuosittain toiselle osapuolelle myönnetyn tuen kokonaismäärän ja jakautumisen sekä antaa pyynnöstä tiedot tukijärjestelmistä. Toisen osapuolen pyynnöstä toinen osapuoli antaa tietoja tietyistä valtion tuen erityistapauksista.

5. Edellä III osaston II ja III luvussa tarkoitettujen tuotteiden osalta:

- 1 kohdan iii alakohdan määräystä ei sovelleta,
- 1 kohdan i alakohdan vastaisia käytäntöjä on arvioitava sellaisten yhteisön vahvistamien arviointiperusteiden mukaisesti, jotka perustuvat Euroopan talousyhteisön perustamis-sopimuksen 42 ja 43 artiklaan ja erityisesti neuvoston asetuksessa N:o 26/1962 vahvistettuihin arviointiperusteisiin.

6. Jos yhteisö tai Bulgaria katsoo, että tietty käytäntö on yhteensopimaton 1 kohdan kanssa, ja:

- se ei ole 3 kohdassa tarkoitettujen soveltamissääntöjen mukainen,

tai

- jos näiden sääntöjen puuttuessa kyseisen käytäntö aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa toisen osapuolen edulle tai huomattavaa haittaa sen kansalliselle elinkeinoalalle, mukaan lukien palvelujen tuottaminen,

se voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet neuvoteltuaan asiasta assosiointineuvostossa tai 30 työpäivän kuluttua siitä, kun se on saattanut asian mainitun neuvoston käsiteltäväksi.

Sellaisten käytäntöjen osalta, jotka ovat yhteensopimattomia tämän artiklan 1 kohdan iii alakohdan kanssa, nämä aiheelliset toimenpiteet voidaan, jos niihin sovelletaan tullitarifeja ja kauppaa koskevaa yleissopimusta, toteuttaa ainoastaan mainitussa sopimuksessa tai missä tahansa muussa sen yhteydessä neuvotellussa asiaa koskevassa ja osapuolten välillä sovellettavassa asiakirjassa vahvistettujen menettelyjen ja edellytysten mukaisesti.

7. Osapuolet vaihtavat tietoja salassapitolovelvollisuuden ja liikesalaisuuden sallimissa rajoissa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 3 kohdan mukaisesti annettujen vastakkaisten määräysten soveltamista.

8. Tätä artiklaa ei sovelleta Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamis-sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin, joita pöytäkirja n:o 2 koskee.

65 artikla

1. Osapuolet välttävät sellaisten rajoittavien toimenpiteiden toteuttamista ja erityisesti sellaisten tuontia koskevien toimenpiteiden toteuttamista, joilla pyritään ratkaisemaan maksutaseeseen liittyvät ongelmat. Osapuoli, joka toteuttaa näitä toimenpiteitä, esittää toi-

selle osapuolelle aikataulun niiden poistamiseksi.

2. Jos yhdellä tai useammalla jäsenvaltiolla tai Bulgarialla on tai niillä uhkaa välittömästi olla vakavia maksutaseeseen liittyviä vaikeuksia, yhteisö tai Bulgaria, tapauksen mukaan, voi toteuttaa tullitariffeja ja kauppaa koskevassa yleissopimuksessa vahvistettujen edellytysten mukaisesti tietyinä aikana rajoitettavia toimenpiteitä, mukaan lukien tuontia koskevat toimenpiteet, jotka eivät saa olla laajempia kuin on ehdottomasti tarpeen maksutasetilanteen korjaamiseksi. Yhteisö tai Bulgaria, tapauksen mukaan, antaa asiasta heti tiedon toiselle osapuolelle.

3. Rajoittavia toimenpiteitä ei sovelleta investointeihin liittyviin siirtoihin eikä varsinaan investoitujen tai uudelleen investoitujen varojen kotiuttamiseen eikä muihin niistä saatuihin tuloihin.

66 artikla

Julkisten yritysten osalta ja niiden yritysten osalta, joille on myönnetty erityis- tai yksinoikeuksia, assosiointineuvosto varmistaa, että Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 90 artiklan periaatteita sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin (ETYK) Bonnissa huhtikuussa 1990 pidetyn kokouksen päätösasiakirjan periaatteita (erityisesti yritysjohtajien päätöksentekovapaus) noudatetaan tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavasta kolmannelta vuodesta alkaen.

67 artikla

1. Bulgaria jatkaa henkiseen omaisuuteen, teollisoikeuteen ja kaupalliseen omaisuuteen kuuluvien oikeuksien suojelun parantamista taatakseen viidennen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta yhteisön suojelun tasoa vastaavan suojelun, mukaan lukien näiden oikeuksien noudattamisen varmistamiseksi määrättyt keinot.

2. Bulgaria jättää samalla liittymishakemuksen Münchenissä 5 päivänä lokakuuta

1973 tehtyyn eurooppalaisen patentin myöntämistä koskevaan sopimukseen. Bulgaria liittyy myös muihin (liitteessä XVI olevassa 1 kohdassa tarkoitettuihin) sellaisiin monenkeskisiin sopimuksiin, jotka koskevat henkistä omaisuutta, teollisoikeutta ja kaupallista omaisuutta ja joihin jäsenvaltiot ovat liittyneet tai joita ne tosiasiallisesti soveltavat.

68 artikla

1. Sopimuspuolet arvioivat, että olisi suotavaa mahdollistaa pääsy julkisista hankinnoista tehtyihin sopimuksiin vastavuoroisesti ja ketään syrjimättä erityisesti GATT-sopimuksen yhteydessä.

2. Edellä olevassa 49 artiklassa määritellyille Bulgarian yhtiöillä myönnetään tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen pääsy julkisista hankinnoista tehtyjen sopimusten tekomenettelyyn yhteisön asiaa koskevien sääntöjen mukaisesti, ja niille myönnetään kohtelu, joka ei saa olla epäedullisempi kuin yhteisön yhtiöille myönnetty kohtelu.

Edellä olevassa 49 artiklassa määritellyille yhteisön yhtiöille myönnetään viimeistään 7 artiklassa tarkoitetun siirtymäkauden loppuun mennessä pääsy julkisista hankinnoista tehtyjen sopimusten tekomenettelyyn Bulgariassa, ja niille myönnetään kohtelu, joka ei saa olla epäedullisempi kuin Bulgarian yhtiöille myönnetty kohtelu.

Yhteisön yhtiöillä, jotka ovat sijoittautuneet Bulgariaan IV osaston II luvun määräysten mukaisesti 45 artiklassa tarkoitettuina tytäryhtiöinä ja 55 artiklassa määrättyissä muodoissa, on heti tämän sopimuksen tultua voimaan pääsy julkisista hankinnoista tehtyjen sopimusten tekomenettelyyn, ja niille myönnetään kohtelu, joka ei saa olla epäedullisempi kuin Bulgarian yhtiöille myönnetty kohtelu. Bulgariaan sijoittautuneille 45 artiklassa tarkoitettujen sivuliikkeiden tai kauppaedustajien liikkeiden muodossa oleville yhteisön yhtiöille on myönnettävä tällainen kohtelu siirtymäkauden loppuun mennessä.

Assosiointineuvosto tarkastelee säännölli-

sesti, voiko Bulgaria ennen siirtymäkauden päättymistä myöntää kaikille yhteisön yhtiöille pääsyn julkisista hankinnoista tehtyjen sopimusten tekomenettelyyn Bulgariassa.

3. Edellä 38—59 artiklan määräyksiä sovelletaan julkisten hankintojen toteuttamiseen liittyviin sijoittautumisiin, toimintaan ja palvelujen tarjontaan yhteisön ja Bulgarian välillä sekä työskentelyyn ja työntekijöiden liikkuvuuteen.

III LUKU

Lainsäädäntöjen lähentäminen

69 artikla

Sopimuspuolet tunnustavat, että olennainen edellytys Bulgarian taloudelliselle yhdentymiselle yhteisöön on Bulgarian nykyisen ja tulevan lainsäädännön lähentäminen yhteisön lainsäädäntöön. Bulgaria pyrkii kaikin tavoin huolehtimaan siitä, että sen lainsäädäntö saatetaan asteittain yhteensopivaksi yhteisön lainsäädännön kanssa.

70 artikla

Lainsäädäntöjen lähentäminen koskee erityisesti seuraavia aloja: tullilainsäädäntö, yhtiöoikeus, pankkioikeus, yritysten kirjanpito ja verotus, henkinen omaisuus, työntekijöiden suojeleminen työpaikoilla, rahoituspalvelut, kilpailusäännöt, ihmisten, eläinten ja kasvien terveyden suojeleminen, kuluttajansuoja, välillinen verotus, tekniset määräykset ja standardit, ydinvoima-alan lait ja asetukset sekä liikenne ja ympäristö.

71 artikla

Yhteisö antaa Bulgarialle näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi teknistä apua, johon voi muun ohella sisältyä:

- asiantuntijanvaihto,
- nopea tietojen toimittaminen, erityisesti asiaan liittyvää lainsäädäntöä koskevien tietojen toimittaminen,

- seminaarien järjestäminen,
- koulutus,
- avunanto kyseisiä aloja koskevan yhteisön lainsäädännön kääntämisessä.

VI OSASTO

YHTEISTYÖ TALOUDEN ALALLA

72 artikla

1. Yhteisö ja Bulgaria aloittavat yhteistyön talouden alalla tarkoituksenaan edistää Bulgarian kehitys- ja kasvumahdollisuuksia. Tämän yhteistyön tavoitteena on vahvistaa olemassa olevia taloussuhteita mahdollisimman laajalla alueella molempien osapuolten etujen mukaisesti.

2. Menettelyt ja muut toimenpiteet suunnitellaan siten, että niillä edistetään Bulgarian taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä, ja ne noudattavat kestävästä kehityksestä peräytyä. Näissä menettelyissä olisi alusta alkaen varmistettava, että myös ympäristöasiat otetaan täysin huomioon, sekä huolehdittava, että niissä otetaan huomioon sopusointuinen yhteiskunnallisen kehityksen vaatimukset.

3. Yhteistyössä olisi tätä tarkoitusta varten keskityttävä erityisesti teollisuutta, mukaan lukien investointeja, maataloutta, maatalouden liittyvää teollisuutta, energiaa, liikennettä, televiestintää, alueellista kehitystä ja matkailua koskeviin menettelyihin ja toimenpiteisiin.

4. Erityistä huomiota kiinnitetään toimenpiteisiin, joilla voidaan edistää Keski- ja Itä-Euroopan maiden välistä yhteistyötä tämän alueen sopusointuiseksi kehittämiseksi.

73 artikla

Yhteistyö teollisuuden alalla

1. Yhteistyön tarkoituksena on edistää erityisesti:

- molempien osapuolten taloudellisten toimijoiden välistä teollisuuden alan yhteistyötä ja erityisesti yksityisen sektorin vahvistamista,
- yhteisön osallistumista Bulgarian ponnisteluihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, jolla tähdätään Bulgarian teollisuuden nykyaikaistamiseen ja rakennemuutokseen, mikä mahdollistaa siirtymisen suunnitelmataloudesta markkinatalouteen oloissa, joissa varmistetaan ympäristönsuojelu,
- yksittäisten alojen rakennemuutosta; assosiointineuvosto tarkastelee tässä yhteydessä erityisesti hiili- ja teräsalaa koskevia ongelmia sekä aserakennusteollisuuden uudelleenjärjestelyä koskevia ongelmia,
- uusien yritysten perustamista kasvumahdollisuuksia tarjoaville aloille, erityisesti kevyen teollisuuden, kulutus- ja hyödykkeitä tarjoavan teollisuuden ja palvelujen tietyille aloille,
- teknologian ja taitotiedon siirtoa.

2. Teollisuuden alan yhteistyöaloitteissa otetaan huomioon Bulgarian asettamat ensisijaisuudet. Aloitteilla olisi pyrittävä erityisesti luomaan asianmukainen perusta yrityksille, parantamaan johtamiseen liittyvää taitotietoa ja edistämään markkinoiden avoimuutta ja liiketoimintaympäristöä; aloitteisiin sisältyy tarvittaessa myös tekninen avunanto.

74 artikla

Investointien edistäminen ja turvaaminen

1. Yhteistyön tavoitteena on ylläpitää ja tarvittaessa parantaa oikeudellisia perusteita ja suotuisia olosuhteita kotimaisille ja ulkomaisille yksityisille investoinneille, jotka ovat välttämättömiä Bulgarian talouden ja teollisuuden elpymiselle ja kehittymiselle. Yhteistyön tavoitteena on myös rohkaista ja edistää ulkomaalaisia investointeja ja yksityistämisiä Bulgariassa.

2. Yhteistyön tarkoituksena on edistää erityisesti:

- jäsenvaltioiden ja Bulgarian välisten, investointien edistämistä ja turvaamista koskevien sopimusten tekemistä tarvittaessa,
- jäsenvaltioiden ja Bulgarian välisten, kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien sopimusten tekemistä tarvittaessa,
- asianmukaisten järjestelyjen toteuttamista pääoman siirtämiseksi,
- sääntelyn purkamista ja talouden infrastruktuureiden parantamista,
- tietojen vaihtoa sijoitusmahdollisuuksista kaupallisten messujen, näyttelyiden, myyntiviikkojen ja muiden tapahtumien yhteydessä,
- tietojen vaihtoa investointeihin liittyvistä laeista, asetuksista ja hallinnollisista käytännöistä.

3. Bulgaria alkaa noudattaa kauppiaan vaikuttavia investointeja koskeviin toimenpiteisiin sovellettavia sääntöjä heti, kun ne on annettu GATT-sopimuksen yhteydessä.

75 artikla

Maatalous- ja teollisuusstandardit sekä vaatimustenmukaisuuden arviointi

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä vähentääkseen standardointimenettelyjen ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnin alalla olevia eroavaisuuksia.

2. Tätä varten yhteistyössä pyritään:

- edistämään yhteisön teknisten määräysten ja eurooppalaisten standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen käyttöä,
- tarvittaessa tekemään vastavuoroista

- tunnustamista koskevia sopimuksia näillä aloilla,
- rohkaisemaan Bulgariaa osallistumaan aktiivisesti ja säännöllisesti erityistoi-
mielinten työhön [Euroopan standar-
dointikomitea (CEN), Euroopan sähkö-
tekniikan standardointikomitea (CE-
NELEC), Euroopan telealan standar-
dointilaitos (ETSI), EOTC],
 - tukemaan Bulgariaa mittausta ja kokei-
lua koskevien eurooppalaisten ohjelmi-
en yhteydessä,
 - edistämään teknologisten ja metodolo-
gisten tietojen vaihtoa laadunvalvonnan
ja tuotantoprosessien alalla.
3. Yhteisö antaa tarvittaessa Bulgarialle
teknistä apua.

76 artikla

Yhteistyö tieteen ja teknologian alalla

1. Osapuolet sitoutuvat edistämään yhteis-
työtä tutkimuksen ja teknologisen kehittä-
misen aloilla. Ne kiinnittävät erityistä huomiota
seuraaviin toimenpiteisiin:
- tieteen alan menettelyjä koskevien tie-
tojen vaihto,
 - yhteisten tieteellisten ja teknologisten
tapaamisten järjestäminen (seminaarit
ja työryhmät),
 - yhteinen tutkimus- ja kehittämistoimin-
ta tieteen kehityksen kannustamiseksi
sekä teknologian ja taitotiedon siirtämi-
seksi,
 - koulutus ja ohjelmat molempien osa-
puolten tutkijoiden ja asiantuntijoiden
liikkuvuuden edistämiseksi,
 - uuden teknologian tutkimiselle ja so-
veltamiselle suotuisten olosuhteiden
kehittäminen ja henkiseen omaisuuteen
kuuluvien oikeuksien riittävä suojelu
tutkimustulosten osalta,

- Bulgarian osallistuminen yhteisön oh-
jelmiin 3 kohdan mukaisesti.

Tarvittaessa annetaan teknistä apua.

2. Assosointineuvosto määrittää asianmu-
kaiset menettelyt yhteistyön kehittämiseksi.

3. Yhteisön puiteohjelman mukainen yh-
teistyö tutkimuksen ja teknologisen kehittä-
misen alalla toteutetaan erityisjärjestelyin,
joista neuvotellaan ja jotka tehdään molem-
pien osapuolten oikeudellisten menettelyjen
mukaisesti.

77 artikla

Opetus ja koulutus

1. Yhteistyön tavoitteena on inhimillisten
voimavarojen tasapainoinen kehittyminen ja
yleisen koulutustason sekä ammatillisen pä-
tevyuden parantaminen Bulgarian julkisella
ja yksityisellä sektorilla ottaen huomioon
Bulgarian asettamat ensisijaisuudet. Hallin-
nollinen perusta ja yhteistyöhankkeet perus-
tuvat Euroopan koulutussäätiöön ja Tempus-
ohjelmaan (Euroopan laajuinen korkeakou-
luopetuksen liikkuvuutta koskeva ohjelma).
Bulgarian osallistumista muihin yhteisön oh-
jelmiin tarkastellaan myös tässä yhteydessä.

2. Yhteistyössä keskitytään erityisesti seu-
raaviin alueisiin:

- opetus- ja koulutusjärjestelmän uudis-
taminen Bulgariassa,
- perehdyttävä koulutus, ammatillinen
täydennyskoulutus ja uudelleenkoulu-
tus, mukaan lukien julkisen ja yksityi-
sen sektorin johtajien ja ylempien vir-
kamiesten koulutus, erityisesti tietyillä
erikseen määritettävillä ensisijaisilla
alueilla,
- yliopistojen välinen yhteistyö tai yli-
opistojen sekä yritysten välinen yhteis-
työ ja opettajien, opiskelijoiden, hallin-
tohenkilöstön ja nuorten liikkuvuus,

- opetuksen edistäminen Euro-opinnoissa asianmukaisissa oppilaitoksissa,
- opintosuoritusten ja tutkintotodistusten molemminpuolinen tunnustaminen,
- yhteisön kielten ja bulgarian kielen opetus,
- kääntäjien ja tulkkien koulutus sekä yhteisön kielellisten sääntöjen ja terminologian käytön edistäminen.

78 artikla

Maatalous ja maatalouteen liittyvä teollisuus

1. Yhteistyön tavoitteena tällä alalla on Bulgarian maatalouden ja maatalouteen liittyvän teollisuuden nykyaikaistaminen, rakennemuutos ja yksityistäminen. Yhteistyöllä pyritään erityisesti:

- kehittämään yksityisiä maatalousyrityksiä ja jakelukanavia sekä varastointi- ja hallintotekniikoita, kaupanpitämisen menetelmiä ja niin edelleen,
- nykyaikaistamaan maatalouden infrastruktuureita (liikenne, vedenjakelu, televiestintä),
- parantamaan maankäytön suunnittelua, mukaan lukien rakentamis- ja kaupunkisuunnittelu,
- parantamaan tuottavuutta ja laatua asianmukaisten menetelmien ja tuotteiden käytön avulla, antamaan tuotantoprosessiin liittyvän ympäristön pilaantumista vähentävän tekniikan käyttöä koskevaa koulutusta ja valvomaan tämän tekniikan käyttöä,
- järjestämään uudelleen, kehittämään ja nykyaikaistamaan jalostustoimintaa harjoitettavia liikeyrityksiä ja niiden kaupanpitämisen menetelmiä,
- edistämään täydentävyyttä maataloudessa,

- edistämään teollista yhteistyötä maataloudessa ja taitotiedon vaihtoa erityisesti yhteisön ja Bulgarian yksityisen sektorin välillä,
- kehittämään yhteistyötä terveyden ja kasvinsuojelun alalla (erityisesti ionisaation osalta), mukaan lukien eläinlääketiedettä koskeva lainsäädäntö ja valvonta, lainsäädäntö kasvinsuojelun alalla, jotta edistettäisiin lainsäädännön asteittaista yhdenmukaistamista yhteisön sääntöjen kanssa avustamalla koulutuksessa ja järjestämällä tarkastuksia,
- kehittämään alueita, tekniikoita ja puhdaita viljelymenetelmiä,
- kehittämään ja edistämään todellista yhteistyötä, joka tähtää yhteisön mallien kanssa yhteensopivien vakuutusjärjestelmien kehittämiseen,
- edistämään Bulgarian maaseutualueiden integroitua kehittämistä,
- vaihtamaan maatalouspolitiikkaan ja lainsäädäntöön liittyviä tietoja.

2. Yhteisö antaa tätä varten tarvittaessa teknistä apua.

79 artikla

Energia

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä markkinatalouden periaatteita ja Euroopan energiaperuskirjaa noudattaen kehittääkseen Euroopan energiamarkkinoiden asteittaista yhdenmukaistamista.

2. Yhteistyöhön sisältyy tarvittaessa tekninen apu seuraavilla aloilla:

- energiapolitiikan kehittäminen ja suunnittelu, mukaan lukien pitkän aikavälin näkökohdat,
- hallinto ja koulutus energia-alalla,

- energian säästön ja energiatehokkuuden edistäminen,
- energiavarojen kehittäminen,
- jakelun parantaminen sekä energiahankintojen parantaminen ja monipuolistaminen,
- energian tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutukset,
- ydinenergia-ala,
- energiemarkkinoiden voimakkaampi vapauttaminen, mukaan lukien kaasun ja sähkön siirron helpottaminen,
- sähkö- ja kaasuala, mukaan lukien jakeluverkkojen yhteenliittämismahdollisuuksien tutkiminen,
- energiainfrastruktuurien nykyaikaistaminen,
- tämän alan yritysten välisen yhteistyön perusedellytysten suunnittelu,
- teknologian ja taitotiedon siirto.

80 artikla

Ydinturvallisuus

1. Yhteistyön tavoitteena on parantaa ydinenergian käytön turvallisuutta.
2. Yhteistyöhön kuuluvat olennaisesti seuraavat alueet:
 - Bulgarian ydinvoimaloiden käyttöturvallisuuden parantaminen,
 - nykyisten, VVER-440 -reaktoreilla varustettujen ydinvoimaloiden muuntamismahdollisuuksien arviointi,
 - ydinvoimaloiden johdon ja muun henkilökunnan koulutuksen parantaminen,
 - ydinturvallisuutta koskevan Bulgarian

lainsäädännön parantaminen ja valvontaviranomaisten ja näiden käytössä olevien voimavarojen vahvistaminen,

- ydinturvallisuus, valmistautuminen ydinonnettomuuksien varalle ja hätätilanteiden hallinta,
- säteilysojelu, mukaan lukien ympäristöstä tulevan säteilyn valvonta,
- polttoainekiertoon liittyvät ongelmat ja ydinaineen turvallinen säilyttäminen,
- radioaktiivisista jätteistä huolehtiminen,
- ydinvoimaloiden poistaminen käytöstä ja niiden purkaminen,
- dekontaminointi.

3. Yhteistyöhön sisältyy tietojen ja kokemusten vaihto sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta 76 artiklan mukaisesti.

81 artikla

Ympäristö

1. Osapuolet kehittävät ja vahvistavat yhteistyötään ympäristöön ja ihmisten terveyteen liittyvissä asioissa, joita ne pitävät ensisijaisen tärkeinä.

2. Yhteistyö koskee seuraavia aloja:

- ympäristön pilaantumisen tason tehokas valvonta; ympäristön tilaa koskevat tietojärjestelmät,
- paikallisen, alueellisen ja valtioiden rajat ylittävän ympäristön pilaantumisen torjunta (ilman ja veden pilaantuminen),
- energian tehokas, kestävä ja ympäristöä säästävä tuotanto ja käyttö; teollisuuslaitosten turvallisuus,

- valtioiden rajoilla olevien ja maasta toiseen ulottuvien vesistöjen vesivarojen hallinta kansainvälisen oikeuden periaatteiden mukaisesti ja maasta toiseen ulottuvien vesistöjen käytöstä ja suojelusta tehdyn yleissopimuksen määräysten mukaisesti,
 - kemiallisten aineiden luokitus ja turvallinen käsittely,
 - veden laatu, erityisesti maasta toiseen ulottuvissa vesistöissä (mukaan lukien Tonava ja Mustameri),
 - veden, erityisesti juomavesilähteiden pilaantumisen tehokas estäminen ja vähentäminen,
 - jätteiden vähentäminen, kierrätys ja sekä niistä turvallisesti huolehtiminen ja Baselin yleissopimuksen täytäntöönpano,
 - maatalouden ympäristövaikutukset; maaperän eroosio, suolaisuus ja happamuus,
 - metsien sekä kasvi- ja eläinkunnan suojeleminen; ekologisen tasapainon palauttaminen maaseudulle,
 - maankäytön suunnittelu, mukaan lukien rakentamis ja kaupunkisuunnittelu,
 - rannikkoalueiden hallinto,
 - taloudellisten ja verotuksellisten keinojen käyttö,
 - maailmanlaajuiset ilmastomuutokset ja niiden ehkäiseminen,
 - ympäristökasvatus ja ympäristöongelmien tiedostaminen,
 - monenvälisten alueellisten ohjelmien, erityisesti Tonavan aluetta ja Mustaa-merta koskevien ohjelmien, toteuttaminen.
3. Yhteistyöhön sisältyy erityisesti:
- tietojen ja asiantuntijoiden vaihto, mukaan lukien myös puhtaan teknologian siirron alalla,
 - koulutusohjelmat,
 - lainsäädäntöjen (yhteisön säännöt), säännösten, sääntöjen, standardien ja menetelmien lähentäminen,
 - yhteistyö alueellisella tasolla (mukaan lukien yhteisten ohjelmien täytäntöönpano kansainvälisellä tasolla, erityisesti maasta toiseen ulottuvien vesistöjen hallinnan, suojelun ja laadun osalta; yhteistyö Euroopan ympäristökeskuksen yhteydessä sen jälkeen, kun se on perustettu,
 - toimintasuunnitelmien kehittäminen, erityisesti maailmanlaajuisen ja ilmastomuutokseen liittyvien seikkojen osalta,
 - ympäristövaikutuksia koskevien tutkimusten toteuttaminen,
 - ympäristön, erityisesti vesivarojen, hoidon parantaminen.
4. Pöytäkirjassa n:o 8 vahvistetaan maasta toiseen ulottuvien vesistöjen hoitoon, suojelemaan ja laatuun sovellettavat säännöt.

82 artikla

Liikenne

1. Osapuolet kehittävät ja vahvistavat yhteistyötään, jotta Bulgaria voisi:

- nykyaikaistaa liikennettä sekä uudistaa sitä rakenteellisesti,
- parantaa henkilöiden ja tavaroiden liikkuvuutta sekä pääsyä kuljetusmarkkinoille poistamalla hallinnollisia, teknisiä ja muita esteitä,
- helpottaa yhteisön kauttakuljetuksia Bulgariassa maantie-, rautatie- ja sisä-

vesiliikenteessä sekä yhdistetyissä kuljetuksissa,

- saada aikaan liikenteen hoitoa koskevia sääntöjä, jotka ovat verrattavissa yhteisön vastaaviin sääntöihin.

2. Yhteistyöhön sisältyy erityisesti:

- kaupallista, oikeudellista ja teknistä koulutusta koskevat ohjelmat,
- tekninen apu, neuvonta ja tietojen vaihto,

3. Tärkeimmät yhteistyön alueet ovat:

- maantieliikenne, mukaan lukien kauttakuljetusedellytysten asteittainen parantaminen,
- rautateiden ja lentokenttien hallinto, mukaan lukien toimivaltaisten kansallisten viranomaisten välinen yhteistyö,
- rautatieverkoston kehittäminen, maanteiden, rautateiden, satamien, lentokenttien, sisävesiväylien ja yhdistettyjen kuljetusten infrastruktuureiden nykyaikaistaminen kaikkia osapuolia hyödyttävillä pääväylillä ja Euroopan laajuisten kuljetusreittien varrella,
- maankäytön suunnittelu, mukaan lukien rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu,
- teknisten välineiden mukauttaminen yhteisön sääntöjen mukaisiksi, erityisesti maantie-, rautatie- ja monivälinekuljetuksissa ja uudelleenlastauksessa,
- sellaisen yhteensovitetun liikennepoliitiikan toteuttaminen, joka on yhtenäistä yhteisössä sovellettavan vastaavan politiikan kanssa.
- yhteisten teknologia- ja tutkimusohjelmien edistäminen 76 artiklan mukaisesti.

83 artikla

Televiestintä ja postipalvelut

1. Osapuolet kehittävät ja vahvistavat yhteistyötään tällä alalla ja toteuttavat tätä varten erityisesti seuraavat toimet:

- televiestintää ja postipalvelujen toimintaperiaatteita koskevien tietojen vaihto,
- teknisten ja muiden tietojen vaihto sekä seminaarien, työryhmien ja konferenssien järjestäminen molempien osapuolten asiantuntijoille,
- koulutus ja neuvonta,
- teknologian ja taitotiedon siirto kaikilla televiestintään ja postipalveluihin liittyvillä aloilla,
- molempien osapuolten toimivaltaisten toimielinten toteuttamat yhteiset hankkeet,
- eurooppalaisten standardien, todistusjärjestelmien ja sääntelyn edistäminen,
- uusien viestintäinfrastruktuureiden, -laitteiden ja -palvelujen edistäminen, erityisesti kaupallisesti sovellettävien viestintävälineiden edistäminen.

2. Näissä toimissa keskitytään seuraaviin ensisijaisiin aloihin:

- asiakirjojen ja laki- ja asetusmenettelyjen sekä alakohtaisen politiikan kehittäminen ja täytäntöönpano Bulgarian televiestinnän ja postipalveluiden alalla,
- Bulgarian televiestintäverkon nykyaikaistaminen ja yhdistäminen eurooppalaisiin ja maailmanlaajuisiin verkkoihin,
- yhteistyö Euroopan standardointielinten kanssa,

- Euroopan laajuisten järjestelmien yhdistäminen; televiestinnän oikeudelliset ja lainsäädännölliset näkökohdat,
- televiestinnän hallinto uudessa taloudellisessa ympäristössä: organisatorakenteet sekä organisaatioon liittyvät toimintasuunnitelmat ja suunnittelu, hankintaperiaatteet.

84 artikla

Pankki-, vakuutus- ja muut rahoituspalvelut

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä tarkoituksenaan luoda ja kehittää asianmukainen perusta Bulgarian pankki-, vakuutus- ja rahoituspalvelujen alan kannustamiseksi.

2. Yhteistyössä keskitytään erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- yhteisön sääntöihin perustuvien kirjanpitojärjestelmien ja kirjanpidon tarkastuksen parantaminen,
- pankki- ja rahoitusalan vahvistaminen ja rakenteellinen uudistaminen,
- pankki- ja rahoituspalvelujen valvontaja sääntelyjärjestelmien parantaminen ja yhdenmukaistaminen,
- sanastojen laatiminen,
- tietojen vaihto, erityisesti lakiehdotusten osalta,
- yhteisön lainsäädännön ja Bulgarian lainsäädännön valmistelu ja kääntäminen.

3. Yhteistyöhön sisältyy tätä varten tekninen avunanto ja koulutus.

85 artikla

Yhteistyö tilintarkastuksen ja rahoitusvalvonnan alalla

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä tavoitteenaan kehittää Bulgarian hallintoon tehokas

tilintarkastus- ja rahoitusvalvontajärjestelmä, joka on yhteisössä voimassa olevien yhdenmukaistettujen menetelmien ja menettelyjen mukainen.

2. Yhteistyössä keskitytään:

- tilintarkastusjärjestelmiä koskevien tietojen vaihtoon,
- tilintarkastusasiakirjojen yhdenmukaistamiseen,
- koulutus- ja neuvontatoimintaan.

3. Yhteisö antaa tarvittaessa tätä varten teknistä apua.

86 artikla

Rahapolitiikka

Yhteisö antaa Bulgarian viranomaisten pyynnöstä teknistä apua Bulgarian levin vaihdettavuuden varmistamisessa sekä Bulgarian politiikkojen asteittaisessa lähentämisessä Euroopan valuuttajärjestelmään. Tämän alan yhteistyöhön sisältyy epävirallinen tietojen vaihto Euroopan valuuttajärjestelmän periaatteista ja toiminnasta.

87 artikla

Rahanpesu

1. Osapuolet aloittavat yhteistyön estääkseen rahoitusjärjestelmiensä käytön rikosten avulla saatujen varojen yleensä ja erityisesti huumausainerikosten avulla saatujen varojen rikollisen alkuperän häivyttämiseen.

2. Tämän alan yhteistyöhön sisältyy erityisesti hallinnollinen ja tekninen apu, jonka tarkoituksena on antaa rahanpesun estämiseksi asianmukaisia sääntöjä, jotka vastaavat samaa asiaa koskevia yhteisön sääntöjä ja kyseisen alan kansainvälisten toimielinten sääntöjä sekä erityisesti rahoitusalan kansainvälisen rahanpesutyöryhmän (FATF) sääntöjä.

88 artikla

Alueiden kehittäminen

1. Osapuolet vahvistavat yhteistyötään alueiden kehittämisessä ja maan käytössä.

2. Tätä varten voidaan toteuttaa seuraavia toimia:

- kansallisten, alueellisten tai kunnallisten viranomaisten välinen tietojen vaihto alueellista kehitystä ja maankäytön suunnittelua koskevasta politiikasta ja tarvittaessa avunanto Bulgarialle kyseisen politiikan suunnittelemiseksi,
- alueellisten ja kunnallisten viranomaisten yhteiset taloudellista kehitystä koskevat toimet,
- tutkimus yhteensovitetuista lähestymistavoista yhteisön ja Bulgarian välisten raja-alueiden kehittämiseksi,
- vastavuoroiset vierailut yhteistyö- ja avustamahdollisuuksien selvittämiseksi,
- virkamiesten tai asiantuntijoiden vaihto,
- tekninen apu, jossa keskitytään erityisesti epäsuotuisiin alueisiin,
- tietojen ja kokemusten vaihtoa koskevien ohjelmien laatiminen, mukaan lukien seminaarit.

89 artikla

Sosiaalialan yhteistyö

1. Osapuolet kehittävät yhteistyötään terveyden ja turvallisuuden alalla parantaakseen työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelun tasoa lähtökohtanaan yhteisön suojelun taso. Yhteistyöhön sisältyy erityisesti:

- tekninen apu,
- asiantuntijoiden vaihto,

— yritysten välinen yhteistyö,

— tietojen vaihto, hallinnollinen tai muu asianmukainen apu yrityksille, koulutustoimet,

— yhteistyö kansanterveyden alalla.

2. Työllisyyden alalla osapuolten välisen yhteistyön tavoitteena on erityisesti:

- järjestäytyminen työmarkkinoilla,
- työnhaku- ja ammatinvalintapalvelujen parantaminen,
- alueellisten rakennemuutosohjelmien suunnittelu ja täytäntöönpano,
- työllisyyden edistäminen paikallisella tasolla.

Tämän alan yhteistyöhön sisältyvät esimerkiksi tutkimukset, asiantuntijapalvelut sekä tiedotus- ja koulutustoiminta.

3. Sosiaaliturvan alalla osapuolten välisen yhteistyön tarkoituksena on mukauttaa Bulgarian sosiaaliturvajärjestelmä uuteen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen, erityisesti tarjoamalla asiantuntijapalveluita sekä tiedotuksen ja koulutuksen avulla.

90 artikla

Matkailu

Osapuolet vahvistavat ja kehittävät yhteistyötään erityisesti:

- kannustamalla matkailua ja tarvittaessa yksinkertaistamalla tämän alan muo-
dollisuuksia,
- auttamalla Bulgariaa yksityistämään matkailualaa ja kehittämään valtion ja yritysten tasolla menettelyjä, joilla on mahdollista panna täytäntöön alan myöhempää kehitystä varten suotuisimmat oikeudelliset, hallinnolliset ja rahoituskelliset keinot,

- tehostamalla tiedonkulkua esimerkiksi kansainvälisten verkkojen ja tietokantojen avulla,
- siirtämällä taitotietoa koulutuksen, vaihtotoiminnan ja seminaarien avulla,
- tutkimalla yhteistoimintamahdollisuuksia (valtioiden rajat ylittävät hankkeet, ystävyyskaupunkitoiminta ja niin edelleen),
- vaihtamalla mielipiteitä ja varmistamalla, että matkailualaa koskevia molempia osapuolia kiinnostavia tärkeitä seikkoja koskevia tietoja vaihdetaan asianmukaisesti.

91 artikla

Pienet ja keskisuuret yritykset

1. Osapuolten tavoitteena on kehittää ja vahvistaa yksityisen sektorin pieniä ja keskisuuria yrityksiä (PK-yrityksiä) sekä yhteisön ja Bulgarian pienten ja keskisuurten yritysten välistä yhteistyötä.
2. Osapuolet kannustavat tietojen ja taitotiedon vaihtoa seuraavilla aloilla:
 - pienten ja keskisuurten yritysten perustamisessa ja kehittämisessä sekä valtioiden rajat ylittävissä yhteistyössä tarvittavien oikeudellisten, hallinnollisten ja teknisten sekä verotukseen ja rahoitukseen liittyvien edellytysten parantaminen tarvittaessa,
 - pienten ja keskisuurten yritysten tarvitsemien yritys kohtaisten palvelujen tarjontaa (johtajien koulutus, kirjanpito, markkinointi, laadunvalvonta ja niin edelleen) ja tällaisia palveluja tarjoavien yksiköiden vahvistaminen,
 - asianmukaisten yhteyksien luominen yhteisön toimijoihin pienten ja keskisuurten yritysten tiedonsaannin parantamiseksi ja valtioiden rajat ylittävän yhteistyön edistämiseksi [esimerkiksi yrityskumppanien luottamukselli-

nen hakuverkko (BC-Net), Eurotietokeskukset, konferenssit ja niin edelleen].

3. Yhteistyöhön sisältyy teknisen avun antaminen, erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille sopivan hallinnollisen kehyksen luomiseksi alueellisella ja kansallisella tasolla, rahoituspalvelujen sekä teknisten ja kaupallisten palvelujen aloilla sekä koulutuksessa ja neuvonnassa.

92 artikla

Tiedotus ja audiovisuaalinen ala

1. Yhteisö ja Bulgaria toteuttavat aiheelliset toimenpiteet edistääkseen tehokasta tietojen vaihtoa. Etusija annetaan niille ohjelmille, joiden tarkoituksena on välittää suurelle yleisölle perustietoa yhteisöstä sekä ohjelmille, joiden avulla välitetään erikoistuneempaa tietoa Bulgarian liike-elämää varten ja tataan mahdollisuuksien mukaan pääsy yhteisön tietokantoihin.

2. Osapuolet toimivat yhteistyössä Euroopan audiovisuaalisen teollisuuden edistämiseksi. Erityisesti Bulgarian audiovisuaalisella alalla voitaisiin osallistua toimintaan, jota yhteisö toteuttaa Media-ohjelmaan yhteydessä (audiovisuaalisen teollisuuden kehittämistä kannustavat toimenpiteet) noudattaen niitä menettelyjä, jotka kulloisestakin toiminnasta vastaavat toimielimet ovat määränneet, sekä kyseisen ohjelman perustamisesta 21 päivänä joulukuuta 1990 tehdyn neuvoston päätöksen määräyksiä. Yhteisö kannustaa Bulgarian audiovisuaalista alaa osallistumaan soveltuviin Eureka-ohjelmiin (European Research Coordination Agency).

Osapuolet toimivat yhteistyössä ja yhdenmukaistavat tarvittaessa menettelyjään valtioiden rajat ylittävien lähetysten sääntelyn, audiovisuaalisen alan teknisten standardien ja Euroopan audiovisuaalisen teknologian edistämisen osalta.

Yhteistyöhön voisi muun muassa sisältyä ohjelmien, apurahojen ja toimittajien ja mui-

den tiedotusvälineiden ammattilaisten koulutukseen tarkoitetun aineiston vaihto.

93 artikla

Kuluttajansuoja

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä yhteinäistääkseen Bulgarian ja yhteisön kuluttajansuojajärjestelmät kokonaisuudessaan.

2. Tätä varten yhteistyöhön sisältyy siltä osin kuin on mahdollista seuraavat alat:

- tietojen ja asiantuntijoiden vaihto,
- pääsy yhteisön tietokantoihin,
- koulutustoiminta ja teknisen avun antaminen.

94 artikla

Tulli

1. Yhteistyön tarkoituksena on taata, että kaikkia kauppaan liittyviä määräyksiä noudatetaan sekä saattaa päätökseen Bulgarian tullimenettelyn lähentäminen yhteisön tullimenettelyyn, mikä helpottaa tässä sopimuksessa suunniteltujen asteittaisten vapauttamistimenpiteiden toteuttamista.

2. Yhteistyöhön sisältyvät erityisesti seuraavat alat:

- tietojen vaihto,
- valtioiden rajat ylittävän infrastruktuurin kehittäminen osapuolten välillä,
- yhtenäisen hallinnollisen asiakirjan ja yhdistetyn nimikkeistön käyttöönotto Bulgariassa,
- yhteyden luominen yhteisön ja Bulgarian passitusmenettelyjen välille,
- tavaraliikenteeseen liittyvien tarkastusten ja muodollisuuksien yksinkertaistaminen,

— seminaarien ja harjoittelujen järjestäminen,

— nykyaikaisten tullin tietojärjestelmien käyttöönoton avustaminen.

Tarvittaessa annetaan teknistä apua.

3. Osapuolten hallintoviranomaiset antavat toisilleen virka-apua tulliasioissa pöytäkirjan n:o 6 määräysten mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tässä sopimuksessa ja erityisesti sen 97 artiklassa tarkoitettua laajempaa yhteistyötä.

95 artikla

Tilastoalan yhteistyö

1. Tämän alan yhteistyön tarkoituksena on sellaisen tehokkaan tilastojärjestelmän kehittäminen, jonka avulla saadaan nopeasti ja asianmukaisesti luotettavia tilastoja, jotka ovat tarpeen talousuudistuksen suunnittelemisessa ja seurannassa sekä Bulgarian yksityisen yritystoiminnan edistämiseksi.

2. Osapuolet toimivat tätä varten yhteistyössä erityisesti seuraavilla aloilla:

- tilastointilaitteiden parantaminen Bulgariassa,
- yhdenmukaistaminen kansainvälisiin (ja erityisesti yhteisössä käytettäviin) menetelmiin, sääntöihin ja luokituksiin,
- talousuudistuksen toteuttamisessa ja seurannassa tarvittavien tietojen toimitaminen,
- aiheellisten kansantaloutteen ja liiketaloutteen liittyvien tietojen toimittaminen yksityisen sektorin taloudellisille toimijoille,
- tietojen luottamuksellisuuden takaaminen,
- tilastotietojen vaihto.

3. Yhteisö antaa tarvittaessa teknistä apua.

96 artikla

Taloustieteet

1. Yhteisö ja Bulgaria helpottavat talousuudistusta ja taloudellista yhdentymistä yhteistyöllä, jonka tarkoituksena on parantaa niiden talouden peruseräiteiden ymmärtämistä sekä talouspolitiikan suunnittelua ja toteuttamista markkinataloudessa.

2. Tätä varten yhteisö ja Bulgaria:

- vaihtavat tietoja kansantalouden tulokista ja tulevaisuudennäkymistä sekä kehittämistä varten tarvittavista toimintaperiaatteista,
- erittelevät yhdessä molempia osapuolia kiinnostavia talouteen liittyviä kysymyksiä, mukaan lukien talouspolitiikan ja sen toteuttamiseksi tarvittavien keinojen suunnittelemisen,
- kannustavat erityisesti taloustieteen alan yhteistyön toimintaohjelman ACE (Action for cooperation in economics) avulla laajaa taloustieteilijöiden ja yhteisön sekä Bulgarian johtotason henkilöiden välistä yhteistyötä nopeuttaakseen talouspolitiikan suunnittelussa tarvittavan taitotiedon siirtoa ja varmistakseen tähän politiikkaan liittyvien tutkimustulosten laajan levittämisen.

97 artikla

Huumausaineiden väärinkäytön torjuminen

1. Yhteistyön tarkoituksena on erityisesti tehostaa menettelytapoja ja toimenpiteitä huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laittoman tarjonnan ja kaupan vastaisessa toiminnassa sekä vähentää kyseisten tuotteiden väärinkäyttöä.

2. Sopimuspuolet sopivat yhteistyön menetelmistä, jotka ovat tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, ja erityisesti yhteisten toimien toteuttamista koskevasta yksityiskoh-

taisista säännöistä. Osapuolten toimet perustuvat neuvotteluihin ja niitä yhdenmukaistetaan voimakkaasti 1 kohdassa tarkoitetuilla aloilla toteutettavien toimenpiteiden ja toimintasuunnitelmien osalta.

3. Sopimuspuolten väliseen yhteistyöhön sisältyy tekninen ja hallinnollinen apu erityisesti seuraavilla aloilla:

- kansallisen lainsäädännön laatiminen ja täytäntöönpaneminen,
- laitosten, tiedotuskeskusten sekä sosi- ja terveyskeskusten perustaminen,
- huumausaineiden laittoman välityksen vastaiseen toimintaan osallistuvien laitosten tehokkuuden vahvistaminen,
- henkilöstön koulutus ja tutkimus
- huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laittomassa valmistuksessa käytettävien huumausaineiden lähtöaineiden ja muiden kemiallisten aineiden kulkeutumisen estäminen ottamalla Bulgariassa käyttöön tarvittavat säännöt, jotka vastaavat yhteisön ja kyseisten kansainvälisten järjestöjen, erityisesti kemiallisten tuotteiden työryhmän (CATF), hyväksymiä sääntöjä.

Osapuolet voivat sopia sisällyttävänsä yhteistyöhön myös muita aloja.

VII OSASTO

YHTEISTYÖ KULTTUURIN ALALLA

98 artikla

1. Ottaen huomioon juhlallisen julistuksen Euroopan unionista osapuolet sitoutuvat edistämään yhteistyötä kulttuurin alalla. Tarvittaessa yhteisössä toteutettaviin kulttuurin alan yhteistyöohjelmiin tai yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa toteutettaviin vastaaviin ohjelmiin voidaan ottaa mukaan myös Bulgaria, ja muita molempien osapuolten edun mukaisia toimintoja voidaan kehittää.

Tähän yhteistyöhön sisältyvät erityisesti seuraavat alat:

- ei-kaupallisten taideteosten vaihto ja taiteilijavaihto,
- elokuvien tuotanto ja elokuvateollisuus ottaen huomioon 92 artiklassa tarkoitettun yhteistyön audiovisuaalisella alalla,
- kaunokirjallisten teosten kääntäminen,
- muistomerkkien ja paikkojen säilyttäminen ja entisöinti (arkkitehtoninen ja kulttuuriperintö),
- kulttuurin alalla työskentelevien henkilöiden koulutus,
- aiheeltaan Eurooppaan liittyvien kulttuuritapahtumien järjestäminen.

VIII OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

99 artikla

Tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi Bulgaria saa 100, 101, 103 ja 104 artiklan mukaisesti tilapäistä rahoitustukea yhteisöltä avustuksina ja lainoina, mukaan lukien Euroopan investointipankin lainat, jotka se myöntää perussääntönsä 18 artiklan määräysten mukaisesti, tarkoituksena nopeuttaa Bulgarian talouden muuttumista ja auttaa sitä rakenteellisten muutosten aiheuttamien taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten voittamisessa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 102 artiklan määräysten soveltamista.

100 artikla

Rahoitustukeen sisältyy:

- neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3906/89, sellaisena kuin se on muutettuna, mukaisessa Phare-ohjelmassa (toimet taloudellista muuttumista varten) määrätty monivuotiset toimenpiteet tai sellainen uusi monivuotinen ra-

hoitusjärjestely, jonka yhteisö on ottanut käyttöön neuvoteltuaan Bulgarian kanssa ja ottaen huomioon tämän sopimuksen 103 ja 104 artiklan määräykset,

- Euroopan investointipankin myöntämät lainat siihen päivään asti, kun niiden saaminen on mahdollista; tämän jälkeen yhteisö vahvistaa Bulgarian kanssa neuvoteltuaan enimmäismäärän ja ajanjakson, jonka aikana Bulgarian on mahdollista saada lainaa Euroopan investointipankilta seuraaviksi vuosiksi.

101 artikla

Yhteisön rahoitustuen tavoitteet ja alueet vahvistetaan suuntaa-antavassa ohjelmassa, joka vahvistetaan molempien osapuolten yhteisellä sopimuksella. Osapuolet antavat tästä tiedon assosointineuvostolle.

102 artikla

1. Yhteisö tarkastelee, jos erityinen tarve niin vaatii ja ottaen huomioon G-24-ryhmän toiminnan suuntaviivat sekä kaikki käytettävissä olevat rahavarat, Bulgarian pyynnöstä ja yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa osana G-24-ryhmän toimintaa, mahdollisuutta antaa tilapäistä rahoitustukea, jonka tarkoituksena on:

- tukea toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on varmistaa ja säilyttää Bulgarian valuutan vaihdettavuus,
- tukea keskipitkällä aikavälillä toteutettavia pyrkimyksiä Bulgarian talouden rakenteellisten muutosten toteuttamiseksi, mukaan lukien maksutaseavustukset.

2. Tämän rahoitustuen edellytyksenä on se, että Bulgaria esittää tarvittaessa IMF:n hyväksymät valuutan vaihdettavuutta ja Bulgarian talouden rakennemuutosta koskevat ohjelmat G-24-ryhmälle ja se, että yhteisö hyväksyy nämä ohjelmat, joita Bulgaria noudat-

taa pysyvästi; viimeisenä edellytyksenä on se, että siirrytään nopeasti yksityisistä lähteistä saatavaan rahoitukseen.

3. Assosiointineuvostolle annetaan tietä tämän tuen antamisen edellytyksistä ja siitä, miten Bulgaria noudattaa tähän tukeen liittyviä sitoumuksia.

103 artikla

Yhteisön rahoitustuki arvioidaan Bulgarian tarpeiden ja kehitystason perusteella ja ottaen huomioon asetetut ensisijaisuudet ja Bulgarian talouden vastaanottokyky, lainojen takaisinmaksukyky sekä Bulgarian edistymisen markkinatalouteen siirtymisessä ja rakennemuutoksessa.

104 artikla

Jotta käytettävissä olevia varoja käytettäisiin mahdollisimman tehokkaasti, osapuolet varmistavat, että yhteisön avustukset sovitaan tiiviisti yhteen niiden avustusten kanssa, jotka tulevat muista lähteistä, esimerkiksi jäsenvaltioista, kolmansista maista, mukaan lukien G-24-ryhmä, ja kansainvälisistä rahoituslaitoksista, esimerkiksi Kansainvälisestä valuuttarahastosta, Kansainvälisestä jälleerakennus- ja kehityspankista sekä Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankista.

IX OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET, YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

105 artikla

Perustetaan assosiointineuvosto, joka valvoo tämän sopimuksen täytäntöönpanoa. Se kokoontuu ministeritasolla kerran vuodessa ja aina olosuhteiden niin vaatiessa. Assosiointineuvosto tarkastelee kaikkia tähän sopimukseen liittyviä tärkeitä kysymyksiä sekä kaikkia muita kahdenvälisiä tai kansainvälisiä osapuolten yhteisen edun mukaisia kysymyksiä.

106 artikla

1. Assosiointineuvosto muodostuu Euroopan yhteisöjen neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission jäsenistä sekä Bulgarian hallituksen nimittämistä jäsenistä.

2. Assosiointineuvoston jäsenet voivat käyttää edustajaa sen työjärjestyksessä määrättävin edellytyksin.

3. Assosiointineuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

4. Assosiointineuvoston puheenjohtajana toimii vuorotellen Euroopan yhteisöjen neuvoston jäsen ja Bulgarian hallituksen jäsen assosiointineuvoston työjärjestyksessä määrättävien yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti.

5. Euroopan investointipankki osallistuu tarvittaessa tarkkailijana assosiointineuvoston työhön.

107 artikla

Assosiointineuvosto käyttää päätösvaltaa tässä sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja siinä määrättyissä tapauksissa. Tehdyt päätökset sitovat osapuolet, joiden on toteutettava päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Assosiointineuvosto voi myös antaa tarvittavat suositukset.

Assosiointineuvosto tekee päätökset ja antaa suositukset kummakin osapuolen yhteisellä sopimuksella.

108 artikla

1. Kumpikin osapuoli voi saattaa assosiointineuvoston käsiteltäväksi minkä tahansa riidan, joka liittyy tämän sopimuksen soveltamiseen tai tulkintaan.

2. Assosiointineuvosto voi ratkaista riidan päätöksellään.

3. Kummankin osapuolen on toteutettava 2 kohdassa tarkoitetun päätöksen soveltamiseksi tarvittavat toimenpiteet.

4. Jos riitaa ei voida ratkaista 2 kohdan mukaisesti, kumpikin osapuoli voi ilmoittaa toiselle osapuolelle nimittävänsä välimiehen; toinen osapuoli on tällöin velvollinen kahden kuukauden määräajassa nimittämään toisen välimiehen. Tätä menettelyä sovellettaessa yhteisöä ja jäsenvaltioita pidetään yhteisesti yhtenä riidan osapuolena.

Assosiointineuvosto valitsee kolmannen välimiehen.

Välimiehet tekevät päätöksensä enemmistöllä.

Kummankin riidan osapuolen on toteutettava välimiesten päätöksen soveltamiseksi vaaditut toimenpiteet.

109 artikla

1. Assosiointineuvostoa avustaa sen tehtävissä assosiointikomitea, joka muodostuu Euroopan yhteisöjen neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission jäsenten edustajista sekä Bulgarian hallituksen edustajista tavallisesti korkeiden virkamiesten tasolla.

Assosiointineuvosto määrittää työjärjestyksessään assosiointikomitean tehtävät, joihin sisältyvät erityisesti assosiointineuvoston kokousten valmistelu ja kyseisen komitean toiminnan varmistaminen.

2. Assosiointineuvosto voi siirtää toimivaltansa assosiointikomitealle, jolloin viimeksi mainittu tekee päätöksensä 107 artiklassa vahvistettuja edellytyksiä noudattaen.

110 artikla

Assosiointineuvosto voi päättää perustaa sellaisen komitean tai erityistoimielimen, joka soveltuu avustamaan sitä sen tehtävissä.

Assosiointineuvosto vahvistaa työjärjestyksessään näiden komiteoiden ja toimielinten kokoonpanon, tehtävät ja työskentelytavat.

111 artikla

Perustetaan parlamentaarinen assosiointikomitea, jossa kokoontuvat yhteen mielipiteiden vaihtoa varten Bulgarian parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenet. Tämä komitea kokoontuu säännöllisin itse määrääminä väliajoin.

112 artikla

1. Parlamentaarinen assosiointikomitea muodostuu Euroopan parlamentin ja Bulgarian parlamentin jäsenistä.

2. Parlamentaarinen assosiointikomitea vahvistaa työjärjestyksensä.

3. Parlamentaarisen assosiointikomitean puheenjohtajana toimii vuorotellen Euroopan parlamentti ja Bulgarian parlamentti parlamentaarisen assosiointikomitean työjärjestyksen määräysten mukaisesti.

113 artikla

Parlamentaarinen assosiointikomitea voi pyytää tämän sopimuksen täytäntöönpanoon liittyviä asiaankuuluvia tietoja assosiointineuvostolta. Assosiointineuvosto toimittaa parlamentaariselle assosiointikomitealle pyydyt tiedot.

Parlamentaariselle assosiointikomitealle annetaan tieto assosiointineuvoston päätöksistä.

Parlamentaarinen assosiointikomitea voi antaa suosituksia assosiointineuvostolle.

114 artikla

Kumpikin osapuoli sitoutuu varmistamaan tämän sopimuksen perusteella, että toisen osapuolen luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt voivat, ilman syrjintää sen omiin kansalaisiin verrattuna, esittää asiansa toimivaltaisille tuomioistuimille ja hallinnollisille toimielimille vedotessaan yksilöllisiin ja omaisuuteen kohdistuviin oikeuksiinsa, mu-

kaan lukien henkiseen omaisuuteen, teollisoikeuteen ja kaupalliseen omaisuuteen kuuluvat oikeudet.

115 artikla

Mikään tämän sopimuksen määräys ei estä sopimuspuolta toteuttamasta toimenpiteitä:

a) jotka se arvioi tarpeellisiksi estääkseen keskeisten turvallisuusetujensa vastaisten tietojen ilmaisemisen;

b) jotka koskevat aseiden, ammusten tai sotatarvikkeiden tuotantoa tai kauppaa taikka puolustustarkoitukseen välttämätöntä tutkimusta, kehitystyötä tai tuotantoa, jos nämä toimenpiteet eivät heikennä sellaisten tuotteiden kilpailuedellytyksiä, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön;

c) jotka se arvioi tärkeiksi oman sisäisen turvallisuutensa kannalta vaikeissa, yleisen järjestyksen ylläpitämiseen vaikuttavissa vakavissa sisäisissä levottomuuksissa, sodassa tai sodan uhkaa merkitsevässä vakavassa kansainvälisessä jännitystilassa taikka täyttääkseen velvoitteet, joihin se on sitoutunut rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi.

116 artikla

1. Tämän sopimuksen soveltamisaloilla, sanotun kuitenkin rajoittamatta siinä olevien erityismääräysten soveltamista:

- Bulgarian yhteisöön soveltama järjestely ei saa johtaa syrjintään jäsenvaltioiden, niiden kansalaisten tai niiden yhtiöiden tai yritysten välillä,
- yhteisön Bulgariaan soveltama järjestely ei saa johtaa minkäänlaiseen syrjintään Bulgarian tai sen yhtiöiden tai yritysten välillä.

2. Edellä olevan 1 kohdan määräykset eivät rajoita osapuolten oikeutta soveltaa asiaa koskevia verolainsäädännön määräyksiä verovelvollisiin, jotka asuinpaikkansa puolesta eivät ole keskenään samanlaisessa asemassa.

117 artikla

Bulgariasta peräisin oleviin tuotteisiin ei sovelleta niitä yhteisöön tuotaessa kohtelua, joka on edullisempi kuin jäsenvaltioiden keskenään soveltamia kohtelua.

Bulgariaan IV osaston ja V osaston I luvun mukaan sovellettu kohtelu ei ole edullisempi kuin jäsenvaltioiden keskenään soveltama kohtelu.

118 artikla

1. Osapuolet toteuttavat kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, jotka ovat tarpeen niiden tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi. Ne huolehtivat siitä, että tämän sopimuksen tavoitteet saavutetaan.

2. Jos toinen osapuolista katsoo, että toinen osapuoli ei täytä tästä sopimuksesta johtuvia velvoitteitaan, se voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet. Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista, lukuun ottamatta erityisen kiireellisiä tapauksia, se antaa assosiointineuvostolle kaikki asiaa koskevat tiedot tilanteen perusteellista tarkastelua varten molemmiin puolin hyväksyttävissä olevan ratkaisun saattamiseksi.

Ensisijaisesti on valittava sellaiset toimenpiteet, jotka aiheuttavat vähiten haittaa tämän sopimuksen toiminnalle. Näistä toimenpiteistä on viipymättä ilmoitettava assosiointineuvostolle ja niistä neuvotellaan assosiointineuvostossa, jos toinen osapuoli sitä pyytää.

119 artikla

Tämä sopimus ei vaikuta, siihen asti kunnes yhtäläiset yksilökohtaiset ja taloudellisia toimijoita koskevat oikeudet on sen mukaan saavutettu, oikeuksiin, jotka yksilöille ja taloudellisille toimijoille varmistetaan yhtä tai useampaa jäsenvaltiota ja Bulgariaa sitovissa sopimuksissa, lukuun ottamatta yhteisön toimivaltaan kuuluvia aloja, ja sanotun kuitenkin rajoittamatta jäsenvaltioiden tästä sopimuksesta johtuvia velvoitteita niiden toimivaltaan kuuluvilla aloilla.

120 artikla

Pöytäkirjat n:o 1—8 sekä liitteet I—XVI ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

121 artikla

Tämä sopimus tehdään rajoittamattomaksi ajaksi.

Kumpikin osapuoli voi irtisanoa tämän sopimuksen ilmoittamalla siitä toiselle osapuolelle. Sopimusta lakataan soveltamasta kuuden kuukauden kuluttua kyseisestä ilmoituksesta.

122 artikla

Tätä sopimusta sovelletaan alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan talousyhteisön, Euroopan atomienenergiayhteisön ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksia, mainituissa perustamissopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti sekä Bulgarian tasavallan alueeseen.

123 artikla

Tämä sopimus on laadittu kahtena kappaletta englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, portugalin, ranskan, saksan, tanskan ja bulgarian kielellä jokaisen tekstin ollessa yhtä todistusvoimainen.

124 artikla

Sopimuspuolet hyväksyvät tämän sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti.

Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuspuolet ilmoittavat toisilleen ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen menettelyjen päätökseen saattamisesta.

Tämä sopimus korvaa heti voimaan tultuaan Brysselissä 8 päivänä toukokuuta 1990 allekirjoitetun Euroopan talousyhteisön, Euroopan atomienenergiayhteisön sekä Bulgarian välisen kauppaa ja taloudellista sekä kaupallista yhteistyötä koskevan sopimuksen.

125 artikla

1. Jos ennen tämän sopimuksen voimaantuloa varten tarvittavien menettelyjen päätökseen saattamista tämän sopimuksen joidenkin osien määräyksiä, erityisesti tavaroiden liikkuvuuteen liittyviä määräyksiä, sovelletaan vuonna 1993 yhteisön ja Bulgarian välisen väliaikaisen sopimuksen perusteella, osapuolet sopivat siitä, että näissä olosuhteissa ja III osastoa, 64 ja 67 artiklaa sekä pöytäkirjoja n:o 1—7 sovellettaessa ilmaisulla "sopimuksen voimaantulopäivä" tarkoitetaan:

- väliaikaisen sopimuksen voimaantulopäivää niiden velvoitteiden osalta, jotka tulevat voimaan kyseisenä päivänä, ja
- 1 päivää tammikuuta 1993 niiden velvoitteiden osalta, jotka tulevat voimaan voimaantulopäivän jälkeen ja joissa viitataan voimaantulopäivään.

2. Jos sopimuksen voimaantulo tapahtuu 1 päivän tammikuuta jälkeen, sovelletaan pöytäkirjan n:o 7 määräyksiä.

LIITELUETTELO

I	9 ja 19 artikla:	Teollisuustuotteiden ja maataloustuotteiden määritelmä
IIa	10 artiklan 2 kohta:	Yhteisön tariffimyönnytykset
IIb	10 artiklan 2 kohta:	Yhteisön tariffimyönnytykset
III	10 artiklan 3 kohta:	Yhteisön tariffimyönnytykset
IV	11 artiklan 1 kohta:	Bulgarian tariffimyönnytykset
V	11 artiklan 2 kohta:	Bulgarian tariffimyönnytykset
VI	11 artiklan 3 kohta:	Bulgarian tariffimyönnytykset
VII	11 artiklan 4 kohta:	Tuonnin määrälliset rajoitukset Bulgariassa
VIII	13 artikla:	Vaikutukseltaan tuontitulleja vastaavat maksut Bulgariassa
IX	14 artiklan 3 kohta:	Viennin määrälliset rajoitukset Bulgariassa
X	18 artikla:	Jalostetut maataloustuotteet (yhdistetyn nimikkeistön 25-97 ryhmä)
XIa, XIb	21 artiklan 2 kohta:	Yhteisön maataloustuotteita koskevat myönnytykset
XIIa, XIIb	21 artiklan 3 kohta:	Bulgarian maataloustuotteita koskevat myönnytykset (määrälliset rajoitukset)
XIIIa, XIIIb	21 artiklan 4 kohta:	Yhteisön maataloustuotteita koskevat lisämyönnytykset
		Liite liitteisiin XIb ja XIIIb
XIVa, XIVb	21 artiklan 4 kohta:	Bulgarian maataloustuotteita koskevat lisämyönnytykset
XVa	45 artikla:	Kiinteää omaisuutta koskevat säädökset
XVb	45, 46, 48, 50 ja 51 artikla:	Sijoittautuminen: rahoituspalvelut
XVc	45 ja 51 artikla:	Sijoittautuminen: alat, joihin ei sovelleta kansallista kohtelu tiettyinä ajanjaksona
XVd	45 artikla:	Sijoittautuminen: poissuljetut alat
XVI	67 artikla:	Henkinen omaisuus

Assosiaatiosopimuksen liitteitä I—XIVb ja sopimuksen pöytäkirjoja 1—5 ja 7, Euroopan yhteisön ja Bulgarian välillä kirjeenvaihtona tehtyjä sopimuksia, päätösasiakirjaa sekä julistuksia ei ole julkaistu tämän hallituksen esityksen liitteenä. Tekstit ovat nähtävänä Euroopan yhteisöjen virallisen lehden suomenkielisen laitoksen erityispainoksessa 1994 (11. luku: Ulkosuhteet, nide 39, EYVL L 358, s. 1).

LIITE XVa

Säädökset, jotka koskevat raja-alueilla sijaitsevaa kiinteää omaisuutta tiettyjen valtioiden voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti

LIITE XVb

Rahoituspalvelut*Määritelmä*

Rahoituspalvelulla tarkoitetaan toisen osapuolen rahoituspalvelun tarjoamaa mitä tahansa rahoitusluonteista palvelua. Rahoituspalveluihin kuuluvat seuraavat toiminnot:

- A. *Kaikki vakuutustoiminta ja siihen liittyvät palvelut:*
1. ensivakuutus (mukaan lukien rinnakkaisvakuutus):
 - i) henkivakuutus,
 - ii) muu kuin henkivakuutus;
 2. jälleenvakuutus ja edelleenvakuutus;
 3. vakuutusten välittäminen, kuten vakuutusmeklarien ja -asiamiesten toiminta;
 4. vakuutusten liitännäispalvelut, kuten neuvonta-, aktuaari-, riskin arviointi- ja vahingonkäsittelypalvelut.
- B. *Pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutusta):*
1. talletusten ja muiden takaisinmaksettavien varojen vastaanotto asiakailta;
 2. kaikenlainen lainaustoiminta, muun muassa kulutusluotot, kiinnitys-luotot, factoring-rahoitus ja liiketoiminnan rahoitus;
 3. rahoitusleasing;
 4. kaikki maksupalvelut ja rahansiirto-palvelut, mukaan lukien luotto- ja maksukortit, matkasekit ja pankki-vekselit;
 5. takaukset ja maksusitoumukset;
 6. kauppa asiakkaiden omaan lukuun pörssissä, OTC-markkinoilla tai muulla tavalla, erityisesti:
 - a) rahamarkkinavälineet (sekit, vekselit, talletustodistukset jne.),
 - b) ulkomaan valuutta,
 - c) johdannaistuotteet, mukaan luki-en, mutta ei yksinomaan, futuurit ja optiot,
 - d) vaihtokurssit ja korkovälineet, mukaan lukien sellaiset tuotteet kuten swap-sopimukset, termiinikurssisopimukset jne.,
 - e) siirtokelpoiset arvopaperit,
 - f) muut siirtokelpoiset välineet ja rahoitusomaisuus mukaan lukien jalometalliharkot,
 7. osallistuminen kaikenlaisten arvo-papereiden anteihin, mukaan lukien merkintätakuut ja sijoitukset asia-miehenä (julkisesti tai yksityisesti) ja näihin anteihin liittyvien palvelu-jen tarjonta;
 8. välitystoiminta rahamarkkinoilla;
 9. omaisuuden hoito, erityisesti käteis-varojen tai arvopaperisalkun hoito,

yhteissijoitusten hoidon kaikki muodot, eläkerahastojen hoito sekä arvopapereiden talletus- ja notariaattipalvelut;

10. rahoitusomaisuuden, kuten arvopapereiden, johdannaisvälineiden ja muiden siirtokelpoisten välineiden maksu- ja clearingpalvelut;
11. neuvontapalvelut ja edellä alakohdissa 1—10 lueteltuihin erilaisiin toimintoihin liittyvät muut rahoituspalvelut, mukaan lukien luottotiedot ja luottoarviot, sijoituksiin ja salikunhoitoon liittyvä tutkimus ja neuvonta, omaisuuteen ja yritysten uudelleenorganisoimisiin ja toiminta-periaatteisiin liittyvät neuvot;
12. rahoitustietojen antaminen ja siirto, rahoitukseen liittyvä tietojenkäsittely ja siihen liittyvien ohjelmistojen toimittaminen muiden rahoituspalvelujen tarjoajien toimesta.

Seuraavat toiminnot eivät kuulu rahoituspalvelujen määrittelyyn:

- a) keskuspankkien tai muiden julkisten laitosten toteuttamat toimet rahaan ja vaihtokursseihin sovellettavan politiikan yhteydessä,
- b) keskuspankkien sekä julkisten toimielinten, viranomaisten tai laitosten harjoittama toiminta valtion lukuun tai valtion takuulla lukuun ottamatta tapauksia, joissa näiden julkisten yhteisöjen kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat voivat harjoittaa tätä toimintaa,
- c) lakisääteiseen sosiaaliturva- tai eläkejärjestelmään kuuluva toiminta lukuun ottamatta tapauksia, joissa julkisten yhteisöjen tai yksityisten laitosten kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat voivat harjoittaa tätä toimintaa.

*LIITE XVc***Alat, joihin ei sovelleta kansallista kohtelua tietyinä ajanjaksona**

I. Sellaisen omistusyhteyden hankinta, jolla varmistetaan enemmistö päätöksentekomenettelyssä tai estetään se yhtiöissä, joiden toiminta-aloihin kuuluu aseiden, ammusten tai sotatarvikkeiden tuotanto tai kauppa tai jotka toimivat pankki- tai vakuutusosalalla tai aluevesin, mannerjalustan tai talousvyöhykkeen luonnonvarojen tutkimisessa, kehittämi-

sessä tai hyväksikäytössä.

II. Oikeuspalvelut, lukuun ottamatta neuvontaa liikeasioissa, joihin liittyy oikeudellisia näkökohtia

III. Pelien, vedonlyöntien, arpajaisten ja niiden kaltaisen toiminnan järjestäminen

LIITE XVd

Poissuljetut alat

1. Maatalousmaan tai metsien hankinta.	3. Ulkomaalaisten taloudellista toimintaa ja ulkomaisten investointien suojelemista koskevan Bulgarian lain 5 pykälän 3.3 momentissa tarkoitetuilla tietyillä alueilla sijaitsevan kiinteän omaisuuden omistaminen.
2. Asuinkiinteistöjen hankinta, paitsi jos annetaan rakennuslupa tai hankinta tapahtuu laissa säädetyn menettelyn mukaan.	
-

LIITE XVI

Henkinen omaisuus

1. Sopimuksen 67 artiklan 2 kohta koskee seuraavia monenvälisiä yleissopimuksia:

- tavaramerkkien kansainvälisestä rekisteröinnistä tehtyyn Madridin sopimukseen liittyvä pöytäkirja (Madrid 1989),
- kansainvälinen yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamisesta (Rooma 1961).

2. Assosiointineuvosto voi päättää, että 67 artiklan 2 kohtaa sovelletaan muihin nykyisiin tai tuleviin monenvälisiin yleissopimuksiin ja erityisesti GATTin TRIPSiin (henkiseen omaisuuteen kuuluvien oikeuksien kauppaa koskevat näkökohdat).

3. Sopimuspuolet vahvistavat pitävänsä tärkeinä seuraaviin monenvälisiin yleissopimuksiin perustuvia velvoitteita:

- Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta (Pariisin asiakirja, 1971),
- teollisoikeuden suojelemista tehty Pariisin yleissopimus (Tukholman asiakirja 1967, muutettu 1979),
- tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröinnistä tehty Madridin sopimus (Tukholman asiakirja 1967, muutettu 1979),

- Budapestin sopimus mikro-organismien tallettamisen kansainvälisestä tunnustamisesta patentinhakumenettelyä varten (1977, muutettu 1980),
- patenttiyhteistyösopimus (Washington 1970, muutettu 1979 ja mukautettu 1984).

4. Bulgaria lähentää ennen ensimmäisen vaiheen loppua kansallisen lainsäädäntönsä säännökset tavaroiden ja palvelujen kansainvälisestä luokituksista tavaramerkkien rekisteröimistä varten tehdyn Nizzan sopimuksen sovellettaviin määräyksiin (Geneve 1977, muutettu 1979).

5. Tämän liitteen 3 kohdan määräysten ja henkistä omaisuutta koskevien 76 artiklan 1 kohdan määräysten soveltamisen osalta sopimuspuolet ovat Bulgaria sekä Euroopan talousyhteisö ja sen jäsenvaltiot kukin siltä osin kuin ne ovat toimivaltaisia näissä yleissopimuksissa tai 76 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun teollisoikeuden sekä henkisen ja kaupallisen omaisuuden osalta.

6. Tämän liitteen ja 76 artiklan 1 kohdan henkiseen omaisuuteen liittyviä määräyksiä sovelletaan ilman, että se rajoittaa Euroopan talousyhteisön ja sen jäsenvaltioiden toimivaltaa teollisoikeuteen sekä henkiseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyvissä asioissa.

LUETTELO PÖYTÄKIRJOISTA

PÖYTÄKIRJA	NIMI
n:o 1	tekstiili- ja vaatetustuotteista
n:o 2	Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvista tuotteista
n:o 3	Bulgarian ja yhteisön välisestä ETY:n perussopimuksen liitteen II soveltamisalaan kuulumattomien jalostettujen maataloustuotteiden kaupasta
n:o 4	käsitteen "peräisin olevat tuotteet" (alkuperätuotteet) määritelmästä ja hallinnollisen yhteistyön menetelmistä
n:o 5	Bulgarian sekä Espanjan ja Portugalin väliseen kauppaan sovellettavista erityismääräyksistä
n:o 6	keskinäisestä avunannosta tulliasioissa
n:o 7	vuotuisissa rajoissa annetuista myönnytyksistä
n:o 8	maasta toiseen ulottuvista vesistöistä

PÖYTÄKIRJA n:o 6

keskinäisestä avunannosta tulliasioissa

1 artikla

Määritelmät

Tätä pöytäkirjaa sovellettaessa tarkoitetaan:

- a) *tullilainsäädännöllä* sopimuspuolten alueella sovellettavia säännöksiä, jotka koskevat tavaroiden tuontia, vientiä, passitusta ja asettamista toiseen tullimenettelyyn, mukaan lukien osapuolten toteuttamat kielto-, rajoitus- ja tarkastustoimenpiteet;
- b) *tulleilla* kaikkia tulleja, veroja ja muita maksuja, joita määrätään ja kannetaan sopimuspuolten alueella tullilainsäädäntöä sovellettaessa, ei kuitenkaan maksuja, jotka ovat suunnilleen suorite- tuista palveluista aiheutuneiden kustan- nusten suuruiset;
- c) *pyynnön esittäneellä viranomaisella* toimivaltaista hallintoviranomaista, jonka sopimuspuoli on nimittänyt tähän tarkoitukseen ja joka pyytää avunanta tulliasioissa;
- d) *pyynnön vastaanottaneella viranomai- sella* toimivaltaista hallintoviranomai- ta, jonka sopimuspuoli on nimittänyt tähän tarkoitukseen ja joka vastaanottaa pyynnön avunannosta tulliasioissa;
- e) *rikkomisella* kaikkia tullilainsäädännön vastaisia toimia sekä kaikkia yrityksiä toimia tämän lainsäädännön vastaisesti.

2 artikla

Soveltamisala

1. Sopimuspuolet antavat toisilleen apua tässä pöytäkirjassa määrätyillä tavoilla ja edellytyksillä varmistaakseen tullilainsäädännön oikean soveltamisen, erityisesti ehkäisemällä, paljastamalla ja tutkimalla tullilainsäädännön vastaisia toimia.

2. Tässä pöytäkirjassa tarkoitettu avunanto tulliasioissa koskee niitä sopimuspuolten hallintoviranomaisia, jotka ovat toimivaltaisia soveltamaan tätä pöytäkirjaa. Se ei rajoita rikosasioissa annettavaa keskinäistä avunantoa koskevien säännösten soveltamista. Avunannon piiriin eivät myöskään kuulu tiedot, jotka on saatu oikeusviranomaisten pyynnöstä käytettyjen valtuuksien perusteella, elleivät nämä oikeusviranomaiset anna tähän suostumustaan.

3 artikla

Pyynnöstä annettava apu

1. Pynnön vastaanottanut viranomainen toimittaa pyynnön esittäneelle viranomaiselle tämän pyynnöstä kaikki asiaa koskevat tiedot, jotta tämä voi varmistua, että tullilainsäädäntöä sovelletaan oikein, ja erityisesti tiedot havaituista tai suunnitelluista toimista, jotka ovat tai voisivat olla tullilainsäädännön vastaisia.

2. Pynnön vastaanottanut viranomainen ilmoittaa pyynnön esittäneelle viranomaiselle

tämän pyynnöstä, onko toisen sopimuspuolen alueelta viedyt tavarat tuotu asianmukaisesti toisen sopimuspuolen alueelle ja yksilöi tarvittaessa tullimenettelyn, johon tavarat on asetettu.

3. Pyynnön vastaanottanut viranomaisen toteuttaa pyynnön esittäneen viranomaisen pyynnöstä tarvittavat toimenpiteet varmistakseen, että valvonta kohdistetaan:

- a) luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin, joiden perustellusti uskotaan rikkovan tai rikkoneen tullilainsäädäntöä,
- b) sellaisten tavaroiden liikkumiseen, joiden on ilmoitettu mahdollisesti olevan huomattavien tullilainsäädännön vastaisten toimien kohteena,
- c) kuljetusvälineisiin, joita perustellusti ukostaan käytetyn tai käytettävän tai voitavan käyttää tullilainsäädännön vastaisissa toimissa.

4 artikla

Oma-aloitteinen avunanto

Sopimuspuolet avustavat toisiaan toimivaltansa kuuluvilla aloilla, jos ne pitävät sitä tullilainsäädännön oikean soveltamisen kannalta tarpeellisenä, erityisesti silloin kun ne saavat tietoja:

- toimista, joilla on rikottu, rikotaan tai saatetaan rikkoa tullilainsäädäntöä ja joilla saattaa olla merkitystä muille sopimuspuolille,
- uusita keinoista ja menetelmistä, joita käytetään näiden toimien toteuttamiseen,
- tavaroista, joiden tiedetään olevan tuontia, vientiä, passitusta tai mitä tahansa muuta tullimenettelyä sääntelevän tullilainsäädännön vastaisten huomattavien toimien kohteena.

5 artikla

Tiedoksiannot /ilmoitukset

Pyynnön vastaanottanut viranomaisen toteuttaa pyynnön esittäneen viranomaisen pyynnöstä oman lainsäädäntönsä mukaisesti kaikki tarvittavat toimenpiteet tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvien

- kaikkien asiakirjojen antamiseksi
- kaikista päätöksistä ilmoittamiseksi

vastaanottajalle, joka asuu sen alueella tai on sijoittautunut sinne. Tällöin sovelletaan 6 artiklan 3 kohtaa.

6 artikla

Avunantoa koskevien pyyntöjen muoto ja sisältö

1. Tämän pöytäkirjan perusteella tehdyt pyynnot esitetään kirjallisesti. Pyyntöjen täyttämiseksi tarvittavat asiakirjat liitetään pyyntöön. Myös suulliset pyynnot voidaan hyväksyä, jos se asian kiireellisyyden vuoksi on tarpeen, mutta ne on viipymättä vahvistettava kirjallisesti.

2. Tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti esitetyssä pyynnöissä esitetään seuraavat tiedot:

- a) pyynnön esittävä viranomaisen;
- b) pyydetty toimenpide;
- c) pyynnön tarkoitus ja aihe;
- d) asiaan liittyvä lainsäädäntö, säännöt ja muut oikeudelliset seikat;
- e) mahdollisimman tarkat ja laajat tiedot tutkimusten kohteena olevista luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä;
- f) yhteenveto asiaa koskevista seikoista, lukuun ottamatta 5 artiklassa tarkoitettuja tapauksia.

3. Pyynnöt tehdään pyynnön vastaanottaneen viranomaisen virallisella kielellä tai jollakin sen hyväksymällä kielellä.

4. Jos pyyntö ei täytä muotovaatimuksia, sen korjaamista tai täydentämistä voidaan vaatia; varotoimenpiteistä voidaan kuitenkin määrätä.

7 artikla

Pyyntöjen täyttäminen

1. Pyyntöön vastaanottanut viranomainen tai, jos tämä ei voi toimia, hallintoyksikkö, jolle tämä viranomainen on pyynnön osoittanut, toimii avunpyynnön täyttämiseksi toimivaltansa ja käytettävissä olevien voimavarojen mukaan samalla tavoin kuin se toimisi omaan lukuunsa tai saman sopimuspuolen muiden viranomaisten pyynnöstä, ja toimittaa sillä jo olevia tietoja, tekee tarkoituksenmukaisia tutkimuksia tai järjestää niiden tekemisen.

2. Avunantopyynnot täytetään pyynnön vastaanottaneen sopimuspuolen lainsäädännön, sääntöjen ja muiden oikeudellisten seikkojen mukaisesti.

3. Sopimuspuolen asianmukaisesti valtuutetut virkamiehet voivat toisen asianomaisen sopimuspuolen suostumuksella ja sen määräämin edellytyksin saada pyynnön vastaanottaneen tai tämän vastuualueeseen kuuluvan toisen viranomaisen toimipaikoista tietoja, jotka koskevat tullilainsäädännön vastaisia toimia ja joita pyynnön esittänyt viranomainen tarvitsee tämän pöytäkirjan soveltamiseksi.

4. Sopimuspuolen virkamiehet voivat toisen osapuolen suostumuksella olla läsnä tehtäessä tutkimuksia jälkimmäisen alueella.

8 artikla

Tietojen välityksessä käytettävä muoto

1. Pyyntöön vastaanottanut viranomainen

ilmoittaa tutkimuksen tulokset pyynnön esittäneelle viranomaiselle asiakirjoina, oikeaksi todistettuina asiakirjajäljennöksinä, kertomuksina ja muina niiden kaltaisina asiakirjoina.

2. Kaikki 1 kohdassa tarkoitettut asiakirjat voidaan korvata automaattisella tietojenkäsittelyjärjestelmällä tuotetulla missä tahansa muodossa olevalla samaa tarkoitusta varten tuotetulla tiedolla.

9 artikla

Poikkeukset avunantovelvollisuudesta

1. Sopimuspuolet voivat kieltäytyä tässä pöytäkirjassa tarkoitettusta avunannosta jos avunpyyntöön suostuminen:

- a) voi vaarantaa niiden itsemääräämisoi-keutta, yleistä järjestystä, turvallisuutta tai muita keskeisiä etuja, tai
- b) koskee muita kuin tulleja koskevia vero- tai valuuttasäännöksiä, tai
- c) loukkaisi teollisia, liike- tai ammat- tialaisuuksia.

2. Jos pyynnön esittävä viranomainen pyytää apua, jota se ei itse voisi pyydettyäessä antaa, se huomauttaa tästä seikasta pyynnös- sään. Pyyntöön vastaanottanut viranomainen saa tällöin päättää, miten se vastaa tällaiseen pyyntöön.

3. Jos avunannosta kieltäydytään, kieltä- tymispäätös ja sen perustelut on viipymättä ilmoitettava pyynnön esittäneelle viranomai- sille.

10 artikla

Luottamuksellisuuden velvoite

1. Tämän pöytäkirjan mukaisesti missä ta- hansa muodossa annetut tiedot ovat luotta- muksellisia. Ne ovat salassa pidettäviä, ja nii- tä koskee tällaiseen tietoon ulotettu, tiedot

vastaanottaneen sopimuspuolen asiaa koskevan lainsäädännön sekä yhteisön viranomaisiin sovellettavien vastaavien säännösten suoja.

2. Henkilötietoja ei saa toimittaa, jos on aiheellista olettaa, että tällä tavalla toimitettujen tietojen siirto tai käyttö on toisen osapuolen oikeudellisten peruseriaatteiden vastaista, ja erityisesti jos kyseessä olevalle henkilölle aiheutuu siitä epäoikeudenmukaista haittaa. Tiedot vastaanottava osapuoli ilmoittaa pyydettyä toimittavalle osapuolelle tiedon annettujen tietojen ja saatujen tulosten käytöstä.

3. Henkilötiedot toimitetaan ainoastaan tulliviranomaisille, ja jos ne ovat oikeudellisten toimenpiteiden kannalta tarpeen, yleiselle syyttäjälle ja oikeusviranomaisille. Muut henkilöt ja viranomaiset voivat saada kyseisiä tietoja ainoastaan tiedot antavan viranomaisen etukäteen antamalla luvalla.

4. Tiedot toimittanut osapuoli tarkastaa niiden paikkansa pitävyyden. Jos käy ilmi, että annettu tieto ei pidä paikkaansa tai se pitäisi hävittää, asiasta ilmoitetaan viipymättä tiedot vastaanottavalle osapuolelle. Tämän on korjattava tai hävitettävä kyseiset tiedot.

5. Henkilö, jota tiedot koskevat, voi pyynnöstä saada tietoja tallennetuista tiedoista ja tallennuksen tarkoituksesta, sanotun kuitenkin rajoittamatta niitä tapauksia, joissa yleinen etu sen estää.

11 artikla

Tietojen käyttö

1. Saatua tietoja käytetään yksinomaan tämän pöytäkirjan tarkoituksiin, ja sopimuspuolet voivat käyttää niitä muihin tarkoituksiin ainoastaan tiedot luovuttaneen hallintoviranomaisen kirjallisella etukäteen antamalla luvalla; lisäksi kyseinen viranomainen asettaa niille rajoituksia. Näitä määräyksiä ei sovelleta huumausaineisiin ja psykotrooppisiin aineisiin liittyviä rikoksia koskeviin tietoihin.

Kyseiset tiedot voidaan toimittaa muille viranomaisille, jotka ovat välittömästi mukana huumausaineiden laittoman kaupan estämisessä 2 artiklassa tarkoitetuissa rajoissa.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään ei estä käytämästä tietoja oikeudenkäynnissä tai hallintolainkäyttömenettelyssä, jotka on jälkikäteen pantu vireille tullilainsäädännön rikkomisen vuoksi.

3. Sopimuspuolet voivat esittää pöytäkirjoissaan, kertomuksissaan ja todistajanlausunnoissaan sekä tuomioistuinkäsittelyissä ja kannekäsittelyissä todisteena tietoja, jotka on hankittu ja asiakirjoja, joita on käytetty tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti.

12 artikla

Asiantuntijat ja todistajat

Pyynnön vastaanottanut viranomaisen virkamies voidaan toisen osapuolen toimivaltaan kuuluvalla alueella valtuuttaa annetussa valtuutuksessa olevin rajoituksin esiintymään asiantuntijana tai todistajana oikeudenkäynneissä tai hallintolainkäyttömenettelyissä, jotka koskevat tässä pöytäkirjassa tarkoitettuja asioita, sekä esittelemään esineitä, asiakirjoja tai niiden virallisesti oikeaksi todistettuja jäljennöksiä, joita mahdollisesti tarvitaan näissä käsittelyissä. Todistamis- tai kuulemispyynnössä on ilmoitettava selvästi, minkä asian johdosta ja minkä aseman tai ominaisuuden perusteella virkamiestä kuullaan.

13 artikla

Avunannosta aiheutuneet kustannukset

Sopimuspuolet eivät vaadi toisiltaan korvausta tämän pöytäkirjan soveltamisesta aiheutuneista kustannuksista, lukuun ottamatta tarvittaessa asiantuntijoille ja todistajille sekä muiden kuin julkisten laitosten palveluksessa oleville tulkeille ja kääntäjille maksettavia korvauksia.

14 artikla

Soveltaminen

1. Tähän pöytäkirjaan liittyvät käytännön toimenpiteet annetaan Bulgarian kansallisten tulliviranomaisten ja komission toimivaltaisten yksiköiden sekä tarvittaessa Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden tulliviranomaisten tehtäväksi. Ne päättävät kaikista pöytäkirjan soveltamisessa tarvittavista käytännön toimenpiteistä ja määräyksistä ottaen huomioon tietosuojaa koskevat voimassa olevat säännöt. Ne voivat ehdottaa toimivaltaisille toimielimille muutoksia, jotka niiden mukaan olisi tehtävä tähän pöytäkirjaan.

2. Sopimuspuolet neuvottelevat keskenään ja antavat toisilleen sen jälkeen tiedon yksityiskohtaisista soveltamista koskevista säännöistä, jotka annetaan tämän artiklan määräysten mukaisesti.

15 artikla

Täydentävä luonne

1. Tämä pöytäkirja täydentää keskinäistä avunantoa koskevia sopimuksia, jotka on tehty tai saatetaan tehdä yhden tai useamman yhteisön jäsenvaltion ja Bulgarian välillä. Siinä ei myöskään estetä mainittujen sopimusten mukaisesti tapahtuvaa laajalaisempaa keskinäistä avunantoa.

2. Mainituissa sopimuksissa ei estetä soveltamasta yhteisön säännöksiä komission toimivaltaisten yksiköiden ja jäsenvaltioiden tulliviranomaisten välisestä sellaisten tietojen toimittamisesta, jotka koskevat tulliasioissa saatuja, yhteisölle mahdollisesti merkityksellisiä tietoja, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 11 artiklan määräysten soveltamista.

PÖYTÄKIRJA n:o 8**maata toiseen ulottuvista vesistöistä**

- Sopimuspuolet, jotka toimivat erityisesti seuraavien yleissopimusten periaatteiden hengessä:
- yleissopimus maasta toiseen ulottuvien vesistöjen käytöstä ja suojelusta
 - valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskeva yleissopimus
 - yleissopimus maan rajan ylittävistä teollisuusonnettomuuksien vaikutuksista
 - Ramsarin yleissopimus
- katsovat, että sopimuksen 81 artiklassa, joka koskee ympäristöalan yhteistyötä, määrittellään perusteet, joiden mukaan osapuolten rajat ylittävää yhteistyötä koskevia aloitteita voidaan täydentää yhteisen edun mukaisilla ohjelmilla,
- katsovat, että maasta toiseen ulottuvien vesistöjen hallinta on yksi sopimuksen 81 artiklassa tarkoitetuista yhteistyöaloista,
- sopivat toteuttavansa osapuolten yhteisen edun mukaisesti ja yhteisön rahoitustuen avulla sopimuksen VIII osaston määräysten mukaisesti järjestelmän, jonka avulla on mahdollista valvoa niiden maasta toiseen ulottuvien vesistöjen veden laatua ja virtausta tarkoituksena:
- vähentää maasta toiseen ulottuvien vesistöjen pilaantuminen sellaiselle tasolle, että voidaan taata niiden taloudellisen käytön olevan ekologisesti tervettä ja estää, jos mahdollista, näiden vesien muunlainen pilaantuminen, erityisesti sellainen, joka aiheuttaa mahdollisesti onnettomuuksia
 - toteuttaa nopea hälytysjärjestelmä tulvien ja näiden vesistöjen vaarallisen tason pilaantumisen ehkäisemiseksi
 - edistää yhdessä toimintaa sellaista maaperän eroosiota vastaan, joka johtuu maasta toiseen ulottuvista vesistöistä
 - edistää maasta toiseen ulottuvien vesistöjen luonnonvarojen järkipäistä käyttöä maasta toiseen ulottuvien vesistöjen käytöstä ja suojelusta tehdyn yleissopimuksen mukaisesti,
 - edistää kasvi- ja eläinkunnan tehokasta suojelua niiden alueilla sijaitsevilla maasta toiseen ulottuvien vesistöjen suistoilla.

PÖYTÄKIRJA**EUROOPAN YHTEISÖJEN JA NIIDEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ
BULGARIAN TASAVALLAN VÄLISESTÄ ASSOSIAATIOSTA TEHDYN
EUROOPPA-SOPIMUKSEN INSTITUTIONAALISTEN MÄÄRÄYSTEN
MUKAUTTAMISESTA ITÄVALLAN TASAVALLAN, SUOMEN TASAVALLAN JA
RUOTSIN KUNINGASKUNNAN EUROOPAN UNIONIIN LIITTYMISEN
HUOMIOON OTTAMISEKSI**

BELGIAN KUNINGASKUNTA,

TANSKAN KUNINGASKUNTA,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA,

HELLEENIEN TASAVALTA,

ESPANJAN KUNINGASKUNTA,

RANSKAN TASAVALTA,

IRLANTI,

ITALIAN TASAVALTA,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,

ITÄVALLAN TASAVALTA,

PORTUGALIN TASAVALTA,

SUOMEN TASAVALTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen sopimuspuolet,

jäljempänä 'jäsenvaltiot', ja

EUROOPAN YHTEISÖ, EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖ JA EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ,

jäljempänä 'yhteisö',

toisaalta sekä

BULGARIAN TASAVALTA

toisaalta, jotka

OTTAVAT HUOMIOON Brysselissä 8 päivänä maaliskuuta 1993 allekirjoitetun Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian tasavallan välisestä assosiaatiosta tehdyn Eurooppa-sopimuksen, joka tuli voimaan 1 päivänä helmikuuta 1995, jäljempänä 'Eurooppa-sopimus',

KATSOVAT, että Itävallan tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta liittyivät Euroopan unioniin 1 päivänä tammikuuta 1995, ja

OVAT PÄÄTTÄNEET yhteisellä sopimuksella määrittää Eurooppa-sopimuksen institutionaalisiin määräyksiin tehtävät mukautukset Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisen huomioon ottamiseksi,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 ARTIKLA

Itävallan tasavallasta, Suomen tasavallasta ja Ruotsin kuningaskunnasta tulee Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian tasavallan välisestä assosiaatiosta tehdyn Eurooppa-sopimuksen sopimuspuolia.

2 ARTIKLA

Suomen ja ruotsin kielellä laadittu sopimus, mukaan lukien liitteet ja pöytäkirjat, jotka ovat erottamaton osa sopimusta, sekä päätösasiakirjan liitteenä olevat julistukset ja kirjeenvaihto ovat yhtä todistusvoimaisia kuin alkuperäiset tekstit. Suomen- ja ruotsinkieliset toisinnot ovat tämän pöytäkirjan liitteenä.

3 ARTIKLA

Sopimuspuolet hyväksyvät tämän pöytäkirjan, joka on erottamaton osa sopimusta, omia

Tehty Brysselissä kolmantenakymmenentenä päivänä kesäkuuta vuonna tuhatyhdeksänsataayhdeksänkymmentäyhdeksän.

menettelyjään noudattaen. Sopimuspuolet toteuttavat tarvittavat toimenpiteet tämän pöytäkirjan täytäntöönpanemiseksi.

4 ARTIKLA

Tämä pöytäkirja tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuspuolet ovat ilmoittaneet 3 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen päätökseen saattamisesta.

5 ARTIKLA

Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristö on tämän pöytäkirjan tallettaja.

6 ARTIKLA

Tämä pöytäkirja laaditaan kahtena kappaletena englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, portugalin, ranskan, ruotsin, saksan, suomen, tanskan ja bulgarian kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.